

DEBRECENI
EGYETEMI KÖNYVTÁR
KNER-GYŰJTEMÉNY
*
ADOMÁNYOZTA
ALAPÍTÓJA EMLÉKÉRE
KNER IZIDOR
KÖNYVNYOMDÁJA
GYOMA

A Kner-nyomda épületeinek, gépeinek és betűinek története

A VÁLLALAT FENNÁLLÁSÁNAK HATVANADIK ÉVFORDULÓJÁRA ÍRTA KNER IMRE

KVER 245

Debreceni Egyetem
Egyetemi és Nemzeti Könyvtár
7241 4040

A Kner-nyomda működését, az Alapító elbeszélése szerint, a mai Wodianer-Árvaház (jelenleg Polgári Iskola) épületének helyén levő ház egy szobájában kezdte meg. Néhány év mulva átköltözött a mai Hősök útja 59. szám alatt állott, néhány év előtt lebontott Sárossy-féle háznak a Holt Körösre néző épületébe, amelynek nagy szobája deszkafallal volt kétfelé választva; egyik fele szolgált az üzem helyiségéül, a másik fele az Alapító lakása volt. A mult század nyolcvanas éveinek vége felé költözött át az üzem a mostani Kossuth Lajos utca 12. szám alatti régi házba, amelyet az Alapító egyideig a Gyomai Takarékpénztártól bérelt, majd, amikor megnősült, 1889-ben meg kellett azt vásárolnia, mert a Gyomai Takarékpénztár maga szándékozott oda beköltözni. Ebben a házban kezdetben egy szobában volt elhelyezve a szedő és a gépterem, a mögötte levő udvari szoba volt az expedíció, az iroda, a nyomtatványraktár és a könyvkötészet, mert ezeket a munkaköröket a főnök mind maga töltötte be. Nemsokára azután, amikor a régi Löser-féle gyorssajtót megvette, hozzávette ehhez a két helyiséghez gépterem gyanánt a középső utcai szobát, és beüvegeztette a verandát, amelyet így könyvkötészet gyanánt tudott használni. Ilyenformán a már hét tagra szaporodott család két szobában lakott minden mellékhelyiség nélkül, amin az Alapító úgy segített, hogy az udvaron építtetett egy épületet, amely az éléskamrát, konyhát, cselédszobát és fáskamrát foglalta magában. 1898-ban megvásárolta a mai Kossuth Lajos utca (10. sz.) és Kner utca sarkán állott régi postaépületet és lakását oda tette át. Majd amikor helyesebbnek látszott a helycsere, átköltöztette a nyomdát a régi postaépületbe, és a régi házba költözött vissza a lakással. 1901-ben, amikor az 1901 : XX. törvénycikkel életbeléptetett közigazgatási egyszerűsítési reform elérkezett, a forgalom akkorára növekedett, hogy a régi üzemmel a reformra való felkészülést végrehajtania nem volt már lehetséges és ezért elhatározta egy új nyomdaépület emelését. Hogy ezt a tervet végrehajthassa, már előre megvásárolta a téglát, majd kb. 70.000 korona bankkölcsönt vett igénybe a Gyomai Takarékpénztártól. Az 1902. év nyarán, a régi lakóház előtt, az udvaron egy egytermes, kátránypapirossal fedett ideiglenes helyiséget emelt, sárba rakott téglából, az üzemet abba költöztette be, s lebontva a régi postaházat, felépíttette a mai nyomdai főépületet, Beinschroth József helybeli kőművesmester segítségével. Sajnos, az épület szerkezete és méretezése nem bizonyult alkalmasnak a későbbi követelmények szempontjából, de az Alapítónak azt kellett hinnie, hogy ha egyszerre megkétszerezi a helyiségek kiterjedését, ezzel hosszú időre bőségesen gondoskodott az üzemről. Az új épület 1902. augusztusára készen volt, a régi üzem átköltözködhetett az épületbe s megérkeztek az új gépek és betűk is. Ebben az időben Augenfeld M. Miksa volt a faktor, aki korának egyik legkiválóbb magyar szakembere volt, akkori viszonyok között szokatlanul művelt nyomdászember, ő volt az Alapító támogatója a berendezkedésben.

Az új főépület eredetileg egész hosszában egytraktusos volt. Az alsóépület csak egy kocsislakást, egy istállót, kocsiszínt, amögött az újonnan bevezetett acetylénvilágítás gázfejlesztőkészülékének kamráját és egy fáskamrát tartalmazott. De már kezdetben zavart okozott a külön papírraktár hiánya, mert a papírkészleteket a nagy irodai helyiségben lehetett csak a körbefutó nyomtatványszekrények és munkaasztalok előtt elhelyezni. Az 1902. év végén megjelent új ügyviteli szabályzatok életbelépésekor azonban a vállalat üzletköre úgy kiterjedt, hogy alig birta a forgalmat a megnövelt keretben is lebonyolítani. Nehány évvel később tehát az utcai fő expediciós és irodai helyiség mögé, a körbefutó tornác helyére meg kellett építeni azt a helyiséget, amely kezdetben papírraktár célját szolgálta, majd az 1910. évi építkezés után a nyomtatványraktár kiterjesztésére használtatott fel és ma — 1941-ben kibővítve — is ezt a célt szolgálja.

A régen tervezett fogatbeszerzést sohasem lehetett megvalósítani. Az istállót és kocsiszínt kezdettől fogva raktárnak kellett használni, kiszorult az alsóépületből az ott lakó vincellér is és ez a lakás is előbb stereotypia, majd raktár lett.

Az így kibővített épület is csak pár esztendőre volt elég, mert már az 1907. évben a gépterem szűknek bizonyult, az akkor beszerzett johannisbergi gyártmányú Liliput

gyorssajtót a szedőteremben kellett felállítani, s oda kellett tenni egy évvel később egy újabb amerikait is.

Az egyre növekedő forgalom szükségessé tette megfelelő papírgazdálkodás megszervezését, s a könyvkötészet kibővítését, de ezenkívül az egész nyomdai üzem kapacitásának növelését is. Ezért épült fel 1910-ben az udvari nagy épület, amelyben a kibővített és modern gépekkel felszerelt könyvkötészet kapott helyet, egy másik helyiségbe került a vonalozógép és a báli meghívó-raktár, a hátsó nagyterembe pedig a papírraktár. A főépületben pedig a vonalozóterem és könyvkötészet közötti közfal kidöntésével létrejött a mai szedőterem, a régi szedőterem és gépterem közötti közfal eltávolítása pedig lehetővé tette a gépterem kibővítését, illetve a gépek egy teremben való egyesítését. Ebben az állapotban érte meg a telep a világháborút, amelynek harmadik évében lehetővé vált a raktár mögötti nádfedeles, omladozó Kölcsei féle épületek és telek megvétele és ezzel a tűzveszélyes szomszédság eltávolítása. A világháború után, a románok által kifosztott kis üzem könyvkötészetét fel kellett költöztetni a gépterembe, s a kötészet és a vonalozó 1925 őszéig Kner Imre lakásául szolgált. 1926-ban költözött vissza a könyvkötészet a régi, egy teremmé alakított frontra, s aztán 1927-ig a raktár egy része szolgált Kner Endre lakásául. Az épületek ezután nem változtak a legújabb időkig. Csak 1937-ben távolítottuk el a könyvkötészet tűzveszélyes belső padlászlépcsőjét. Azóta a raktárépület padlására kívülről, a hátsó frontról lehet feljutni. 1941-ben pedig, az újra megnagyobbodott ország forgalmának ellátására szükségessé vált teljesítménynövelés során, a nyomtatványraktár bővítésére épült egy kiugró szárny az udvari expedicióhoz, amelynek fedélszékébe lehetett áthelyezni a főépület régi, tűzveszélyes és nem szabadbanyíló padlászlépcsőjét, amivel az előszobák jobb elrendezése is lehetségessé vált.

Az épület 1902. évi állapotát a »Kalászok és Kévék« című, a vállalat húszéves fennállására megjelent anthologia »Húsz év multán« című fejezetének képei mutatják, az 1910. évi építkezés utáni állapotot pedig a vállalat harminc éves fennállására kiadott »Könyv a könyvről« című munka illusztrációi.

Az 1902. évi építkezés előtt a nyomda felszerelése két gépből állott, éspedig egy régi, Löser-féle, kézzel hajtott gyorssajtó, amelynek képe a »Kalászok és Kévék«-ben látható és egy régi, törött főtengelyű, javított amerikai. 1902-ben állította fel a nyomda az első olyan gépet, amelyet nem használtan vett: egy VI. számú, 70x100 cm nyomófelületű johannisbergi körmozgásos gyorssajtót. A régi amerikai mellé vásárolt a nyomda egy darab hazai gyártmányú amerikait, amelyet azonban azonnal ki kellett cserélni, mert nem volt használható. A Dessauer és Márkus cég szállította ezt a gépet, s helyette egy II. számú Rockstroh & Schneider féle heidenaui kis Victoria és két új, Josef Anger & Söhne-féle amerikai került a nyomdába. Ekkor állította fel a nyomda az Essmann-féle bécsi, tollas vonalozógépet. A nyomda első vonalozója Frisch volt, akinek arcképe szintén látható a »Kalászok és Kévék«-ben. A nyomda főgépmestere ebben az évben Illyési István lett, aki a »Kalászok és Kévék« című munkát nyomtatta s aki mint szakoktató lett később Budapesten híressé, és 1941. őszén halt meg. Bajuszos arca a képeken jól felismerhető. A hajtóerőt a berendezkedéskor egy Oesterreicher és Peschat féle hazai gyártmányú benzinmótor szolgáltatta, amelynek gyujtását nyílt benzinláng végezte. Ez a mótor van bemutatva a fentemlített munka egyik képén is. Még azon év őszén ki kellett ezt a tökéletlenül és megbízhatatlanul működő gépet cserélni, s helyette egy három lóerős Langen & Wolff féle Otto-mótor került felállításra, amelynek már mágneses gyujtása volt. Ezt a mótort a folyton növekedő géppark hallatlanul túlterhelte, s mivel vízhűtése nem volt jól megoldható, a túlterhelés és a vízkő 1909-re úgy tönkretette, hogy a hengerfej megrepedt. Akkor még a hegesztés nem volt ismeretes, a hengerfejet rézszegecsekkel tömítették el annyira, hogy a mótor egyideig még működhessen, amíg fel lehetett állítani egy 12 lóerős ugyanolyan gyártmányú mótort, amely ma üzemi tartalékul szolgál. Ezt az új mótort a világháború után, a benzinárak roppant emelkedése miatt faszéngenerátoros szívógázüzemre kellett átalakítani és így működött a villamos meghajtás 1935-ben bekövetkezett bevezetéséig, amely idő óta, ismét benzinüzemre vissza-

alakítva, a közlőmű főtengelyére kapcsolva, áll tartalék gyanánt. Ez akadályozta meg az egyenkénti meghajtásra való áttérést, mert a villanytelep tartalékgépekkel nem rendelkezik.

A régi Löser-gép, amelyet mótorhajtásra nem lehetett átalakítani, az új épületben már csak rövid ideig szolgált. 1903-ban egy egyszerű vasúti meghajtású, nagy lendkerekes, a Löserhez elvben hasonló, kb. 58x84 cm nyomófelületű johannisbergi gyorssajtó érkezett. Egy-két év mulva a régi kis Victoria mellé megérkezett az első V. számú Victoria-Spezialmodell, amely már nehéz dombornyomást és színnyomást is tudott a rohamosan növekedő meghívó-üzletág számára végezni. 1907-ben fel kellett állítani egy johannisbergi gyártmányú 50x70 cm nyomófelületű Liliput gyorssajtót, amelynek már kombinált vasúti és görgőpályás meghajtása volt. Ez a kis gyorssajtó csak a szedőterem végében fért már el.

Az 1907. évben vette át Kner Imre az üzem műszaki vezetését, amelyet addig az 1903-ban kilépett Augenfeld M. Miksa helyébe lépett Weil József, ma Vas József néven aszódi nyomdatulajdonos, látott el.

Az 1910. évi építkezés tette lehetővé az összes gépek egy teremben való egyesítését és a gépek további szaporítását. Ekkor érkezett a VIII. számú johannisbergi gyorssajtó, amelynek nyomófelülete kb. 84x126 cm volt és egyébként teljesen azonos szerkezetű volt a VI. gyorssajtóval. Sajnos, ez a gyorssajtó kevésbé sikerült példány volt, mint elődje, kezdettől fogva nem működött olyan kifogástalanul, bár meghajtását közben modernizálták. Ekkora felületnél és súlynál már mutatkoztak a század elején felbukkant, nagyon szellemesnek látszó Kreisbewegung és csúszótalpak hátrányai. Mint a »Könyv a könyvről« képei mutatják, a nyomdának ekkor négy gyorssajtója volt: a VI. sz. és VIII. sz. johannisbergi, ugyanennek a gyárnak a III. sz. nagy lendkerekű, régi típusú gyorssajtója és a Liliput. Ehhez járult három nagy és két kis Victoria, valamint két amerikai. Három másik amerikai az alsóépületben állt tartalékként és ezek csak a főidényben dolgoztak, borítéknyomást végeztek. Az 1913. év őszén állította fel a nyomda első modernebb gyorssajtóját, egy II. sz. Rockstroh-féle gyorssajtót, amely ma is üzemben van. Ezzel a gépparkkal került bele a nyomda a világháborúba.

A könyvkötészet 1902. évi gépeit is világosan mutatja a »Kalászok és Kévék«. 1902-ben állítottuk fel az első lemezollót, modern kerekes vágógépet és más segédgépeket. Addig a kötészetnek csak egy kis, Jeanrenaud-féle gyártmányú emeltyűs vágógépe volt. A kis kézifűzőgép csak füzetek egyszerű fűzésére volt alkalmas, a könyveket kézzel varrtuk. A téli főidényben, amikor a nagy parthiek készültek, hajnalig kellett kézzel varrni, amíg a kötéshez lehetett fogni. Az 1910. évi építkezés tette lehetővé egy ötfejes Brehmer-féle nagy könyvfűzőgép felállítását, az egyesített nagy gépterembe került egy 100 cm vágóhosszúságú Krause-féle nagy vágógép, úgy hogy a könyvkötészet mentesülhetett a gépek számára való papírszabástól. Ekkor kapta a könyvkötészet az apró segédgépek egész sorozatát is. A tisztán kikészítési jellegű manipulációs munkát pedig elválasztottuk a kötészettől és a meghívóraktár külön helyiségébe tettük át.

Az 1920. évi román rekviráláskor a gépteremből elvitték a VI. és III. számú johannisbergi gyorssajtót és a Liliputot, úgy, hogy csak a nagy VIII. számú johannisbergi és az 1913. évi kis Rockstroh-gyorssajtó maradt meg. Elvitték a kisgépek zömét is úgy, hogy csak egy nagy Victoria és az amerikaiak maradtak. A kötészetből elvitték a vágógépeket, a kis fűzőgépet és a kisebb gépek közül többet. A betűkről majd később lesz szó. A román megszállás alatt egy évig szünetelt az üzem s amikor megindult, csak egy igen nagy és rossz karban levő gyorssajtója volt és egy kis gyorssajtója, de ez legalább modern volt és elég nagy teljesítményű. A kötészet és a gépterem részére egy közös vágógép maradt, ezért is kellett e két osztálynak egy helyiségben működnie. Az üzem új fellendülésének során elsőnek 1922-ben egy kis és egy nagy Rockstroh-féle Victoria érkezett, mert nagy gép felállítására sem hely, sem pénzügyi lehetőség nem volt. 1926-ban érkezett azután a III. számú, 63x95 cm méretű Rockstroh-gyorssajtó. A helyi viszonyok nem engedték meg egy 70x100 cm méretű gyorssajtó felállítását és így ez a gép egyelőre nem jelentett annyi kapacitásnövekedést,

mint később, mert a régi irodai alak használata mellett csak dupla nullás ívet lehetett rajta nyomni, négyszeres ívet nem. Ilyenformán a négyszeres nullás, 68 x 84 cm méretű formákat mind a nagy, lassú járású és háború alatt nagyon tönkrement VIII-as gépen kellett nyomtatni. Igen nagy jelentősége volt tehát a szabványformátumok 1929—30-ban való bevezetésének, amely lehetővé tette a III-as gépen is négyszeres irodai, azaz A1 nagyságú formák nyomását. A harmadik gyorssajtó lehetővé tette, hogy a következő nyáron, 1929-ben a II. sz. Rockstroh-gyorssajtót felküldjük Budapestre alapos általános javításra, amelyet a Lánczi László-féle műhely végzett el teljes megelégedésünkre. Akkor ez a gyorssajtó teljesen kiheverte a háborús károkat s a mai napig kitűnően működik. 1928-ban ismét érkezett egy V. Victoria-Spezialmodell. Ezzel a gépfelszereléssel érte meg az üzem az 1931. évi pénzügyi krízist, amely súlyos megpróbáltatást jelentett, mert a községi kintlevőségek behajtása igen megnehezült, a hivatali költségvetések és a fizetések redukciója a fogyasztásra nagyon nyomasztóan hatott s a forgalom annyira csökkent, hogy be kellett vezetni a rövidített, határás megszakítatlan munkaidőt, amely hosszú évekig, 1932. tavaszától 1939. tavaszáig volt érvényben, kevés megszakítással. Ez a korszak lehetetlenné tette az újrakezdett meghívó-üzlet folytatását is. Ilyenformán a kis gépek állandó üzemben tartása lehetetlenné vált. Az átlagos példányszámok csökkenése miatt az előkészítés és egyengetés fontossága a kalkulációban megnövekedett. Így kellett arra az elhatározásra jutnunk, hogy az évek óta üzemen kívül álló tégelysajtók közül kettőt eladjunk. 1936. májusában eladtuk a legrégebbi, 1913. évi V. Victoriát és egy amerikait a budapesti Kóródi Mihály és Fia cégnek. Az így felszabadult helyre szereztünk a felosztó budapesti Wodianer-nyomda anyagából egy igen nagy méretű záróasztalt, amivel az előrezárást gyorsítottuk.

Csak az ország újra megnagyobbodása tette ismét lehetővé a teljes, nyolcórás munkaidő bevezetését. A Felvidék, majd Kárpátalja visszatérését követte 1940. végén Erdély visszatérése, ami a keresletet igen nagy mértékben fokozta. Különböző körülmények óvatosságra intettek a felszerelés és az üzemi keretek tágításánál, de 1941. elején visszatért a Délvidék is és akkor már nyilvánvalóvá vált, hogy az eddigi felkészültséggel nem lehet a nyáron át a folyó szükségleteket ellátni és amellett a téli idényre is kellően felkészülni. Elhatároztuk, hogy az 1910. évben beszerzett és a háború alatt nagyon leromlott VIII. sz. johannisbergi gyorssajtót eltávolítjuk. Ez a gép nem csak kisteljesítményű volt már ekkor, mert teljes gyorsaságát kifejteni nem lehetett, hanem a tökéletlen legördülés folytán erősen rongálta a betűt is. Általános javítása csak igen nagy szállítási költségek árán és hosszabb üzemszünettel lehetett volna lehetséges, amit vállalni nem mertünk, mert ezen a drága áron sem lehetett volna már elég jó géppé tenni. Modern frontkirakós gép beszerzésére nem gondolhattunk, egyrészt a részünkre túlmagas ár miatt, másrészt, mert a gépteremben ilyen hosszú gépet felállítani nem lehetne, de azért sem, mert váltakozó példányszámaink átlaga nem elég magas és állandó ilyen gép kihasználásához. Megbízást adtunk tehát Lánczi László gépészmérnöknek, hogy keressen számunkra egy használt IV. számú Rockstroh-gyorssajtót. Sikerült is a budapesti Springer-nyomdától egy ilyen, 1918. évi gyártású gépet szereznie. Ezt a gépet kissé át kellett alakítania, hogy a 72 x 102 cm B1 nyersméretű ív rajta nyomtatható legyen. Átvette a VIII. sz. johannisbergi gépet, amelynek helyére 1941. június havában felszerelte a IV. sz. Rockstroh-gyorssajtót. Mivel ez a gép jóval kisebb és amellett méretéhez képest is aránylag kevesebb helyet foglal el, mint a régi gép, lehetségessé vált, szerencsés véletlen folytán, egy 38 x 52 cm Albert-Automat megszerzése, amelyet a IV. és III. számú Rockstroh-gyorssajtók közé lehetett felállítani. Ilyenformán három gyorssajtónk most mind egyforma típusú és gyártmányú, csekély szerkezeti eltérésekkel. Az automatának Reinhardt-Rationell gyártmányú önberakó készüléke és külön mótormeghajtása van, szabályozható sebességgel.

A gépterem mostani elrendezésénél a gyorssajtók kirakóasztala mindig az északi világítás felé esik, amely mellett a nyomás egyenletességének ellenőrzése sokkal könnyebb. A forma beemelése viszont a fő forgalmi útvonal mentén történik. Gondoskodtunk arról, hogy minden gyorssajtónál körül-

belül másfélnapi kinyomott ív számára legyen elegendő szárítódeszka, tehát ha be kell lőni, akkor is az auflag száradására és kilövésére elegendő idő maradjon. A kis gépek számára összerakható szárítókeretek vannak, bőséges mennyiségben, a terem szedőterem felőli végén levő állványban, úgy, hogy a színes nyomatok a géptől való elszállítása a szárítókereteken történhet. A kis gépekhez való belövőpapiros állandóan a gépteremben áll, úgy, hogy az mindig a terem hőmérsékletén van.

A gépterem vezetője e könyv nyomásának idején, 1919 óta Kruchió István főgépmester, aki az 1899—1903. években az üzemben tanult.

Az újraépítés esztendeiben a könyvkötészet, még 1920-ban, azonnal, amint az üzemet újrakezdtük, kapott egy modern, erős építésű Brehmer-féle fűzőgépet, majd az 1925. évben egy 64 cm vágóhosszúságú Krause-féle, lengővágású, kézihajtásos vágógépet. A túlságos mechanizálástól mindig óvakodtunk ebben az osztályban is, de szaporítottuk a segédgépeket, fokozatosan beállítottuk a második lemezollót, a második ütőprést, majd a második perforálógépet és egy körollót is. A két perforálógépet a fésűk meghosszabbításával és az állvány belső oldalának kivágásával úgy alakítottuk át, hogy azokon a 61 cm méretű szabványos nyersíveket lehessen perforálni.

A könyvkötészetben a teremnek a főbejárat felőli részében, a két hosszú asztalnál történik a hajtogatás és a számozás, s minden kikészítő munka, valamint a kötés alá kerülő munkák előkészítése. Ennek az a célja, hogy azokat az árutömegeket, amelyek nem kerülnek kötés alá, csak kikészítésen mennek keresztül, ne kelljen az ajtótól messze vinni. A terem belső végében folyik a tulajdonképeni kötési munka s ezek a tömegek a hajtogatóasztaloktól a fűzőgépen keresztül kerülnek a kötéshez. Itt a munkaasztal mindkét oldalán dolgozók mögött van 1-1 ütőprés, hogy egymást két külön párhuzamos munkacsoportban se akadályozzák s hogy a napi parthiek mindig présben tölthessék az éjjelt. A két lemezolló azért szükséges, hogy tömeges szabás esetén egyik lemezolló a folyó munkához szabadon álljon. A szabványosítás bevezetése óta lehetséges a tábláknak nagy tömegben előre leszabása és lassú szárítása. A raktárba nyíló ajtó mellett áll bent a raktárban a lemezállvány azért, hogy a lemez felszabás előtt is huzamosabb időn át szobahőmérsékleten legyen. Csak a későbbi tartalékkészlet áll a raktárépület végéhez csatlakozó üvegverandában.

E könyv nyomtatása idején a könyvkötészet vezetője Báder János, aki ezt a tisztet 1938 óta tölti be, de 1925 óta áll a vállalat alkalmazásában. Elődje Pintér István volt, aki 1910-től 1938-ig vezette a kötészetet.

A gépi felszerelés bővebb ismertetése az üzem fejlődéstörténetének szempontjából nem látszik szükségesnek, de fontosnak tartjuk itt nehány olyan elvnek az ismertetését, amelyek a gépbeszerzésnél bennünket irányítottak. Elsősorban is igyekeztünk mindig mennél jobb minőségű gépeket beszerezni s inkább erősebb építésűt, mint amilyet a konkrét szükséglet megkívánt, mert így a maximális igénybevétel sem rövidíti túlságosan a gépek élettartamát. Ezt a tapasztalatot szereztük az első mótor és az első II. számú Victoriával, amelyeken a követelmények hamar túlrohantak és ezért idő előtt mentek tönkre. Másik fő elvünk volt mindig, hogy sohase válasszunk komplikált gépeket, ha a feladatokat egyszerűbb géppel is meg lehet oldani, mert a komplikált gép kezelése nehezebben sajátítható el, személyzetváltozásnál nehezebb az új embert a gép kezelésére betanítani, és itteni elszigetelt helyzetünkben nehezebb a komplikált gépeket esetleges hiba vagy törés esetén javítani. Harmadik fő elvünk az, hogy ne vásároljunk olyan gépeket, amelyek egy különleges teljesítmény vagy üzemi cél érdekében csak egyoldalúan használhatók. Az ilyen gépeket csak az az üzem szerezheti be, amelynek egy állandó, nagy munka elvégzésére kell berendezkednie és az nagyon hosszú szerződéssel vagy a kiadásban való részesedéssel biztosítva van. Az ilyen egyoldalú, egyirányú, bár nagy teljesítményű gépek ugyanis csak kevés féle munkára használhatók, a mi eléggé változatos munkakörünkben való állandó kihasználásuk tehát nem lehetséges. Negyedik elvünk az, hogy a túlságos mechanizálástól óvakodni kell. Ha jól begyakorolt és eléggé sokoldalú személyzet áll rendelkezésre, inkább annak állandóságát kell biztosítani s módot keresni

arra, hogy az embereket sokfélekép és sokfajta munkával lehessen foglalkoztatni. A túlmechanizált, túlspecializált gépeket rendszerint csak az év egy kis szakában lehetne foglalkoztatni, viszont ezek megakadályozzák azt, hogy az emberek foglalkoztatása egész esztendőben egyenletesen legyen biztosítható. Már pedig embert pótolni sokkal nehezebb, mint gépet és amellett az embernek több igénye van arra, hogy állandó munkája legyen. Ötödik ilyen irányelvünk volt mindig az, hogy a mi magyar példányszámaink mellett az egyes gépek nyomási teljesítményénél nagyobb fontossága van az előkészítés és beigazítás mennél eredményesebb lerövidítésének, tehát a fordulatszámok fokozása és a gépesített berakás kevésbé fontos, mint a jó állapotban levő szedési anyag, kellő számú záróasztal, elegendő záróstég, elegendő kiszolgálóleány, külön géptermi vágógép, jó munkabeosztás és a formák megfelelő sorrendje, valamint a formák és a papiros idejében való előkészítése. A gépterem egész szervezete erre irányul s ezért van az, hogy nálunk a formák beosztása is a szedőteremből történik és nincs megosztva a faktor és a főgépmester között.

A művezető, nyomdásznyelven faktor tisztségét e könyv nyomtatása idején Trébits Dezső töltötte be, aki 1903 óta áll a vállalat alkalmazásában és a faktori tisztséget 1909 óta viseli.

Végül nagyon fontosnak tartottuk az állandó személyzetet és állandó szegédszemélyzetet azért is, mert a gépek kezeléséért csak állandó munkás érezheti magát felelősnek, a gondos gépápolás állandó, felelős személyzet számára magától értetődő kötelezettség. A gépek ápolásához tartozik nálunk megfelelő tartalékrész-készlet állandó fenntartása és az is, hogy a nyomdagépeket időnként, néhány évenként gyári szerelő segítségével az alapállványig leszereljük és újra beszabályozva ismét felszereljük. Ezenkívül évente rendszeresen magunk is alaposan tisztítjuk a gépeket.

A gépek ismertetésénél sokkal fontosabb betűkészletünk összefüggéseinek és történeti alakulásának ismertetése, mert ez egyúttal a nyomda saját tipográfiai stílusának fejlődését is ábrázolja.

A régi nyomda betűkészletének törzsét két garmond kenyérbetű képezte, amelyek neve »egyszignaturás garmond« és »kétszignaturás garmond« volt. E betűk annak a kornak szokványos kenyérbetűi voltak s a különbség csak az volt közöttük, hogy egyiknek kisebb, a másiknak nagyobb képe volt. Mindkettőnek megvolt a maga kurzívja is. Volt még egy mediaeval petit és ciceró is, román ciceró néven, hozzávaló kurzívval. A készletek elegendők voltak ezekből könyvek készítésére is és például a ciceróval még az új nyomdában is nyomtattunk nehány könyvet. A címbetűket azonban minden rendszer nélkül szerezték be, a kor eklektikus divatja szerint. Egy-egy fajtából két-három grádust vásárolt az Alapító és arra törekedett, hogy mennél különfélébb »kiemelő« betűi legyenek. Az 1890. évi egylapos, falrafüggeszthető »Betűminta« című mintalap és az 1895. évi »Mintakönyv« mutatja be ezeknek az éveknek betűkészletét, de az 1902. évi építkezés előtti készletet ma már nem tudjuk pontosan megállapítani. Az ekkor kiegészített betűkészlet jelentősebb részét a »Kalászok és Kévék« 90-96. oldalain mutatta be a nyomda, ezek közül a fentebb említett régi könyvbetűk egy részét a 93. oldalon, a címbetűk közül a »Rococo« és »Adria« betűket a 94. oldalon. Jellegzetes betűkeverési módszert mutat a 85. oldalon látható báli meghívó szövege. Az 1902-ben beszerzett betűállomány alapja egy egységes nagy antiqacsalád volt, amelyet »Hollaendische Antiqua« címen a leipzigi Heinrich Hoffmeister-féle betűöntőde hozott forgalomba. Nyilván Augenfeld M. Miksának, az akkori faktornak is nagy része volt a betűk összeválogatásában és abban, hogy a nyomda már ekkor, amikor ez még nagyobb fővárosi nyomdákban sem volt szokás, nonpareilletől négy ciceróig terjedő ilyen egységes betűgarnitúrát szerzett be, amelyhez azonos vágású félkövér és kurzív is tartozott. A betű »Hollandi Betűk« néven a »Kalászok és Kévék« 91. oldalán látható, a 95. oldalon van a félkövér bemutatva. A talán valamivel később érkezett kurzív még nem szerepel e könyvben. De hogy a nyomda már ekkor törekedett egységes stílusú szedésre, azt nemcsak a könyv egész kiállítása, hanem a 86. és 87. oldalon látható két meghívó szövege is bizonyítja. Ugyanebben az évben szerezte be a nyomda a leipzigi Schelter & Giesecke-

féle betűöntődéből a Borghese-Antiquát, amely a 90. oldalon és a 86. oldali meghívó szövegén látható, valamint a 92. oldalon bemutatott »Széles Mediaeval« és a 96. oldalon látható »Széles Félkövér« betűket, de nincsen bemutatva a könyvben a Schelter & Gieseckeféle szecessziós »Rustica« grotesk, amelyből a 85. oldalán látható meghívó három fősora van szedve. Ebből a betűből talán 4—5 fokozatot szintén 1902-ben kapott a nyomda. Kevéssel később, talán 1903-ban érkezett egy szecessziós, kacskaringókban végződő groteszkszerű betű, a »Torpedo« és a »Torpedo-Kurzív«, a rohamosan szaporodó meghívók szövegének szedéséhez, szintén a Hoffmeister-féle öntődéből. Ez a Heinrich Hoffmeister korának egyik legkitűnőbb betűöntő-szakembere volt, aki vezető szerepet vitt a kor tipografiai ízlésének irányításában, de nyilván nem volt elég jó üzletember és elég ügyes organizátor. Utánrendeléseknél mindig nehézségek merültek fel, a defektszállítmányok szisztémája vagy magassága nem egyezett az előbbi szállítmányokkal és igen puhának bizonyult az ötvözet is, úgy, hogy a nagy Hollandi Antiqua-család nagyon gyorsan elhasználódott. Hoffmeister később a majna-frankfurti Stempel-féle betűöntőde szolgálatába lépett és leipzigi öntődéje meg is szűnt. Tőle származott a nyomda sok, az 1900 körüli évek divatjában készült vignettája, képecskéje, amelyekből neki igen gazdag és divatossá lett mintakönyve volt.

A hollandi antikvacsalád gyors elhasználódása és az üzem rohamos növekedése csakhamar aktuálissá tette egy újabb nagy betűgarnitúra beszerzését és ekkor az alapító választása a kor sok, majdnem egyforma »Romana« betűje közül az A. Numrich & Co. leipzigi betűöntőde »Romana Artistica« betűjére esett. Ez a középnagyságú leipzigi öntőde abban az időben igen komoly munkát végzett. Jó szervezete, kiváló betűfémötvözete, korszerű ízlése és a pontos, gyors, szakszerű kiszolgálás komoly versenytársává tette a legrégibb és legnagyobb leipzigi öntődéknek. A Romana Artistica családból a nyomda igen jelentős készletet vásárolt, amelyhez teljes félkövér, kurzív, Kapitälchen- és számgarnitúra tartozott. Évekig ez a betű volt a nyomda uralkodó betűje, mert az előbb említetteket már a kisebb példányszámú munkákhoz, meghívókhoz kellett fenntartani. A Romana Artistica betűvel van szedve az 1904. évi nagy Közigazgatási Mintatár és a nyomda kiadványai közül Thury Zoltán összegyüjtött munkáinak hat kötete. A Numrich & Co. cégre bízta az alapító a vakanyagkérdés rendezését is. Az 1904—5. évek folyamán ez a vállalat szállította az első, egyszerre, egységesen öntött vakanyag-felszerelést, ami a régi, sok helyről, részben ócskán összeszedett, különféle méretű és magasságú anyag helyére lépett és az ugyancsak általa szállított, kiváló minőségű, egységes rézléniakészlet segítségével lehetővé tette a racionális táblázatszedést, amelyre a közigazgatási munkakör rohamos fejlődése miatt volt szükség.

A Numrich-féle betűöntődétől származik mai betűink közül még az Enge Fette Etienne, amelyet akkor vásároltunk, amikor elhatároztuk, hogy nagy falinaptárunkat többé nem más nyomdától szerezzük be. Az első nagy falinaptár dupla X-es alakban ugyanis ebből volt szedve s akkor szereztük be a teljes sorozatot belőle. Tőle származott a régi groteszk betűnk is, amelyet később az Első Magyar Betűöntőde Reform-groteszkjére cseréltünk be.

A Hollandi Antiqua kiselejtezése után ismét új betűcsalád beszerzésére kellett gondolni. A közigazgatási nyomtatványok és a rendes folyó munkák mellett ugyanis szükségessé vált, hogy legyen a nyomdának egy olyan teljes antiqua-családja, amelyet csak a jobb, finomabb munkákra tarthasson fenn. Mindig arra gondoltunk a betűbeszerzésnél, hogy a finomabb munkákhoz beszerzett betű bizonyos idő mulva alkalmas legyen az egyszerűbb, napi tömegmunkához is, úgy, ahogy az ember a néhány évig ünneplőnek viselt ruháját aztán hétköznapi ruhának fogja be. Elvként kellett tehát felállítani azt a követelményt, hogy a díszes munkákhoz vásárolt betű is egyszerű, világos, jól olvasható legyen, megfelelő mennyiségben álljon rendelkezésre és »magyaros« legyen. Az Alapító ezalatt nyilván azt értette, hogy ne legyen a betűben semmi gotikus csökevény, egyes betűkre tett megjegyzéseiből erre kell következtetni. E tekintetben határozottan ragaszkodott a maga felfogásához. Így terelődött a nyomda ízlése a klasszicista betű felé,

amelynek magyar hagyománya a 19. század első felének magyar irodalmi ébredéséhez, a magyar reformkorszakhoz és 1848-hoz fűződik. Az új betűbeszerzés és az 1910. évi építkezés kérdésének felmerülésétől kezdve állandó figyelemmel kísértük a külföldi betűmintakönyveket, de nem találkoztunk az akkori piacra került betűk között olyannal, amely megfelelt volna ezeknek a követelményeknek. Állandó levelezésben állottunk a Numrich & Co. céggel is, akivel közöltük kívánságainkat és a beszerzendő betűre vonatkozó elgondolásunkat. Végre az 1909. évben azt közölte az öntőde, hogy előkészítés alatt áll egy betűje, amelynek előzetes mintáját beküldi. Ez a betű azután a leipzigi egyetem fennállásának jubileumára Leipziger Universitaets-Antiqua néven került a Numrich-cégnél forgalomba és beszerzését már nyilvánosságra kerülése előtt elhatároztuk. Ez a betű ebben a gyüjteményünkben leipzigi egyetemi antikva néven szerepel, de az üzemben csak »Univ«-nak hívjuk. Ugyanolyan teljes garnitúrát szereztünk be belőle, mint a Romana Artisticából, de még nagyobb mennyiségben. Első olyan könyvünk, amelyet ebből a betűből szedtünk, a nyomda 30. éves jubileumára kiadott »Könyv a könyvről« című munka volt, amelynek reneszánsz-stílusú kereteit és iniciáléit Geiger Richárd festőművész tervezte. Ezeket az iniciálékat és a hozzájuk tartozó záródíszeket e mintagyüjtemény 123—128. lapjain mutatjuk be. Az iniciálék rajzait fototypiában reprodukáltuk és azokról betűmagasságra felöntött, szisztematikus méretű galvanókat rendeltünk a Numrich cégnél. Az öntődének ezek annyira megtetszettek, hogy a galvanók díjtalan szállítása ellenében megszerezte az iniciálék forgalombahozatalának jogát és felvette azokat mintakönyveibe is.

Mielőtt az »Univ« későbbi jelentőségét ismertetnénk, meg kell itt említenünk egy betűgarniturát, amelyet közben szereztünk be, az egyre fejlődő meghívóüzletág részére. Ez a berlini Berthold-féle betűöntőde »Corinna« nevű groteszk jellegű betűje volt, amely Hanns Anker tervei után készült. Ebből a betűből nagymennyiségű kenyérgrádust is beszereztünk és könyvek nyomtatására használtuk. Ezzel a betűvel nyomtattuk például Hervay Frigyes kétkötetes »Magyar Kabaret« című gyüjteményét, Szécsi Ferenc »Derű« című, 1912-ben megjelent háromkötetes gyüjteményes művét s a legnagyobb munka, amelyhez használtuk, Gelléri Mór 1910-14 között megjelent tíz kötetnyi összegyüjtött tanulmánya volt. E tízkötetes munka számára Geiger Richárd tervezett címlapokat, sorkitöltő díszeket, fejléceket, záródíszeket és iniciálékat. Ez utóbbiak cserélhető betűkkel készültek és ebben a gyüjteményben a 122. oldalon láthatók. Ezeket az iniciálékat is a Numrich-féle öntőde vitte át galvanókba. A »Corinna« mellé beszereztük Hanns Anker »Anker-Schmuck« elnevezésű gazdag körzetanyagának egy részét is, amely az 1910. körül divatos empire-irányú nyomdai díszek közül a legsikerültebb volt. Egyes darabjai még ma is megvannak a nyomdában. Ezekben az években szereztük be a Berthold-féle betűöntőde Block-betűjét is, amely e gyüjtemény 42—44. lapjain látható és ma már csak plakátokhoz használjuk. Ezt kiegészítettük azonos vágású fabetűkkel is. Ez a betű a maga idejében döntő hatással volt a kor tipográfiájára. A Röpke Lapok számos meghívóján látható, hosszú időn keresztül. Később az öntőde forgalomba hozta egy félkövér fokozatát is, amely kevésbé sikerült s végül »Berliner Grotesque« néven egy vékony fokozatát is, amelyet mi is megszereztünk. Ezt a berlini groteszket később mint ócskafémet értékesítettük.

Az »Univ« beszerzése sorsdöntőnek bizonyult a nyomda egész későbbi stílusára. Amikor az 1916. évben kiadói működésünk új korszakát megkezdtük, ezt a betűt választottuk tipográfiai stílusunk alapjául. Alkalmassá tette erre eléggé semleges karaktere és az, hogy megfelelt azoknak az olvashatósági követelményeknek, amelyeket annakidején, még 1901-ben megjelent könyvében Hermann Cohn megállapított. Ennek a betűnek semmi idegenszerű jellege nincs, nagyon alkalmas magyar szöveg szedésére s teljes, jól kiépített család áll belőle rendelkezésre, amelynek egyes fokozatai eléggé egyenletesen helyezkednek el a papiros síkján.

Amikor ezt a betűt beszereztük, még nem tudtuk, hogy a betűt nem a Numrich & Co cég alkotta, hanem az Albrecht Seemann-féle Handbuch der Schriftarten c. könyv szerint a Riegerl, Weissenborn & Co. cég 1907-ben,

aki több öntődének eladta a betű matricáit. Nagyobb propagandát a betű érdekében csak a Numrich-cég fejtett ki, s az csak a háború után bukkant fel a dresdeni Brüder Butter (később Schriftguss A. G.) mintakönyveiben. Nem tudtuk tehát, hogy ennek a betűnek más metszései is megvannak, mint amelyeket a Numrich & Co. cég hirdetett. Szükségessé vált azonban az, hogy a betűcsaládot kiegészítsük és így szereztük be az Első Magyar Betűöntőde Széles Félkövér Antiqua betűjét, amelynek matricáit ez az öntőde a philadelphiai American Type Founders Co. cégtől vásárolta (11—12. lap). Majd megszereztük a Gebrüder Klingspor offenbachi öntődéjétől a Keskeny Félkövér D'Antiqua betűt, amely eredetileg Deutsche Antiqua néven került forgalomba, csak a külföld számára hirdették e néven (8—10. lap). Ehhez is megszereztük később a plakátok egységes stílusú kiállításához szükséges fabetűket. E két betűnek a vágása, részletformái, tónusértéke alkalmas arra, hogy az »Univ« kiegészítésére használjuk, sőt — mint ez később kiderült — még alkalmasabbak az »Univ« saját kiegészítő formáinál, mert egyszerűbbek. Így tettünk szert erre a betűcsaládra, amely hosszú időre megszabta és ma is megszabja termelésünk tipográfiai stílusát. Nemsokára ez lett egyetlen nagy betűcsaládunk. A világháború alatt be kellett a betűkészletek tíz százalékát szolgáltatni. Bennünket ez alól felmentett az illetékes katonai hatóság, mert mindjárt a háború kitörésekor önként a tíz százalékot meghaladó mennyiségű ócska betűt szállítottunk be, amely már akkor vasúti szállításra készen állott, hogy Leipzigben más betűre öntessük át. A háború alatt betűkészletünk nagyon elhasználódott, rendszeres kímélése nem volt lehetséges, a rosszabb papiros, a gyakorlatlan, nem az üzemben nevelkedett személyzet munkája nagyon megviselte. Amikor azután az 1920. évi román rekvirálás elkövetkezett, a készletek igen nagy részét elveszítettük. Elvitték az egész Romana Artistica és Corinna garnitúráit sok kisebb betűvel együtt. Trébits Dezső művezető körültekintésének köszönhető, hogy az »Univ« a maga teljességében megmaradt. A garmond fokozatból ugyanis körülbelül 120 hasábban az egész készlet fel volt szedve Balázs Béla »Az Isten tenyerén« című regényéhez, amely a papírszállítmány elmaradása és a közbejött események miatt nem készülhetett már el. Ezeket a hasábokat becsomagolva a pincébe rejtette el s a csonkának látszó garnitúrát egyebek elvitele árán így sikerült megmenteni. Amikor a háború után a munkát újra kezdtük, s az »Univ« mellett semmi más betű nem állott rendelkezésre, mindenhez ezt a betűt kellett használnunk, a legfinomabb munkához, a kiadványokhoz éppen úgy, mint a közigazgatási nyomtatványokhoz. És mivel a betűbehozatal akkor, a behozatali engedélyek korszakában, a valutahiány idejében szinte lehetetlen volt, meg kellett kísérelnünk a belföldön rendelkezésre álló betűk beszerzésével kiépíteni megfelelő készletet. Ekkor és a háború utolsó éveiben került a sor a fentemlített Széles Félkövér Antiqua (11—12. lap), és a két Egyptienne garnitúra (30—31. lap) beszerzésére, majd csak később a D'Antiquára (8—10. lap).

A román rekvirálás megfosztott bennünket egész addigi díszítő anyagunktól is, aminek csak egyes megmaradt darabjai vannak meg s ezeket itt be sem mutatjuk. Kozma Lajos építésszel való kapcsolatunk vezetett el bennünket azután saját díszítő anyagunk kiépítéséhez. Kozma Lajos 1917-ben a ma külföldön élő Mannheim Károly útján juttatta el hozzánk azt az üzenetet, hogy szívesen vállalná egy könyv díszítését számunkra. Az első könyvünk, amelyet ő tervezett, Balázs Béla »Hét mese« című műve volt. Ezután nehány címlapot tervezett Balázs Béla könyveihez, amelyeknek betűit is ő rajzolta. Akkoriban ő használta rajzolt címlapjain azt a betűt, amelynek hatását az Első Magyar Betűöntőde kövér klasszicista betűjével (e gyüjteményben Széles Antiqua néven a 18—19. lapokon látható) kíséreltük meg tipografiánkban utánozni. Ez a betű is, mint az Egyptienne különféle változatai, a mult század első feléből ered.

Későbbi tipográfiai törekvéseink alapját akkor vetettük meg, amikor e sorok írója az 1918. esztendő augusztus hónapját Kozma Lajossal együtt töltötte Selmecbányán. Hosszú, néha hajnalig tartó beszélgetések során tárgyaltuk meg a tipográfia aktuális kérdéseit és megbeszéltük azt az irányt, amely felé közös munkánkat el fogjuk indítani. Első tervünk az volt, hogy egy kísérlet alapján megállapítjuk, mennyire lehet a barokk kor tipo-

gráfiai hagyományait a mai szedési technikával összeegyeztetni. Elhatároztuk egy kiadói Almanach kiadását, amelynek címlapjait és naptári részét a közösen megállapított elvek alapján fogjuk megoldani. A naptároldalak vázlatát együtt készítettük el, s e sorok írója a selmecbányai Joerges-nyomdában szedett ki egy naptároldalt, amelynek vonalkeretében kihagyta a fametszetben kivitelezendő fejléc helyét. Megállapítottuk, hogy a stílusos tipográfiai illusztráció és könyvdísz kivitele csak olyan technikával történhet, amely sem a nyomtatás, sem a papíros, sem a festék tekintetében nem igényel más eljárást, mint a szöveg és amelynek részletformáit éppen úgy a véső alakítja ki, mint a betűét. Ezeknek a követelményeknek pedig csak a fametszet felel meg. A kiszedett naptároldal levonatára ráhelyezett áttetsző vázlatpapirosra azután Kozma Lajos puha irónnal elkészítette a tizenkét naptárfejléc vázlatait. Selmecbányáról visszatérőben e sorok írója felkereste a Körner és Laufer céget, Budapesten. Körner Jenő, az egyik cégtárs, akkor katonai szolgálatot teljesített, Laufer József azonban, aki akkor fametszői munka híján már mással foglalkozott, örömmel vállalta a kísérletet. Kozma Lajos vázlatai alapján így készültek el az 1919. évre szóló Kner-Almanach a szedésbe illesztett naptárfejlécei, a füzet fába metszett s fáról cinkre átvitt és maratott külső címlapja és belső címlapjai. Ez a könyv adta számunkra bizonyságát annak, hogy helyes úton járunk és ezen az úton eljuthatunk az elgondolt eredményekhez. Ekkor vettük tervbe a Kner-Klasszikusok kiadását, amelyhez már a papirost is megrendeltük, de a forradalom és a megszállás megakadályozott bennünket abban, hogy megvalósítsuk ezt a tervet. A román rekvirálás után, amikor 1920. nyarán számbavettük a megmaradt munkaeszközöket, elhatároztuk, hogy ezt a kísérletet folytatjuk. E sorok írója 1919—20 telén Budapesten tartózkodott, ahol Kozma Lajos megismertette őt Király Györggyel, a korán elhunyt irodalomtudóssal. Már az 1917. évtől kezdve éreztük, hogy azok a könyvdíszítési módszerek, amelyeket eddig használtunk, túlhaladottak, tulajdonképpen már halottak. Akkori kiadványaink csak kísérletei annak, miként lehetne a könyv új stílusát megtalálni. Megkíséreltük elhagyni minden divatos díszítő elemet és így jött létre Balázs Béla: »A vándor énekel« című kiadványunk, amelyben a kiadói jelvényen kívül semmi más nincsen, mint betű, és a könyv összes tipográfiai formáit egy rendezési, szedési szerkezeti elv alakítja. Még akkor nem tudtuk, hogy ez az elv tipikusan írásos rendezési elv, de már annyit elértünk, hogy semmi idegen, zavaró elem nem volt a könyvben. Lassanként érkeztünk el annak felismeréséhez, hogy vissza kell térnünk a hagyományhoz, mert a régi korok szedőjét olyan egységes korszellem irányította, amely félreérthetetlenül parancsolta neki a tipográfiai alakítás módszerét is. Így jutottunk el Kozma Lajos útmutatása nyomán ahhoz a gondolathoz, hogy régi szövegek újranyomásával keressük meg azokat a törvényeket, amelyek a régi tipográfust vezették, mert a szöveg és a tipográfiai forma között összefüggésnek kell lenni. Amikor 1920-ban újrakezdtük munkánkat, Király Györgyöt kértük fel arra, hogy egy kis gyüjteményt állítson össze ma is érdekes és jelentős, értékes magyar szövegekből, amelyek tipográfiai alakítása a könyvművésznek és a nyomdásznak is méltó feladatot nyujt. Így alakult ki hosszas megbeszéléseken a Három Csepke Könyv gondolata, amelyek 1920 karácsonyára jelentek meg. E sorok írója Kozma Lajossal együtt Szily Kálmánhoz, a Magyar Tudományos Akadémia akkori főkönyvtárosához fordult azzal a kéréssel, hogy tegye lehetővé számukra sok régi magyar könyv átnézését. Az agg főkönyvtáros úr képtelenségnek minősítette a gondolatot, hogy ekkora anyaghiány idején és ilyen nyomorúságos időkben ilyesmivel lehessen foglalkozni és az engedélyt megtagadta. Amikor Király György a munkába belekapcsolódott, ő kérte fel Hóman Bálintot, az Egyetemi Könyvtár akkori könyvtártisztjét, hogy ezt a munkát lehetővé tegye. Hóman Bálint több száz jellegzetes, régi könyvet szedett össze, a legjobb és legfontosabb magyar officinák munkáit, amelyekből e sorok írója heteken keresztül gyűjtötte a régi szedési szokásokra, elrendezési módokra vonatkozó vázlatokat, jegyzeteket. A Három Csepke Könyv címlapjait és fejezetcímeit együtt oldotta meg Kozma Lajossal, akinek vázlatai a kiindulópontot adták. Kozma Lajos volt az, aki a szedéskompozíció alapvető elveit tisz-

tázta, Kner Imre kereste meg a tipográfiai megoldás lehetőségeit. A három kis kötet illusztrációit Körner Jenő metszette fába, Kozma Lajos áttetsző papirosra puha irónnal készített vázlatai alapján. Ő metszette fába a megadott tipográfiai méretekre az iniciálékat és záródíszeket is, amelyek itt a 101. és a 102. lapon, a 103. és 104. lap bal hasábján és a 106. lap felső részén láthatók. Ezekről a fametszetekről az Első Magyar Betűöntőde készített betűmagasságra öntött galvanoplasztikai másolatokat. Szükségessé vált ekkor néhány betűöntő technikával előállított körzetdarab elkészítése is, amelyek a Három Csepke Könyvben az oldalszámok mellett szerepelnek. E sorok írója ezek elkészítése iránt az Első Magyar Betűöntődéhez fordult, amelynek akkori, azóta elhunyt igazgatója, György Ákos, a roppant súlyos akadályok dacára is nagy szeretettel és kedvvel vállalta ezt a feladatot, amelynek megoldását az Öntőde azóta szintén elhunyt tisztviselőjére, Keresztes Ödönre bízta. Keresztes Ödön akkor katonai szolgálatot teljesített, de esténként, a szolgálati idő utáni kevés szabad idejét használta fel arra, hogy a feladatot megoldja. Ő fordult a M. Kir. Állami Nyomda öreg vésnökéhez, Schwanecke Jánoshoz, aki mellékkeresetként vállalta a darabok kimetszését. Számtalan kísérlet során, Kozma Lajos személyes ellenőrzése mellett jöttek létre ezek a darabok, amelyek legalább is tisztázták a módszert és megmutatták, hogy a kérdés megoldásának itthon is megvan a lehetősége. Legalább is itt hadd állítsunk emléket azoknak, akik az ország megcsonkíttatása utáni szinte elképzelhetetlenül súlyos viszonyok között sem utasítottak el bennünket, hanem készséggel állottak mellénk, hogy segítsenek bennünket a feladat megoldásában. Ezek az első körzetdarabjaink a 73. lap alulról számított első, második és negyedik sorában és a 71. oldal legalsó sorában láthatók. Még nem illeszkednek bele teljesen abba a stílusba, amelyet a későbbiek

A Kozma-féle körzetek nagyobb méretű, később keletkezett darabjait és a 49. lapon bemutatott részvényszámok legkisebb méretű, betűöntési technikával készült sorozatát Busch Adolf, az Első Magyar Betűöntőde offenbachi származású betűmetszője metszette. megvalósítjuk, de ugyanakkor elhatároztuk egy nagyobb alakú, idegen klasszikusokra is kiterjedő sorozat, a Monumenta Literarum kiadását is. E két sorozat irodalmi, művészi és kiadói célkitűzéseit az 1922. évre szóló Kner-Almanach végén három cikkben ismerteti Király György, Kozma Lajos és Kner Imre, ez nem is tartozik ide. Csak megemlítjük itt, hogy ezek megvalósítása során jött létre Kozma Lajos nagyobbik iniciálésorozata (112. lap) és a fametszetű díszek fent még fel nem sorolt, a 101—110. lapokon látható része. Ezek galvanoplasztikai munkáját és felöntését szintén az Első Magyar Betűöntőde végezte, fametszeteit pedig részben Körner Jenő, másrészt Krausz Henrik, Morelli Gusztáv egyik tanítványa készítette, aki ekkor a Körner és Laufer cég alkalmazottja volt. A két könyvsorozat készítése során épült ki a Kozma-féle körzetek a 71—74. lapokon bemutatott többi része. Az akkori magyar árviszonyok között aranyra, vagy nemesvalutára átszámítva a kézimunka értéke igen alacsony, az anyag ára igen magas volt és ugyancsak nagyon magas volt mindennek az ára, amit valutáért külföldről kellett vásárolni. Akkor már eljutottunk annak felismeréséig, hogy magasabb könyvművészeti szempontból a külföldön kapható körzetanyag értéktelen. Mivel a román rekvirálás során majdnem egész díszítőanyagunkat elvesztettük, ezt pótolni kellett, de a szinte elérhetetlen árak mellett rossz, ízlésünknek meg nem felelő díszítőanyagot vásárolni nem akartunk. Az első kísérlet pedig bebizonyította, hogy lassanként, fokozatosan, megfizethető áron tudnánk saját, felfogásunknak megfelelő, magyaros jellegű, a magyar hagyományokon alapuló díszítőanyagot szerezni. Ennek a díszítőanyagnak megvan az az előnye is, hogy szinte minden, mégoly kicsiny vagy jelentéktelen nyomtatványnak is egyéni, más nyomda által nem utánozható jelleget adhatunk, mert a matricák a mi tulajdonunkban vannak, azok sokszorosítási jogát nem adjuk el. Az ilyen apró, egy lapon esetleg több százszor ismétlődő elemek pontos utánzása semmilyen technikával nem érhető el a kellő egyenletességgel, és ezért a részvényeknél a hamisítás elleni biztonságot is fokozzák. Ezek a szempontok vezettek benünket akkor, amikor ezt a díszítőanyagot kiépítettük.

tázta, Kner Imre kereste meg a tipográfiai megoldás lehetőségeit. A három kis kötet illusztrációit Körner Jenő metszette fába, Kozma Lajos áttetsző papirosra puha irónnal készített vázlatai alapján. Ő metszette fába a megadott tipográfiai méretekre az iniciálékat és záródíszeket is, amelyek itt a 101. és a 102. lapon, a 103. és 104. lap bal hasábján és a 106. lap felső részén láthatók. Ezekről a fametszetekről az Első Magyar Betűöntőde készített betűmagasságra öntött galvanoplasztikai másolatokat. Szükségessé vált ekkor néhány betűöntő technikával előállított körzetdarab elkészítése is, amelyek a Három Csepke Könyvben az oldalszámok mellett szerepelnek. E sorok írója ezek elkészítése iránt az Első Magyar Betűöntődéhez fordult, amelynek akkori, azóta elhunyt igazgatója, György Ákos, a roppant súlyos akadályok dacára is nagy szeretettel és kedvvel vállalta ezt a feladatot, amelynek megoldását az Öntőde azóta szintén elhunyt tisztviselőjére, Keresztes Ödönre bízta. Keresztes Ödön akkor katonai szolgálatot teljesített, de esténként, a szolgálati idő utáni kevés szabad idejét használta fel arra, hogy a feladatot megoldja. Ő fordult a M. Kir. Állami Nyomda öreg vésnökéhez, Schwanecke Jánoshoz, aki mellékkeresetként vállalta a darabok kimetszését. Számtalan kísérlet során, Kozma Lajos személyes ellenőrzése mellett jöttek létre ezek a darabok, amelyek legalább is tisztázták a módszert és megmutatták, hogy a kérdés megoldásának itthon is megvan a lehetősége. Legalább is itt hadd állítsunk emléket azoknak, akik az ország megcsonkíttatása utáni szinte elképzelhetetlenül súlyos viszonyok között sem utasítottak el bennünket, hanem készséggel állottak mellénk, hogy segítsenek bennünket a feladat megoldásában. Ezek az első körzetdarabjaink a 73. lap alulról számított első, második és negyedik sorában és a 71. oldal legalsó sorában láthatók. Még nem illeszkednek bele teljesen abba a stílusba, amelyet a későbbiek képviselnek. A Csepke Könyvek oldalszámai mellett néhány apró jel látható még ezeken a darabokon kívül, amelyeket az Első Magyar Betűöntőde készleteiből válogattunk össze.

A Három Csepke Könyv eredményei alapján határoztuk el, hogy a Kner-Klasszikusok 1918-ban kényszerűségből elejtett tervét megvalósítjuk, de ugyanakkor elhatároztuk egy nagyobb alakú, idegen klasszikusokra is kiterjedő sorozat, a Monumenta Literarum kiadását is. E két sorozat irodalmi, művészi és kiadói célkitűzéseit az 1922. évre szóló Kner-Almanach végén három cikkben ismerteti Király György, Kozma Lajos és Kner Imre, ez nem is tartozik ide. Csak megemlítjük itt, hogy ezek megvalósítása során jött létre Kozma Lajos nagyobbik iniciálésorozata (112. lap) és a fametszetű díszek fent még fel nem sorolt, a 101—110. lapokon látható része. Ezek galvanoplasztikai munkáját és felöntését szintén az Első Magyar Betűöntőde végezte, fametszeteit pedig részben Körner Jenő, másrészt Krausz Henrik, Morelli Gusztáv egyik tanítványa készítette, aki ekkor a Körner és Laufer cég alkalmazottja volt. A két könyvsorozat készítése során épült ki a Kozma-féle körzetek a 71—74. lapokon bemutatott többi része. Az akkori magyar árviszonyok között aranyra, vagy nemesvalutára átszámítva a kézimunka értéke igen alacsony, az anyag ára igen magas volt és ugyancsak nagyon magas volt mindennek az ára, amit valutáért külföldről kellett vásárolni. Akkor már eljutottunk annak felismeréséig, hogy magasabb könyvművészeti szempontból a külföldön kapható körzetanyag értéktelen. Mivel a román rekvirálás során majdnem egész díszítőanyagunkat elvesztettük, ezt pótolni kellett, de a szinte elérhetetlen árak mellett rossz, ízlésünknek meg nem felelő díszítőanyagot vásárolni nem akartunk. Az első kísérlet pedig bebizonyította, hogy lassanként, fokozatosan, megfizethető áron tudnánk saját, felfogásunknak megfelelő, magyaros jellegű, a magyar hagyományokon alapuló díszítőanyagot szerezni. Ennek a díszítőanyagnak megvan az az előnye is, hogy szinte minden, mégoly kicsiny vagy jelentéktelen nyomtatványnak is egyéni, más nyomda által nem utánozható jelleget adhatunk, mert a matricák a mi tulajdonunkban vannak, azok sokszorosítási jogát nem adjuk el. Az ilyen apró, egy lapon esetleg több százszor ismétlődő elemek pontos utánzása semmilyen technikával nem érhető el a kellő egyenletességgel, és ezért a részvényeknél a hamisítás elleni biztonságot is fokozzák. Ezek a szempontok vezettek benünket akkor, amikor ezt a díszítőanyagot kiépítettük.

A Kozma-féle körzetek nagyobb méretű, később keletkezett darabjait és a 49. lapon bemutatott részvényszámok legkisebb méretű, betűöntési technikával készült sorozatát Busch Adolf, az Első Magyar Betűöntőde offenbachi származású betűmetszője metszette.

Kozma Lajos és Kner Imre az 1922. évi Kner-Almanachban megjelent tanulmányait, a Csepke Könyvek, a Kner-Klasszikusok és a Monumenta Literarum néhány oldalát és címlapját, és a díszítőanyag egy részét »Neue Bahnen Ungarischer Buchkunst« címen egy 24 oldalas, itthon nyomtatott műmellékletben ismertettük a leipzigi Archiv für Buchgewerbe 1922. karácsonyi számában. Ez a melléklet, a benne felvetett szempontok és bemutatott eredmények a külföldi szakmai világban igen nagy feltűnést keltettek. Jellemző erre Y. Tatsuki osakai szakíró levele, aki aztírta egyszer, hogy ott Japánban is megfigyelték, hogy a Kozma-Kner tipográfia mikortól és milyen hatást gyakorolt a német tipográfia fejlődésére. Kozma Lajos könyvművészeti működését ezenkívül Kner Imre egy tanulmánya ismerteti a Gutenberg-Jahrbuch 1930. évi kötetében.

Kozma Lajos többi fametszetű dísze részben nem a mi számunkra készült. A 113-119. lapokon bemutatott díszek Gellért Oszkár több versgyüjteményének illusztrációi, illetve záródíszei voltak. Egy részüket Kner Albert metszette ólomba, nagyobb részük azonban szintén a Körner és Laufer cég fametszete. Ezt az anyagot azért szereztük meg, mert azt akartuk, hogy Kozma Lajos egész könyvdíszanyaga a mi birtokunkban legyen.

Az 1920-21. esztendőkre esik még díszítőanyagunk egy másik jellemző részének keletkezése; ezek a 120. lapon bemutatott záróvonalak, amelyeket Kozma Lajos vázlatai alapján az Első Magyar Betűöntőde készített részünkre, részben elhasznált rézléniáink talpába. Ezek a záróvonalak egy véletlen folytán általánosan elterjedtekké váltak. A Betűöntőde egy tévedés következtében a 120. lap felső részén, a második és harmadik csoportban láthatókat felvette mintafüzetébe, abban a hiszemben, hogy ezek az ő tulajdonai. Mi nem akartuk ezt a kérdést kiélezni, jóhiszemű tévedésről lévén szó s így ezek a vonalak ma már nagyon sok hazai nyomdában használatosak.

Az 1922. évben jelent meg nálunk Révész Béla könyve Ady Endréről. E könyv védőborítékját Kozma Lajos tervezte. A védőboríték vörös síkjának közepén szedésről kopírozott negatív betűs szöveg van, körülötte pedig egy fába metszett markáns, rokokós fekete keret. E keret dekoratív hatása adta azt a gondolatot, hogy elemeit felosztva újra összerakhatóvá lehetne tenni. Így jött létre a 76-77. lapokon és a 78. lap legfelső részén látható díszítő anyag, amely fába metszett darabokról galvanoplasztikai úton készült. Számtalanszor használtuk fel részvények alapnyomatain keretdíszül. Később készültek a 78. lap alján látható nagy sarokdíszek, amelyeket rézléniával meghosszabbítva használunk keretek készítésére. A 78. oldal közepén látható négy záródísz Kozma Lajos a nyomda részére készített 1926. évi újévi üdvözlőkártyájáról való. Ennek az üdvözlőkártyának itt be nem mutatott, a 78. lap ötödik sorában látható záródíszhez hasonló elemekből álló kerete adta meg az ideát a 75. lapon bemutatott körzetek elkészítéséhez. Az egyes darabok méretezését tipometriai méretekre Kner Imre végezte, a vonalvastagságokat a nyomda léniaanyagához alkalmazva állapítottuk meg. A darabok úgy vannak tervezve, hogy akár félciceróra, akár petitre megy ki a keret, a váltakozó hosszúságú keretdarabok alkalmazásával meg lehesssen azt oldani. A szögletes és a kerek darabok váltakozásával ebből az anyagból roppant gazdag változatokat lehet összeállítani.

Az inflációs korszak konjunktúrája alatt a nyomda igen sok részvényt készített könyvnyomdai úton. A kisebb vidéki részvénytársaságok nem áldozhatnak minden esetben megfelelő összeget részvényeik megtervezésére. Éppen ezért kellett olyan megoldást találni, amellyel kisebb példányszámban is szép, és az előzőktől elütő részvényeket lehessen készíteni. A Kozma-körzetek és egyes, különböző művészek által rajzolt nagyobb díszítőelemek segítségével állítjuk össze ezeket a változatokat. A Kozma-körzetek kiegészítésére így jött létre a 74. lapon látható kétféle szélesebb díszítőelem. Erre a célra szereztük be a 85. lapon látható kalligrafikus vonalakat, amelyek egy berlini betűöntődétől származnak. Kiegészítik ezt az anyagot a 49. lapon látható számok, amelyek Kner Albert rajzai után készültek. A két nagyobb sorozat fototípiai tangírozott klisék után készült galvanoplasztikai úton az Első Magyar Betűöntődében, a legkisebb számsorozatot azonban ugyanez a vállalat betűöntési technikával, matricákból öntötte.

Amikor a 20-as évek elején és közepén az üzem végre a román rekvirálás által okozott veszteségek és az elmult évek kényszerű rablógazdasága által okozott károk helyreállítására gondolhatott, ebben a rekonstrukciós munkában Löwy Salamon, az Első Magyar Betűöntőde akkori igazgatója volt a nyomda segítségére. A román rekvirálás után a leipzigi egyetemi antikva vált a nyomda egyetlen és fő betűjévé. A harmadára kisebbedett országban, az országcsonkítás és kifosztás által elkövetkezett roppant károsodás után egyelőre gondolni sem lehetett egy hasonló garnitúra beszerzésére. De a dolog természete szerint az ilyen nagy garnitúra nem egyenletesen használódik el, a kisebb grádusok elhasználódása gyorsabb, a kenyérgrádusoké az igénybevétel szerint alakul, a nagy címgrádusok, különösen a legnagyobbak, épségben maradnak, s egyes kisebb grádusok állapota is jobb a többiekénél. Az egyetlen járható útnak tehát az bizonyult, hogy azokat a grádusokat, amelyek leginkább el vannak használva, felújítsuk. Az időközben megszűnt A. Numrich & Co. betűöntőde leipzigi telepét, üzletkörét és matricáit a majna-frankfurti Bauersche Giesserei vette át. Ehhez az öntődéhez fordultunk tehát, aki a nonpareille és petit fokozatok átöntését el is végezte az 1925. évben. Később Löwy Salamon kiderítette, hogy ez a betűcsalád »Antiqua 7 P« néven szerepel a Berthold-féle berlini betűöntőde mintakönyvében is. Időközben, György Ákos halála után ugyanis az Első Magyar Betűöntőde a berlini Berthold és a frankfurti Stempel betűöntődék érdekkörébe került s annak Löwy Salamon, aki előbb hosszú ideig a Grafikai és Rokoniparosok Főnökegyesületének főtitkára, majd szaküzlettulajdonos volt, lett az igazgatója. Ilyenformán lehetségessé vált, hogy az »Univ« matricáit ez a hazai betűöntőde Berlinből kölcsönkapja és így az egyes kenyérgrádusok átöntése belföldön történjen. Ez a nagy betűcsalád felújítását roppantul megkönnyítette. Később került aztán sor ezen öntőde révén a vakanyag kiegészítésére, 1927-ben a teljes léniaanyag megújítására, majd a két Egyptienne-család felújítására, ami egyúttal mennyiségük jelentős szaporításával is járt.

A Kner-Klasszikusok és a Monumenta készítése közben szerzett művészi tanulságok indították el a nyomdát tipográfiai fejlődése további útján, s ezen az úton jutott el a régi tipográfiai stílusok alapos ismeretéhez, ahhoz a módszerhez, amely mennél kevesebb külső segítséggel, tisztán a betű, a vele rokon szedhető díszítőanyag és a térelosztás segítségével igyekszik megvalósítani elgondolásait és megoldani feladatait.

Az infláció alatt még nem lehetett nagyobb beszerzésekre gondolni, de a stabilizáció idején azonnal hozzá kellett ehhez kezdeni. E sorok írója a göteborgi kongresszus alkalmával nyert bepillantást a Németországon kívüli és túli tipográfiába, amelyet akkor a történelmi hagyományok ápolása jellemzett. Göteborgban látta, hogy a nyugati tipográfia nagy divatja a Cochin-Antiqua és a Bodoni, amelyeket akkor Németországban alig ismertek, s a német szaklapok, amelyek szinte kizárólag a német betűöntődék fizetett reklámközleményeiben ismertetnek betűket, ezeket még eddig nem is közölték.

Az elegáns, könnyed, mozgékony Cochin nem látszott alkalmasnak arra, hogy abból a nyomda nagyobb mennyiséget szerezzen be, de alkalmi nyomtatványok, akcidenciák készítésére annál inkább alkalmasnak mutatkozott. Ezt a betűt Charles Peignot rajzolta és a Deberny & Peignot párisi öntődéje hozta forgalomba. A betű őse nem nyomdabetű volt, hanem az a betű, amellyel az idősebb és ifjabb Cochin a 18. század második felében rézmetszetei szövegét készítette. A rézbe vésett szálkás formák alakították ki ezt a betűt. Mivel az alacsonyabb francia betűmagasságok miatt párizsi öntőde ide nem szállíthat, később a Középeurópa felől mutatkozó érdeklődés rábírta a Deberny & Peignot céget, hogy betűit egy német öntőde útján hozza forgalomba. Így került ez a betű a frankfurti Ludwig & Mayer féle betűöntődéhez, amely Sonderdruck-Antiqua néven hozta azt forgalomba, egy másik Deberny & Peignot féle betűvel együtt. Ezt a betűt és kurzívját a 33—35. lapokon mutatjuk be. Megszereztük hozzá Fournier le jeune 1742. évi díszítőanyagát, ugyancsak a Ludwig & Mayer cég útján (80. lap) és közvetlenül Párisból Fournier egy díszbetűjét is, amelyet a 40. lap három felső sorában mutatunk be. Ezek beszerzését is Löwy Salamonnak köszönhettük. Ő hozatta meg kívánságunkra az amsterdami

Tetterode féle betűöntődétől J. B. Papillon a 134—135. lapokon bemutatott fametszetű könyvdíszeit is galvanoplasztikai másolatban, amelyek segítségével egységes stílusú nyomtatványokat tudunk a Cochin-Antikvából készíteni. Ezek között legszebben sikerült könyvünk Szacelláry Pál »Régi házak, elfakult írások« című, régi pesti emlékekről szóló 1926-ban megjelent könyve, amelynek szedett fejléceit egykorú könyvekből rekonstruáltuk.

De már 1923-tól kezdve foglalkoztunk azzal a gondolattal, hogy amint lehetségessé válik, megszerezzük a Bodoni Antiquát, hogy az elgondolásunknak legjobban megfelelő klasszicista tipográfiát művelhessük és az egyre jobban elhasználódó, nagyon igénybevett »Univ«-családot finomabb munkáknál pótoljuk. A Bodoni mintáival az American Type Founders Co. egyik 1914 előtti mintakönyvében találkoztunk először és már akkor felismertük értékeit, de akkor még csak egyes kenyérgrádusai voltak kaphatók. A Linotype-szedőgéphez is lehetett matricáit kapni, de megfelelő címbetűk nélkül. A világháború alatt épült ki Amerikában a nagyobb betűk gépen való öntése (Grosskegelguss) s ennek eredményei hozzánk csak a háború után jutottak lassan el. Ez az új módszer tette szükségessé, de lehetővé is, hogy az American Type Founders Co. az egész Bodoni-családot kiépítse s 1923. évi nagy mintakönyvében ez már látható is. 1923-ban Göteborgban a Zachrisson féle nyomda már ezzel dolgozott, más nyomdák kongresszusi nyomtatványain is előfordult s ezidőtájt már sűrűn szerepelt amerikai és angol lapok fősorain is. A göteborgi kongresszuson az olasz kiküldöttek mint nemzeti betűjüket szerepeltették és egy nagy olasz nyomdászati folyóirat Bodoni-számát osztogatták, amely ebből volt szedve. Kiderült azonban, hogy a betű nem az ő rekonstrukciójuk, hanem az amerikaiaké. Hiányzik is belőle némely Bodoni-betű egyéni íze, s nem egy bizonyos Bodoni-típus rekonstrukciója, hanem Bodoni elveinek összefoglalása. Arányai azonban nagyon szerencsések, jól van megszabva a vékony és vastag vonalak viszonya és verzálisa különösen szépen kiegyenlített sorokat ad. Megtudtuk, hogy az európai árusítás a Dittà, Nebiolo & Co. torinói öntőde kezében van. Érintkezésbe léptünk ezzel a céggel, de csak franciául volt hajlandó levelezni és nem volt hajlandó nyilatkozni arról, hogy van-e megfelelő magyar öntőcédulája. A levelezés felületessége annyira kevéssé megbízható benyomást keltett, hogy abba kellett hagyni a tárgyalásokat, mert félő volt, hogy a befektetendő tőke ellenében nem kapunk kellően kihasználható és jól összeállított sorozatot. Löwy Salamon állapította meg aztán néhány évvel később, hogy — nyilván éppen a fenti nehézségek és a magasságdifferenciák miatt — a német nyelvterületen való terjesztés jogát a Berthold-Stempel-féle koncernhez tartozó Haas'-sche Schriftgiesserei kapta meg, a Basel melletti Münchensteinban. Így vált lehetségessé ennek a betűcsaládnak a megszerzése, amelyet a 13—16. lapokon mutatunk be. A címgrádusokat, amelyek belföldi öntése nem fizetődött volna ki, a Haas-féle betűöntőde szállította az Első Magyar Betűöntőde útján, a kenyérgrádusokat pedig a tőle szerzett kölcsönmatricákból a hazai öntőde öntötte.

Megjegyezzük itt, hogy sem a Cochin-Antiqua, sem a Bodoni félkövérje nem sikerült, nem felel meg ízlésünknek, ezeket tehát nem szereztük meg. De régebbről meg volt már nálunk a 18—19. lapon bemutatott Széles Kövér Antiqua, amely eredetileg is a Bodoni és kortársai betűinek Biedermeyer-korbeli leszármazottja és megvolt az Aldine néven ismeretes keskeny klasszicista antiqua (17. lap), amelyek a Bodoni-családot bizonyos irányban kiegészítik. A Bodoni megszerzése után valósítottuk meg azt a régebbi szándékunkat, hogy E. R. Weiss a Gebrüder Klingspor féle betűöntődében megjelent díszítőanyagának egyes részeit megszerezzük. Ezeket a 71—82. lapon mutatjuk be. Hibája ennek a díszítőanyagnak, hogy egyes darabokat mechanikusan kicsinyít vagy nagyít s ezzel vonalvastagságainak léptékét megbontja, hogy át akarja törni a négyzetes, derékszögű rendszert, amely a tipográfia alapja, de ezt nem tudja úgy megoldani, mint Fournier, s hogy tipográfiai elemeket összekever olyanokkal, amelyeket az aranyozási technika területéről vett át. Mi ezen úgy segítettünk, hogy nem a teljes sorozatot szereztük meg, csak egyes nekünk megfelelő darabjait és a meglevőket is igen óvatosan alkalmazzuk. Mivel sok eleme Goethe-kori német

nyomtatványokról ered és eléggé megtartotta a stílus jellegzetes vonásait, alkalmas arra, hogy a Kozma-körzetek egyes darabjai mellett a Bodoni-családhoz díszítőanyagként alkalmazzuk. A Bodonival készített legjellegzetesebb nyomtatványaink a Szabó Lőrinc—Turóczi Trostler József féle háromkötetes Goethe-Antológia és az »Über allen Gipfeln . . .« nagyalakú lenyomata, amelyet az 1932. évi leipzigi Goethe-kiállításra készítettünk.

Azt terveztük, hogy az itt ismertetett betűkészletet még két betűcsaláddal egészítjük ki, éspedig egy mediaeval jellegű betűvel és egy modern groteszkkel. A mediaeval betűt már nem tudtuk megszerezni, mert ezt az 1931-ben kezdődött gazdasági depresszió megakadályozta. A Garamondra gondoltunk, de különféle változatai közül nem tudtunk választani. Szerettünk volna egy kevéssel kontrasztosabb betűt, mint a jelenleg kapható változatok, de az ilyenek többnyire nagyon is írásos jellegűek. Gondoltunk az amsterdami Tetterode-féle betűöntőde Plantin betűjére is, de végleges elhatározásra nem került a sor. A modern groteszk megszerzésénél soká haboztunk a különféle változatok között, de ezek között alig akad olyan, melynek ne volna egy-két túlságosan egyéni, az egészből kiugró betűje, másik bajuk pedig az, hogy a világos, félkövér és kövér vágások vonalvastagsága nem mindig jól van összehangolva. Végül 1936-ban Löwy Salamon segítségével a torinói Nebiolo betűöntőde »Semplicità« betűjét szereztük meg, amely nálunk »Simplex« néven szerepel és a 20—22. lapokon van bemutatva. Ennek »u« betűje nem sikerült ugyan, de a három vágás vonalvastagságának összehangolása igen szerencsés, és a verzálisok egyes figuráiban igen értékes hagyomány érvényesül. Nagyon jól egészíti ki ezt a családot ugyanennek az öntődének »Veltro« nevű modern reklámkurzívja (26. lap), amelynek csatlakozásai sokkal jobban vannak megoldva a hasonló német betűkénél és szerintünk alkalmasabb is magyar szöveghez azoknál. Az, amit »latinitás«-nak nevezünk, érvényesül bizonyos fokig ennek az öntődének betűiben, az általános európai divatirányzaton túl, és ez a magyar nyomdászati hagyománynak inkább megfelel. Megszereztük ugyanennek az öntődének »Neon« című reklámbetűjét is, amely a Simplex családhoz kiemelő betűnek alkalmas (23—25. lap). Ez a betűcsalád első kísérlet arra, hogy az egész család egyes fokozataiban a vonalvastagság mindig ugyanaz maradjon, és így az ugyanazon vonalra öntött egyes fokozatok könnyen kombinálhatók és például betűszignetek szedésére is felhasználhatók legyenek. E betűink kombinációit az 1938. évben készült levélpapírmintakönyvünkben mutatjuk be.

Kiegészítésképpen meg kell emlékeznünk az eddig nem említett kisebb betűsorozatainkról is, hogy ezeknek a nagy családokkal való összefüggéseit megmagyarázhassuk.

Már régebben, az első világháború előtt beszereztünk egy groteszksorozatot, üzletikönyvek szövegszedéséhez és üzleti nyomtatványokhoz, a Bauersche Giessereitől, Venus Grotesque néven. Amikor ez a betű elhasználódott, nem volt meg a külföldi beszerzés lehetősége és helyette a 28. lapon látható Félkövér Reform Groteszket szereztük meg az Első Magyar Betűöntődétől. Ennek kiegészítésére vásároltuk meg a 27. lapon bemutatott Keskeny Groteszket, és akkor, amikor intenzívebben kezdtünk foglalkozni tipográfiai úton készített részvényekkel, a Ludwig & Mayer majna-frankfurti öntőde a 29. lapon bemutatott »Lucina« nevű negatív groteszkjét. A részvényekhez szereztük meg a 39. lapon bemutatott árnyékolt »Narciss« betűt, amelyet Walter Tiemann tervezett. Ezt a betűt a részvényeken a Széles Félkövér Antikvával (11—12. lap) kombinálva szoktuk használni, de alkalmas más betűinkkel való kombinációra is. A 37—38. lapon látható »Rousseau« kurzívot szintén még az első világháború előtt szereztük a leipzigi Schelter & Giesecke-féle betűöntődétől a báli meghívók szövegeinek szedésére. Ez a betű majdnem pontos utánzata, illetve rekonstrukciója Bodoni egyik kurzívjának. A 36. lapon látható »Bernhard« Lucian Bernhard német betűművész betűje, a Bauersche Giesserei majna-frankfurti öntődéből való s finomabb alkalmi és üzleti nyomtatványok, eljegyzési kártyák, névjegyek céljára szereztük be. Ezt egészítik ki a 83—84. lapon látható, ugyanonnan származó kalligrafikus vonalak. A 40. lapon bemutatott díszbetűket (a legfelsősorban látható, már előbb említett

régi Fournier-féle díszbetűk kivételével) különböző öntődéktől szereztük be, részben a világháború előtt, részben az után, részvények készítéséhez. A 41. lapon látható garmond írógépbetűt 1939-ben vásároltuk a D. Stempel-féle majna-frankfurti betűöntődétől, az Első Magyar Betűöntőde útján. Ez a betű a Remington írógép betűjének pontos utánzata s azért vásároltuk meg, mert saját írógépeink betűivel egyezik és sokkal kevesebb helyet igényel, mint a régi, alatta bemutatott, az Első Magyar Betűöntődétől beszerzett ciceró írógépbetű. Előnye az is, hogy az írógépbetű egyenetlen leütéséből eredő vastagodásokat is feltünteti és ezért összhatása jobban megközelíti az írógépírás hatását. A 41. lapon látható héber betűk közül a petit régről megvan, a garmondot az Első Magyar Betűöntődétől szereztük be 1936-ban, amikor a budapesti Ézsaiás Társaság részére a Naményi Ernő dr. által szerkesztett modern Haggadát készítettük.

Rövid ideig vendégszerepelt még nyomdánkban az Első Magyar Betűöntőde »Góliát« antiquájának egy grádusa is, amelyet Kner Izidor Aforizmáinak 1917. évi kiadásához szereztünk meg, a Szerző kívánságára. Ebből a betűből szedtük később Jászay-Horváth Elemér »Színek, szavak« című könyvét, 1918-ban. Mindkettő címlapjához meghozattuk a szükséges címsorokat, mert a többi grádusok nem voltak meg. Ezt a betűt később eladtuk egy vidéki nyomdának.

Fentebb szó volt már arról, hogy milyen szempontok szerint szoktuk nagyobb betűcsaládjainkat kiválasztani. Itt most még néhány szempontot meg kell említenünk. Meggyőződésünk szerint kerülni kell túlságosan egyéni, divatnak alávetett betűk beszerzését, ilyeneket legfeljebb konkrét célokra lehet beszerezni. A kisebb betűcsaládokat is úgy kell kiválogatni, hogy azok szervesen egészítsék ki a nagyobb betűcsaládokat, azokkal mindig stílusbeli kapcsolatban álljanak. Csak így lehet a nyomda tipográfiai stílusának fejlődését biztosítani. Inkább ritkábban vásároljunk betűt, de akkor komolyan számbavehető mennyiségeket, amelyeknél tervezés közben nem akadunk fenn a hiányokon. Kézi szedésnél defektek pótlása ugyanis komoly probléma. Vigyázni kell arra is, hogy a drágább és nemesebb stílusú betűk hétköznapi munkák kedvéért el ne használtassanak. A szedőszemélyzet minden tagjának tudnia kell, hogy melyik betűcsalád milyen munkákhoz van fenntartva és hogy melyik család melyikkel kombinálható. A betűmegválasztást annak kell irányítania, aki a nyomda stílusáért felelős. Csak így lehetett elérni, hogy pl. a Cochin és a Bodoni ma is, több mint 15 évvel beszerzése után, használható állapotban van és komoly kvalitásmunkákra alkalmas.

Az 50. lapon látható reklámszámokat és vonalakat Kner Imre rajzolta puha aláíróirónnal durva rajzkartonra. Így ezeket raszter nélkül lehetett fotografálni. A fotótípiában előállított kliséket pirossal, kékkel, vagy zölddel nyomtatva reklámnyomtatványokon használjuk. Az 51—52. oldalon látható különféle jelek az Első Magyar Betűöntődétől származnak. Az 51. lapon látható nyíl (alulról ötödik sor) Kner Imre rajza után készült nagy Nyomtatványárjegyzékünk jegyzeteinek feltűnővé tétele céljára, s kizárólagos tulajdonunk. Az 52. lap 2—7. sorában látható zodiakus-jelek a majna-frankfurti Stempel-féle betűöntődétől valók, ugyanonnan valók a lap alján látható alinea-jelek is, amelyeket a Monumenta Literarum készítésekor szereztünk meg.

A 86. oldalon látható »Ufa«-körzetet levélpapirosárjegyzékünk kiadásakor szereztük a berlini Berthold-féle öntődétől. Ugyanonnan valók s részben az Első Magyar Betűöntődétől a 87—92. lapokon bemutatott elementáris körzetek, amelyek apróbb fokozatait a Kozma-körzetek kiegészítésére is felhasználjuk. A 93. lapon egyes régebbi körzeteink maradványait mutatjuk be, de az első hat sorban láthatókat szintén a Kozma-díszítőanyag kiegészítésére szoktuk használni, a negyedik, ötödik és hatodik sorban látható hullámvonalakat pedig a Bodoni-betűk stílszerű díszítőanyagául is. A 93. lap legalsó sorában látható meandert akkor szereztük be, amikor Conrad Ottó 50. születésnapjára, neje megrendelésére, az egy példányos Marcus Aureliust készítettük.

Nagyobb, nem betűöntési kivitelű díszeink közül Horváth Jenő a 130—133. lapokon bemutatott jelvényei fototípiai úton készültek, a 133. lapon láthatókról azután az Első Magyar Betűöntőde készített betűtörzsre

öntött galvanoplasztikai másolatokat. Ezeket a jelvényeket báli meghívóinkhoz és okleveleinkhez készíttettük.

A 157—172. lapokon soroljuk fel összes rézléniáinkat. Ezt a nagy készletet az 1927. évben az Első Magyar Betűöntőde szállította, amikor egész készletünket egyszerre újítottuk fel. Csak a 172. lapon bemutatott hullámos sraffírozott vonalak valók sokkal régebbről. Az egész készlet megrendelésénél, összeállításánál Löwy Salamon támogatott bennünket szakszerű tanácsaival. Újabb keletű azonban a 151. lapon bemutatott tízpontos pontozott lénia. Amikor ugyanis a Dr Móricz Miklós féle »magyar szedés«-sel kísérleteztünk, rájöttünk arra, hogy ürlapok szedésénél igen nagy időveszteséget okoz a szükséges léniák, az alárakáshoz való térzők és négyzetek összeszedése és igen meggyorsítja az ilyen ürlapok szedését, ha az anyag egy darabban kéznél van. Ezért szereztük be ezeket a garmond törzsre, a garmond kenyérbetűink vonalába beállított léniákat, amelyek könnyen hordozható, 16x29 cm méretű szekrénykékben állanak. A szekrénykéket a szedő a kenyérbetűszekrény felső részére helyezheti s ha kiürülnek, továbbadhatja azokat a felrámolóhoz. E szekrénykékben a léniáknak megfelelő hosszúságú kétpontos térzőkészlet is van azért, hogy segítségükkel a léniákat ciceró betűinkhez is használhassuk.

A 178—190. lapokon a vakanyagunkat soroljuk fel. Mint már feljebb említettük, a vakanyagfelszerelést az 1904—1905. években a leipzigi A. Numrich & Co. betűöntőde segítségével egységesítettük és az első világháború óta szükségessé vált felújítást és kiegészítést több részletben az Első Magyar Betűöntőde végezte.

Az 1917. évtől kezdve az volt a törekvésünk, hogy megtanuljuk, milyen törvények irányították a régi tipográfusokat munkájukban, s a nyelvi, irodalmi kifejezési eszközök fejlődése, a korszellem változása miként hatott a tipográfiai formák fejlődésére. Ezért foglalkoztunk annyira behatóan a régi tipográfiával. Beláttuk, hogy az első világháború előtti korszak egyénieskedő betűalkotásai nagyon is alá vannak vetve a változó divatnak és roppant gyorsan avulnak el, a tipográfiai formaalkotás pedig erőszakot tesz a szövegeken, ahelyett, hogy a szöveg szellemében fejlesztené ki a formákat. Meg akartuk tehát tudni, mi az összefüggés a régi tipográfiai forma és a szöveg között. A Kner-Klasszikusok és a Monumenta Literarum kiadói terve is ezért jött létre, s ezért szerkesztünk újabban olyan betűket, melyek történelmi hagyományra támaszkodnak s a nyomdászattörténet nagy korszakainak tanulságait és eredményeit képviselik. E tanulmányok elméleti eredményei Kner Imre következő írásaiban vannak irodalmi formába öntve:

Társadalmi és egyéni kultúra. A könyvkiadás feladatairól. Kner-Almanach 1922. Németül megjelent az »Archiv für Buchgewerbe« 1922. évi decemberi számában.

Az 1927. évi leipzigi nemzetközi könyvművészeti kiállítás katalógusa »Ungarn« c. fejezetének előszava.

A tipográfia és a könyvművészet határai. A Magyar Bibliophil Társaság Évkönyve I. 1928.

Könyvtechnika és könyvművészet. Könyvbarátok Lapja, 1928. évf. 3. szám.

Handgemachtes Buch und Maschinenbuch. Gutenberg-Jahrbuch, 1929.

Hatvan év tipográfiája. Megjelent a budapesti Hungária Hirlapnyomda R. T. 60 éves jubileumi kiadványában, 1933.

A tipográfiai stílus elemei. Magyar Grafikai Almanach, 1933. Különlenyomatban is megjelent. Ugyanez német nyelven megjelent »Die Elemente des typographischen Stils« címen a Carl Ernst Poeschel 60. születésnapjára 1934. szeptember 2-án kiadott emlékkönyvben is.

Zeitfragen des typographischen Stils. Előadói referátum a budapesti nemzetközi nyomdász-kongresszuson, 1937. Különlenyomatban is megjelent.

A könyv művészete. Rádióelőadás a budapesti rádióban 1940. július 10-én. Különlenyomatban is megjelent.

Ezeket a kérdéseket tárgyalja az a vita is, amely Csipio Paprikánusz (Czakó Elemér) az 1927. évi leipzigi kiállítási először megjelent támadása nyomán folyt le a Magyar Grafika 1927. évi 8., 11—12., 1928. évi 1—2., 3—4. és 5—6. számaiban.

E tanulmányok során alakult ki bennünk az a meggyőződés, hogy új tipográfiai formák csak új, egységes korstílus és új irodalmi, nyel-

vi kifejezési formák nyomán születhetnek. Ilyenek pedig egyelőre csak a reklám terén mutatkoznak. A különféle kubista, expresszionista, dadaista, konstruktivista és egyéb néven jelentkező tipográfiai kísérletek idegenek a tipográfia szellemétől, annak technikájával nem is egyeztethetők össze és maradandó hatásuk nem is mutatkozott. A reklám azonban más fogalmazási módszereket használ, máskép osztja el a hangsúlyt, más mondatszerkezetet, más szórendet igényel és így módot és lehetőséget nyujt másfajta tipográfiai formaalkotásra. Saját reklámnyomtatványaink szövegbeli szerkesztésének és tipográfiai megformálásának módszerei is mindig lépést tartottak tanulmányaink haladásával. Nehány igényesebb megrendelőnk is adott erre lehetőséget. Az ilyen feladatokat is lehetőleg mindig tiszta tipográfiai eszközökkel, a ferde vagy hajlított sorok és más idegen elemek mellőzésével oldottuk meg. Az 1931. esztendőben kiadtunk egy öt körlevélből álló sorozatot, hogy a vidéki vállalatokat a modern körlevélreklám módszereivel megismertessük. Ez a sorozat Kner Imre elgondolása, szövegei és vázlatai alapján készült, úgy, hogy a szövegezési forma és a tipográfiai forma azonos elgondoláson épült fel. Később ezt a sorozatot három további körlevéllel bővítettük és 1935-ben »8 levél a reklámról« címen mappába összefoglalva adtuk ki. Ez a sorozat mutatja be azt, hogy tipográfiai tanulmányaink eredményei a modern reklám terén miként értékesíthetők.

E kísérletek nyomdai anyagban való megvalósításában az 1922. évtől kezdve mindmaig Malatinszky Lajos volt segítőtársunk, aki ezek alatt az évek alatt a nyomda akcidenssedője, tördelője és a betűkészletek gondozója volt.

A betűkészletek felújításának során sokszor felbukkant a szedőgép beszerzésének kérdése. A szedőgépbeszerzés azonban aránylag nagy tőkét igényel. Idevonatkozó tanulmányaink és a beszerzett adatok szerint egy gép felállítása nem volna gazdaságos, legalább is kettőre volna szükség. Két Linotype felállítása azonban, hárommagazinos gépekről lehet csak szó, igen nagy összeget igényel, s elhelyezésükre elég nagy hely kellene, amit valószínűleg csak építkezéssel lehetne előteremteni. A gépek állandó kihasználására azonban a jelenlegi munkakörben nincs lehetőség. Könyvkiadással már évek óta nem foglalkozhatunk, saját kiadásunkban lapot megjelentetni nem lehet, nem helybeli kiadó számára itt lapot előállítani nehézkes és költséges lenne. Közigazgatási nyomtatványainknál a régebben szerzett tapasztalatok alapján mellőzzük a stereotípiát, mert az a betűt nagyon rongálja és igen nagy egyengetést igényel. Raktárunk fő előnye és értéke éppen az, hogy a nyomtatványokon minden szükséges változtatást a leggyorsabban érvényesítünk. Ilyenformán a matricák vagy lemezek gyorsan elértéktelenednének. Álló szedésraktárral dolgozni sem érdemes, mert az igen sok betűt köt le, s amellett a betűanyag egyenlőtlen elhasználódásával jár, s ez is, a stereotípia is sokkal több egyengetést igényelne, mint mostani módszerünk. A mai szedőlétszámmal is ennyi gépet símán ellátunk munkával. Akármelyik módszer sokkal több befektetést és költséget igényelne, mint amennyi szedői munkát és munkabért meg lehetne vele takarítani. Pedig nagyon gazdaságos lenne a szedőgép a közigazgatási munkáknál azért, mert például a táblázatos munkák fejsorait előre le lehetne önteni 2 vagy 4 példányban s amikor a szedésre kerül a sor, csak össze kellene azt állítani. De ez is csak akkor fizetődhetne ki, ha a szedőgépet egyéb munkával állandóan foglalkoztatni lehetne, azonban külön a szedőgépre való munkát szerezni nem lehet és nem érdemes. Ma ugyanis a kiadói munkák legnagyobb része ujságüzemekben mint kitöltő munka készül és ezért az ár olyan alacsony, hogy csak ilyen munkákra berendezkedő nyomda ezeken az árakon nem boldogulhat. A kvalitásmunkára vonatkozó igény még kevés az országban ahhoz, hogy ezzel nyomdát fenn lehessen tartani. Így, bár a kéziszedésre beszerzett betűkészletek elég gyorsan használódnak el, azok amortizálása mégis inkább lehetséges, mint a szedőgépekbe fektetendő nagy összegé, amíg a gépek egész évi egyenletes üzemét biztosítani nem lehet. A Typograph gépek beszerzési ára jóval alacsonyabb, de a teljesítményük kisebb. Amíg ugyanis a Linotype önt és oszt, a szedő dolgozhat tovább, míg a Typographnál az öntés és az osztás alatt a szedő munkája szünetel. Ezzel szemben előnye a Typo-

graphnak a sokkal tökéletesebb, komplettöntésű sor, amely több nyomást bír el és pontosabb méretű. Egyelőre szedőgép beszerzése esetén is meg kellene tartanunk mostani vezető betűnket, az »Univ« családot, mert a nyomda egész stílusának átállítása a több mint 2000 féle nyomtatvány átdolgozásával járna. A Typograph matricái között azonban az »Univ« csak hiányosan van meg, a borgisz és ciceró között a garmond hiányzik és kérdésünkre a gyár azt válaszolta, hogy egyelőre nem gondolhat ennek pótlására. A Typographnál a hárombetűs megoldás és az ékezetes nagybetűk kérdése is külön probléma, ezenfelül meggondolandó az is, hogy a szedőgépen a félkövér betűket a világosak szélességére kell redukálni, tehát a félkövér betű vágása nem szép. Mindezeket meg kell gondolni és meg kell oldani a szedőgépkérdés eldöntése előtt, ha az egyszer ismét felmerül.

Írnunk kell még itt a szedőterem mostani berendezéséről és elrendezéséről is. A román rekvirálás után fokozatosan mindig egyforma méretű és típusú Schöntag-féle állványokat és szekrényeket szereztünk be és ezeket a terem utolsó átrendezésekor, 1928-ban kiegészítettük. A mostani elrendezés lényege az, hogy a formaállványok és a lapostetejű regálisok nem állanak benn a szedőállványok sorában, hanem külön sorban. Így a szedő munkahelye minden oldalról jól meg van világítva, a nagy táblázatszedésekhez elegendő hely áll rendelkezésre és elegendő formaállvány és deszka is jut minden szedőnek. A szedőállványok ilyen elrendezése lehetővé teszi, hogy kevert szedésnél a szekrények közel jussanak egymáshoz és minden utcában legyen állandó anyag- és térzőszekrény. Két egyforma berendezésű és tartalmú ürpótlóállvány gondoskodik arról, hogy a vakanyag mindenkihez közel legyen. A világítás pedig úgynevezett Tiefstrahlerernyőkkel munkahelyenként úgy van megoldva, hogy a lámpák fénykörei ne érintkezzenek, tehát erős vetített árnyékok keletkezzenek, amelyek a szedés reliefjének olvasását igen megkönnyítik. Az ernyők gondoskodnak arról, hogy felesleges világosság ne fárassza a szemet és a fényforrás eléggé el legyen takarva szem elől. Ezt az elrendezést Löwy Salamon segítségével dolgoztuk ki és helyes voltát nemcsak a gyakorlat, hanem az újabb külföldi szedőtermi berendezéseknek a mienk létesítését követő időkben a szaklapokban megjelent fényképei is igazolják. Betűkészleteink úgy vannak elosztva, hogy a kenyérgrádusokból ne legyen túl sok szekrényünk, hanem a betűfeleslegek inkább a nagy defektállvány fiókjaiban tárolnak, azért, hogy a szekrényeket mennél jobban ki lehessen használni. Ezzel a betűanyag egyenletesebb forgása van biztosítva. A felrámoló asztal mögötti állványon a formákból kikerülő betűk számára 91 drb osztósorzó áll. Így a felrámoló nem kénytelen a betűket azonnal elosztani. Ennek egyik előnye, hogy a címbetűknek sem mindig csak legfelső rétege használódik, a hiányzó betűket pedig nem a deszkákon kell keresni, hanem azok mindig egy helyen találhatók. A felrámoló sem tölti az időt szekrényhúzgálással. Ennek a rendszernek bevezetése óta (König Ferencnél láttuk ezt az Egri Nyomda Részvénytársaságnál) a felrámolók munkája meggyorsult, a főidényben gyorsabban tudunk a formákból ismét anyagot felszabadítani. A szedőterem elrendezéséről, az egyes betűk elhelyezéséről fali mintalap és térkép tájékoztatja a szedőket.

Megemlítjük még, hogy betűink magasságában régebben apróbb eltérések, ingadozások mutatkoztak, ami természetesen az egyengetésnél és az utánrendeléseknél kellemetlenségeket okozott. Az »Univ« család utolsó átöntésekor Löwy Salamon kezdeményezésére Thalwieser Antal, az Első Magyar Betűöntőde művezetője állapította meg, hogy átlagos magasságunk 23·75 mm, tehát kissé magasabb az úgynevezett normálmagasságnál, amely 23·566 mm. Betűbeszerzésnél és gépek megrendelésénél azóta mindig ezt a magasságot írjuk elő.

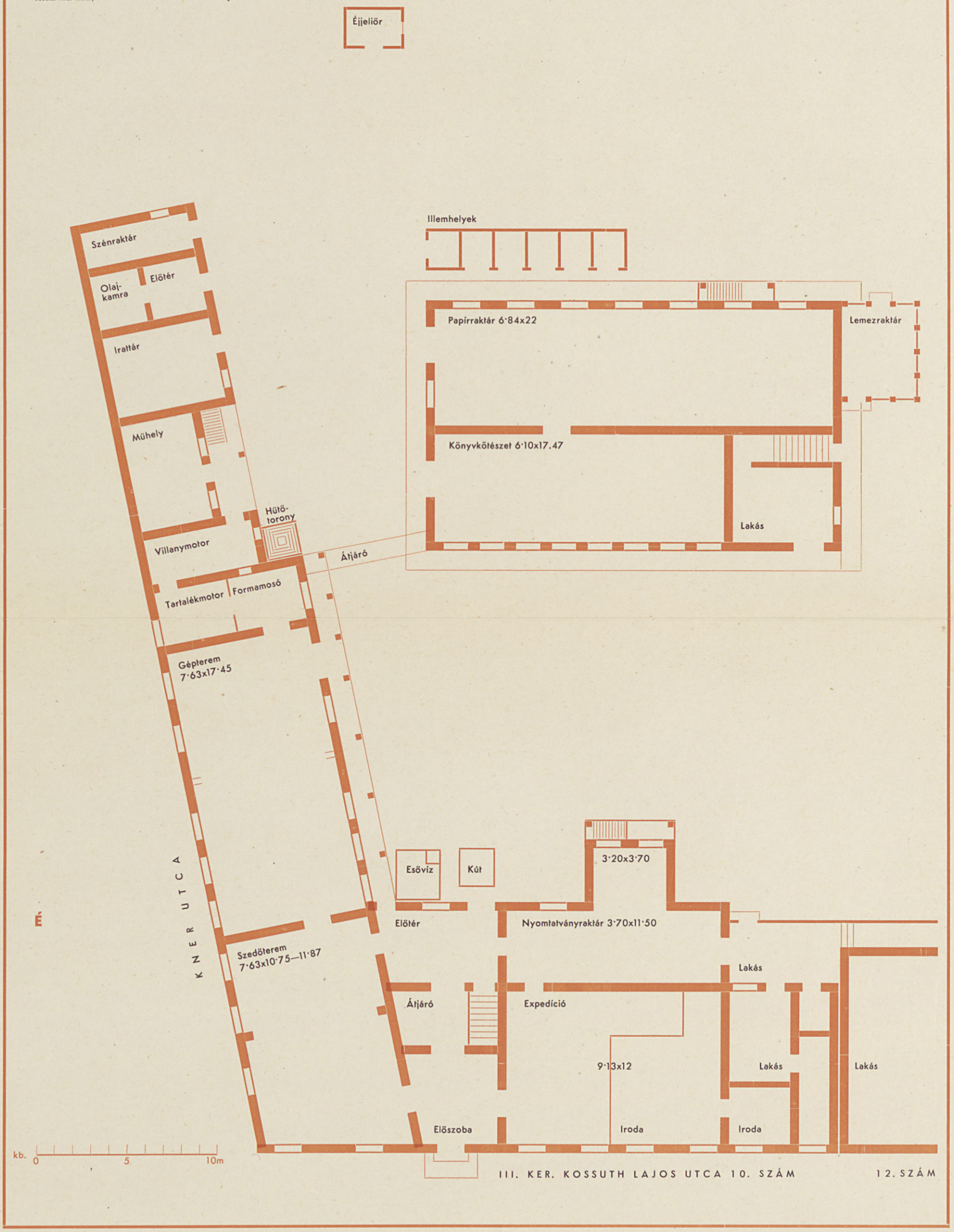
E füzet nyomtatásának befejezése után érkezett meg, az 1910. évi géptermi Krause-féle 100 cm. vágóhosszúságú vágógép helyébe, új, automatikus préselésű 105 cm vágóhosszúságú Perfecta ASP gyári jegyű vágógépünk a bautzeni Johne-gépgyártól. A szabványrendszer bevezetése óta a gyári, ú. n. nyersméretű íveket pontos szabványos, ú. n. készméretre kell vágni, tehát a szabványrendszer bevezetése óta minden olyan munkát is körülvágunk, amelyet azelőtt csak egyszerűen eldaraboltunk, vagy darabolás nélkül meghajtogattunk, mint pl. a raktári táblázatos nyomtatványokat. Ma tehát a kisebb géplétszám mellett is több a vágási munkánk, mint azelőtt a régi, teljes géplétszám mellett volt. Az 1941. évi üzemnagyobbítás, illetve az automata beállítása óta a vágási munka annyira megszaporodott, hogy a vágógép gyakran nem győzte a munkát és a könyvkötészeti vágógépet kellett segítségül venni, holott azelőtt a géptermi vágógép vágta a nagyobb tömegeket a kötészet részére is. Egy második vágógép felállítására sem hely, sem egyéb lehetőségek nem állottak rendelkezésre, ezért egy modern, automatikus préselésű gyorsvágógép felállításával kellett ezt a problémát megoldani, amelynek könnyebben és gyorsabban beállítható pontos milliméterskálája egyébként a vágási munkák szabatosabb elvégzését is biztosítja. A régi vágógépbe egyébként a 72 x 102 cm nyersméretű B1 szabványív hosszában nem fért bele és ha ilyen ívnek nyomás előtti pontos megvágása a hosszabb oldalon volt szükséges, azt eddig el sem tudtuk végezni.

Nyomatott az 1941. esztendő december havában Kner Izidor könyvnyomdájában, Gyomán.

DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR
Lelt.
1346a-1942

AZ ÜZEM ÉPÜLETEINEK ALAPRAJZA

Szedte: Kner Mihály

III. KER. KOSSUTH LAJOS UTCA 10. SZÁM 12. SZÁM

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

KNER 245

ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA • DEBRECEN • MAGYAR KIRÁLYI TISZA

Bernhard írott 36
Bodoni antiqua 13 14
Bodoni cursiv 15 16
Block kövér grotesque 42 43 44

Cochin antiqua 33 34
Cochin cursiv 35

»D« antiqua 8 9 10
Díszbetűk 40

Egyptienne 30
Egyptienne keskeny kövér 31
Etienne keskeny 32

Fournier díszbetűk 40

Idegen ékezetű betűk 53
Írógépbetű 41
Jelek 51

Keskeny antiqua 17
Keskeny grotesque 27

Leipzigi egyetemi antiqua 1 2
Leipzigi egyetemi antiqua capitälchen 3
Leipzigi egyetemi antiqua cursiv 4 5
Leipzigi egyetemi antiqua félkövér 6 7

Meruba (héber) 41
Mínusz 47

Naptárjelek 52
Narciss 39
Negatív grotesque 29
Neon árnyékolt 25
Neon kövér 24
Neon vékony 23
Négyzetpontok 47

Plakátbetűk 45

Reform félkövér grotesque 28
Reklámszámok és vonalak 50
Részvényszámok 49
Rousseau cursiv 37 38

Simplex félkövér grotesque 21
Simplex kövér grotesque 22
Simplex világos grotesque 20
Számok 46 47
Széles antiqua 18 19
Széles félkövér antiqua 11 12

Törtszámok 48
Veltro vékony és vastag 26

Egypontos térzők 178
Kétpontos térzők 179
Hárompontos térzők 180
Kizárások 176
Négyzetek 177
Ürkitöltők:
Nonpareille 181
Petit 182
Egycicerós 183
Kétcicerós 184
Háromcicerós 185
Négycicerós 186

Vas ürkitöltők:
Négycicerós 187
Hatcicerós 188
Nyolccicerós 189
Alátétek 190

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Elementáris körzetek . . . . . 87—92
Fournier körzetek 1742 80
Kalligrafikus vonalak . . . . . 83—85
Kozma Lajos körzetei 1920-1930 . . . . 71—78
Plantin körzetek 1567 79
Régebbi körzetek 93
UFA körzetek 86
Weiss körzetek 81 82

Kozma Lajos könyvdíszei 1920-30

Cégjegyek 121
Fejlécek 101 103 104
Iniciálék . . . . . 111—112
Kisebb záródíszek . . . . . 101—103
Könyvdíszek . . . . . 113—119
Nagyobb záródíszek . . . . . 104—110
Záróvonalak 120

Geiger Richard könyvdíszei 1910-12

Iniciálék . . . . . 122—128
Záródíszek 129

Horváth Jenő jelvényei 1928 . . . . . 130—133

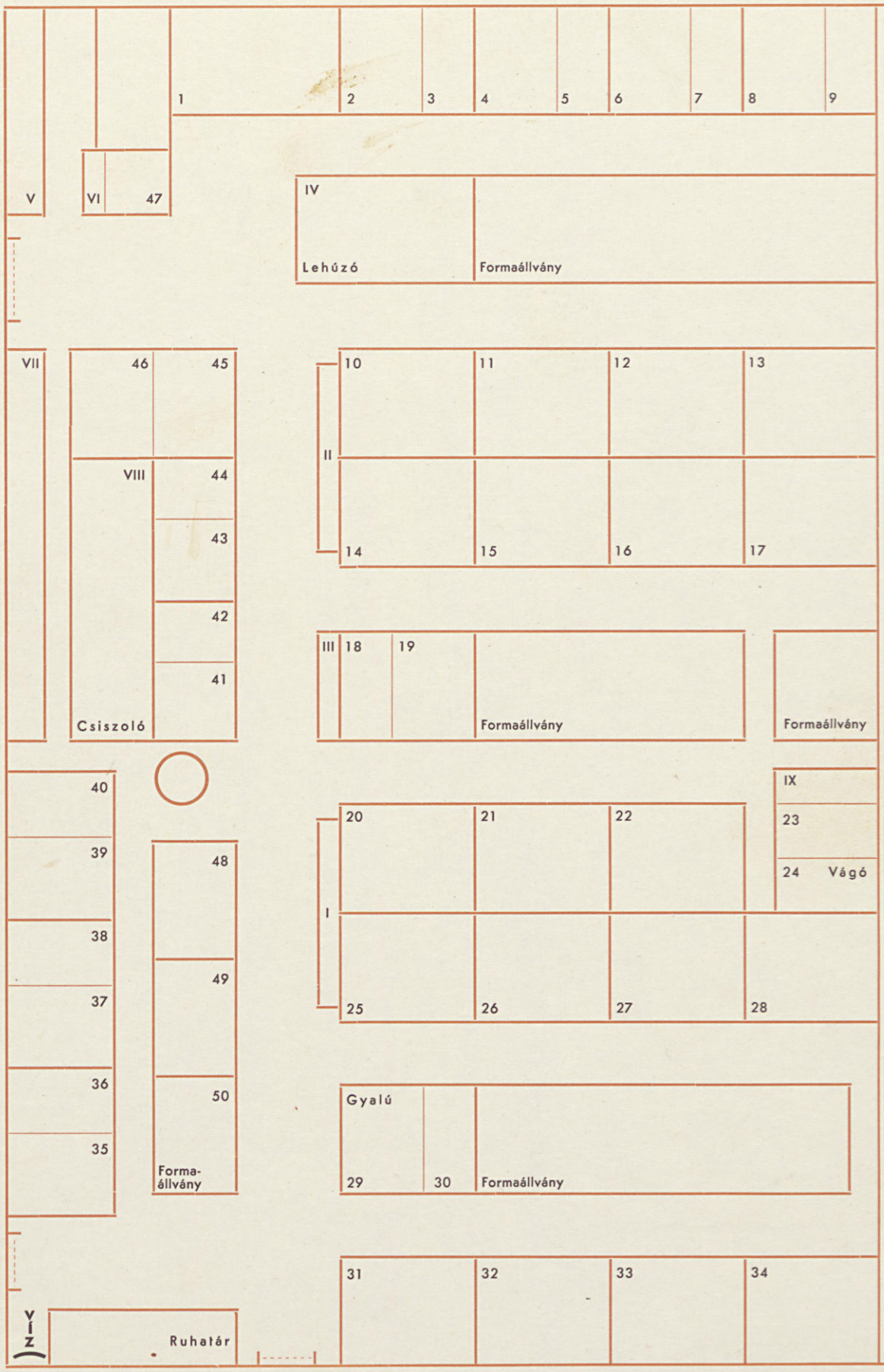
J. B. Papillon könyvdíszei 1761-66 . . 134—135

Duplafínom, kétpontos 157
Fekete, egypontos 155
Fekete, kétpontos 160
Fekete, hárompontos 161
Fekete, négypontos 162
Fekete, nonpareille 163
Fekete, cicerós 164
Félfekete, kétpontos 159
Fínom, egypontos 153
Fínom, kétpontos 156
Hármas keretvonal, négypontos 166
Keretvonal, hárompontos 165
Keretvonal, négypontos 167
Keretvonal, nonpareille 168
Pontozott, kétpontos 152
Pontozott, tízpontos 151
Srafirozott, cicerós 169
Srafirozott, tertia 170
Srafirozott, kétcicerós 171
Srafirozott, kétcicerós hullámos 172
Tompafínom, egypontos 154
Tompafínom, kétpontos 158

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

A SZEDŐTEREM ELRENDEZÉSE

1	16 17	**52** V
26	27 29	
31	32 33	
34	43 45	
48	49 50	
2	43 47	
3	45 3	
4	25 26	
27	29 41	
5	3	
6	28 29	
	39 41	
7	42	
8	37 38	**71-75** VII
9	1 36	**76** 44
	38	**77** 44
10	1	**78** V VII
11	15 45	**79** VII
	37	**80** 6
12	40	**81-82**
13	8 10	6 VII
11-13	22	**83-84** 6
14	9	**85** 6
15	8 10	**86** 6
	14 15	**87-88** 6
16	7	**89-92** 6
17	32 36	**93** VII
	39	
18	32 33	
	39 40	
19	40	
20	2 7	
	14 44	
21	4 7	**101-4** VII
	15 44	**115-9** V
22	2 4	**120** VII
	7 44	**121** VII
23	5 6	**122-135**
24	5 6	VII
25	5	
26	3 5 6	
27	18 19	
28	6 29	
	35 36	
29	23	
30	22 27	**151** 3
	32 35 48	**152** 14 31
31	22 25	VII
	41 43 48	**153-5** 46
32	24 32	**156** 14 31
	37 41	**157** 20
33	19 20	**158** 20
	21 30	**159** 14 31
34	30	**160** 14 31
35	19 20	**161-4** 10
	30	**165** 45
36	27 36	**166** 46
37	18 29	**167-8** 20
	31	**169-172**
38	18	23
39	4 30	
40	23 30	
41	5 29	
	34	**176** III
42	41 46	**177** VII
43	1 46	**178** 43
44	1	II VII
45	1	**179** I VII
46	23 24	**180** 38
	40 46	**181-6** I II
47	I 24	
VII	18 28	
48	18 46	
49	23	
50	VII	
51	6 9	
	19 VII	

A vastag szám a mintalap, a vékony a hely (regál) száma

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

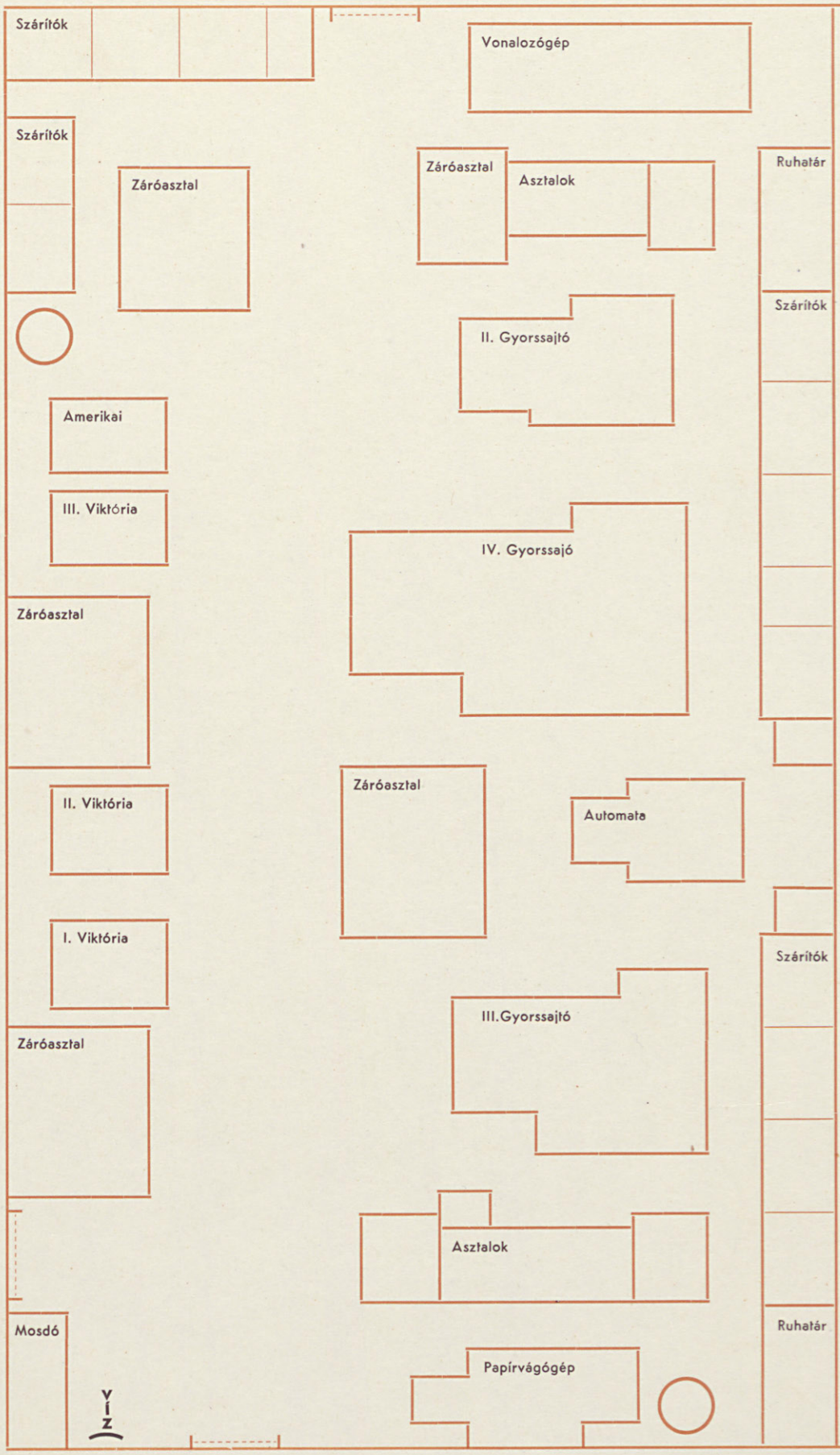
Á	É	Ó	Ö	Ü	Ő	Ű	Ú	Í	Ä												
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T		
U	V	W	X	Y	Z	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	0	†	*	&		
ä	ű	í	ú	ü		ö		á		é		ó	ő	:	;	!	?	§	’		
				s								ó	ő	y				()	[]		
		—	—	s		t		u		r		j		z		-		„“	»«		
		négyzet		h										p		.		▬			
1·5 p.	1 pont	k		l		m		i		n		o		q		,		▬			
2 pont		k		c										v		w	x				
negyed		fél		b		a		harmad		e		d		g		f		▬			

A betűszekrények a mintakönyv készítésének idejében használatos beosztása.
A kizárásrekeszek a harmados szóközökre való tekintettel vannak így beosztva.

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

A GÉPTEREM ELRENDEZÉSE

IV. Gyorssajtó.
Gyártotta Rockstroh & Schneider A. G. Dresden-Heidenau. Nyomófelülete 72x102 cm. Gyártási szám: 436. Érkezett 1941-ben. 1918-as gyártmány. Javította és szállította Lánczi László gépjavítómühelye, Budapest.

III Gyorssajtó.
Gyártotta Rockstroh-Werke, Heidenau. Nyomóf.: 68x95 cm. Gyárt. sz.: 2341. Érk.: 1926.

II. Gyorssajtó.
Gyártotta Rockstroh & Schneider A. G. D-H. Nyomóf.: 75x55 cm. Gyárt. sz.: 909. Érk.: 1913. Jav.: Lánczi L. gépjavítómühelye, Bpest, 1929.

Automata.
Gyártotta Albert & Cie., Frankenthal, Reinhardt-Rationell önberakóval. Nyomóf.: 38x52 cm. Gyárt. sz. 18362. Érk.: 1941.

I. Viktória.
Gyártotta Rockstroh-Werke, Heidenau. V. Spezialmodell. Nyomófelület: 36x50cm. Gy. sz.: 17397. Érk.: 1928.

II. Viktória.
Gyártotta Rockstroh-W, Heidenau. V. Spezial-M. Nyomóf.: 36x50 cm. Gyárt. sz.: 11316. Érk.: 1922.

III. Viktória.
Gyártotta Rockstroh-W, Heidenau. II. nagyság Nyomóf.: 29x39 cm. Gyárt. sz.: 11325. Érk.: 1922.

I. Amerikai.
Gyártotta Josef Anger & Söhne, Wien-Hernals. Nyomóf.: 31x42. Gyárt. sz.: 5400. Érk.: 1910. Jav. Lánczi L. gépjavítómühelye, Bp., 1935.

II. Amerikai. (Használaton kívül) Gyártotta Josef Anger & Söhne, Wien-H. Nyomóf.: 18x24 cm. Érk.: 1908.

Vonalozógép.
Tollas rendszerü. Gyártotta Anton Essmann, Wien. Szélesség 100 cm. Érk.: 1902.

Vágógép.
Johne-féle Perfecta ASP. Szélesség 105 cm. Érk.: 1941.

Domborítógép motorszobában Karl Krause gyártmány. Gyárt. sz.: 163676. Érk.: 1923.

Meghajtás.
Az egész géptermet — az automata és a vonalozógép kivételével — földalatti közlömü mozgatja. A vonalozógép kézi hajtású, az automatának pedig külön, 2 lóerös villanymotorja van. A közlőművet is

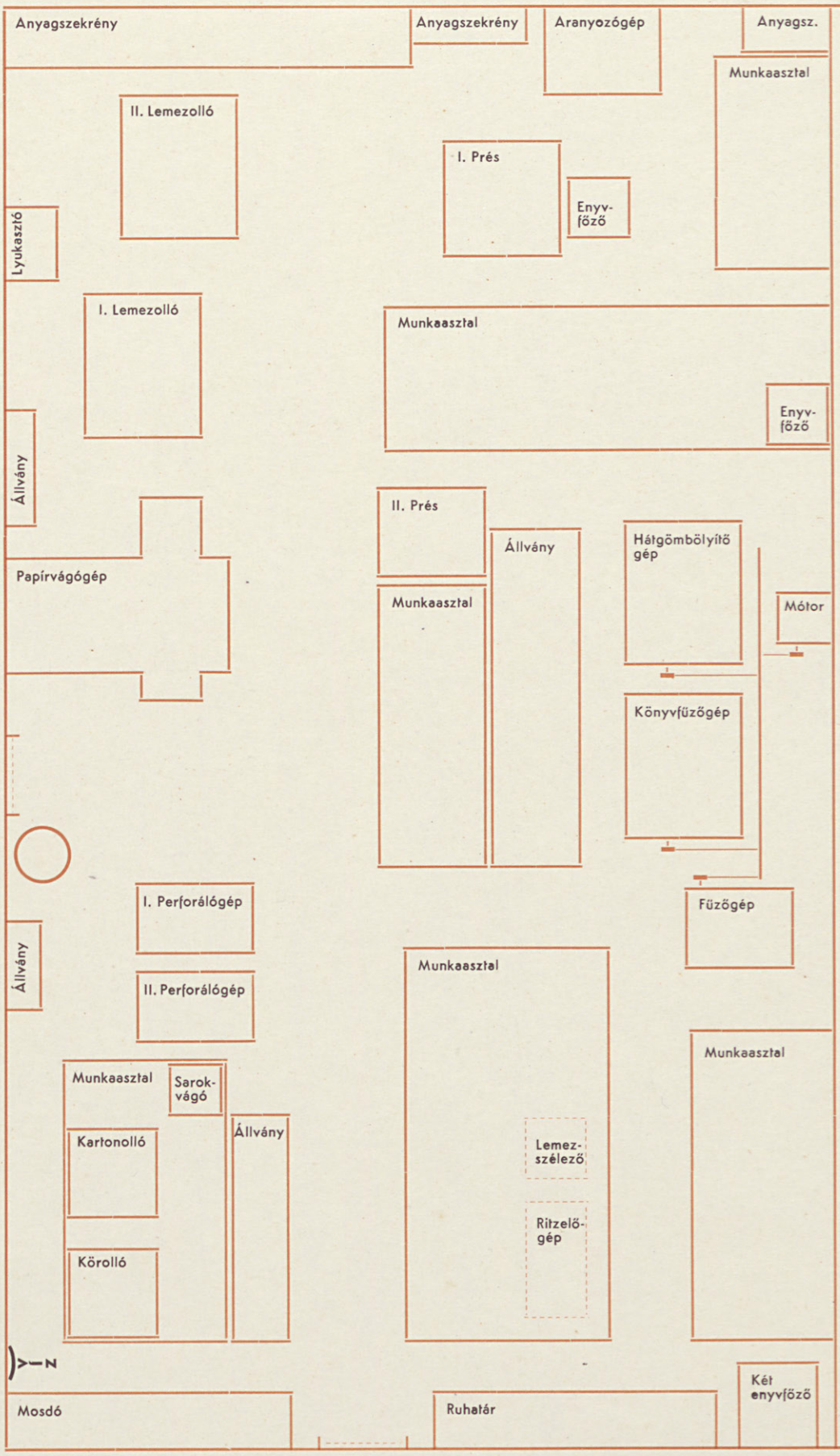
Villanymotor
forgatja, mely 14 lóerös és 1935-ben állíttatott fel. Előtte egy 12 lóerös Langen & Wolf-féle Otto

Benzinmotor
volt üzemben 1910 óta. Ez ma ugyanazon közlőműre kapcsolva tartalékban van és bármikor üzembe helyezhető.

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

A KÖNYVKÖTÉSZET ELRENDEZÉSE

Aranyozógép.
Gyártotta Krause, Leipzig. Villanymelegítéssel. Felülete 43x30 cm. Gyártási száma 119641. Érkezett 1910.

I. Lemezolló.
Gyártotta Krause, Leipzig. Szélessége 110 cm. Gyárt. sz. 119541. Érkezett 1912.

II. Lemezolló.
Javította és szállította Lánczi László gépjavítóműhelye, Bp. Szélessége 100 cm. Érkezett 1935.

Lyukasztógép.
Gyártotta Krause, Leipzig. Gyárt. szám 91763. Érkezett 1908.

Vágógép.
Gyártotta Krause, Leipzig Szélessége 64 cm. Gyárt. sz.: 182662. Érkezett 1925.

I. Prés.
Gyártotta Lánczi László, Budapest. Felülete 80x60 cm. Magassága 100 cm. Érkezett 1939.

II. Prés.
Gyártotta Krause, Leipzig. Felülete 65x50 cm. Magassága 100 cm. Gyártási sz. 107802. Érk. 1912.

Hátgömbölyítőgép.
Gyártotta Krause, Leipzig. Szélessége 60 cm. Gyártási sz. 120722. Érkezett 1912.

Könyvfűzőgép.
Gyártotta Brüder Brehmer, Leipzig Ötfejes drótfüző. Széless. 52 cm. Gyártási sz. 2181. Érkezett 1912. Jav. 1935. Lánczi László.

Fűzőgép.
Gyártotta Brüder Brehmer, Leipzig Egyfejes drótfüző. Gyártási szám 7741. Érkezett 1920.

I. Perforálógép.
Gyártotta A. Hogenforst, Leipzig. Szélessége 61 cm. Gyártási szám 35429. Érkezett 1908.

II. Perforálógép.
Gyártotta Walter-Werke, Leipzig. Szélessége 61 cm. 111-es model. Gyártási szám 63112. Szállította Lánczi László, Budapest, 1937.

Sarokvágó.
Gyártotta Krause, Leipzig. Gyárt. szám 106515. Érkezett 1912.

Kartonolló.
Gyártotta Krause, Leipzig. Szélessége 50 cm. Gyártási sz. 195271. Érkezett 1928.

Körolló.
Gyártotta Krause, Leipzig. Öt késsel. Szélessége 60 cm. Gyárt. száma 195388. Érkezett 1928.

Lemezszélezőgép.
Gyártotta Krause, Leipzig. Gyárt. szám 110247. Érkezett 1912.

Ritzelőgép.
Gyártotta Mansfeld, Leipzig. Szélessége 55 cm. Érkezett 1908.

Karikázógép, a raktárban
Gyártotta MEIK. Gyárt. sz. 8590. Érkezett 1922.

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet

Perl

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célravezetőbb, ha oda fordul, ahol ezt már készen, egy kézben kaphatja. Tettel, tanáccsal, kedvvel és szeretettel, több mint félszázados munkája gazdag eredményeire támaszkodva áll üzemünk az Ön ren-

Nonpareille

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célravezetőbb, ha oda fordul, ahol ezt már készen, egy kézben kaphatja. Tettel, tanáccsal, kedvvel és szeretettel, több mint félszázados munkája gazdag eredmé-

Petit

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célravezetőbb, ha oda fordul, ahol ezt már

Bourgeois

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal

Garmond

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni

Cicero

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos

Mittel

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szüksé-

2 4 6 8 10 12 14

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Tertia Rákülde a tengerre engem, Lelkembe tette az iránytűt: Amerre ez vezet, megyek.					
Text Mint habzó tengerben Evezőnket forgassuk;					
Kétciceró Lantos és parittyás, Ady Endre novellái					
Kétmittel Kassa, Munkács, Losonc, Pozsony					
Háromciceró Rózsahegyit!					
Négyciceró Békevágy					
Ötciceró Bethlen					

2 4 6 8 10 12 14

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Nonpareille A TUDÁS, A TAPASZTALAT ÉS A MŰVÉSZI ÍZLÉS NEM VEHETŐ MEG KÉSZEN, S MEGSZERZÉSÉHEZ SOK IDŐ, SOK TÜRELEM, SOK KÍSÉRLET SZÜKSÉGES. NEM VOLNA HÁT OKOS DOLOG, HA MINDEN MEGRENDELŐ MAGA AKARNÁ EZT A DRÁGA TANDÍJAT MEGFIZETNI S SOKKAL OKOSABB, HELYESEBB, OLCSÓBB ÉS CÉLRAVEZETŐBB, HA ODAFORDUL, AHOL EZT MÁR KÉSZEN, EGY KÉZBEN KAPHATJA. TETTEL, TANÁCCSAL, KEDVVEL ÉS SZERETETTEL					
Petit A TUDÁS, A TAPASZTALAT ÉS A MŰVÉSZI ÍZLÉS NEM VEHETŐ MEG KÉSZEN, S MEGSZERZÉSÉHEZ SOK IDŐ, SOK TÜRELEM, SOK KÍSÉRLET SZÜKSÉGES. NEM VOLNA HÁT OKOS DOLOG, HA MINDEN MEGRENDELŐ MAGA AKARNÁ EZT A DRÁGA TANDÍJAT MEGFIZETNI S SOKKAL OKOSABB, HELYESEBB, OLCSÓBB ÉS CÉLRAVEZE-					
Bourgeois A TUDÁS, A TAPASZTALAT ÉS A MŰVÉSZI ÍZLÉS NEM VEHETŐ MEG KÉSZEN, S MEGSZERZÉSÉHEZ SOK IDŐ, SOK TÜRELEM, SOK KÍSÉRLET SZÜKSÉGES. NEM VOLNA HÁT OKOS DOLOG, HA MINDEN MEGRENDELŐ MAGA AKARNÁ EZT A DRÁGA TANDÍJAT MEGFIZETNI S SOK-					
Garmond A TUDÁS, A TAPASZTALAT ÉS A MŰVÉSZI ÍZLÉS NEM VEHETŐ MEG KÉSZEN, S MEGSZERZÉSÉHEZ SOK IDŐ, SOK TÜRELEM, SOK KÍSÉRLET SZÜKSÉGES. NEM VOLNA HÁT OKOS DOLOG, HA MINDEN MEGRENDELŐ MAGA AKARNÁ EZT A DRÁGA TAN-					
Ciceró A TUDÁS, A TAPASZTALAT ÉS A MŰVÉSZI ÍZLÉS NEM VEHETŐ MEG KÉSZEN, S MEGSZERZÉSÉHEZ SOK IDŐ, SOK TÜRELEM, SOK KÍSÉRLET SZÜKSÉGES. NEM VOLNA HÁT					
Hatciceró Tamás					

2 4 6 8 10 12 14

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet

Nonpareille

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő ma maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célravezetőbb, ha oda fordul, ahol ezt már készen, egy kézben kaphatja. Tettel, tanáccsal, kedvvel és szeretettel, több mint félszázados munkája gazdag erő

Petit

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célravezetőbb, ha oda fordul, ah

Bourgeois

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sok-

Garmond

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sok-

Ciceró

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos do-

Mittel

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szük-

Tertia

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzésé-

2 4 6 8 10 12 14

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Text *Gróf Széchenyi István a legnagyobb magyar* Kétciceró *Kiskúnmajsa, Paks Monor, Dévaványa* Kétmittel *Békés vármegye Körösparti füzes* Háromciceró *Malatinszky* Négyciceró *Dunántúl* 2 4 6 8 10 12 14					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Nonpareille A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célravezetőbb, ha odafordul, ahol ezt már készen egy kézben kaphatja. Tettel, tanáccsal kedvvel és szeretettel több mint félszázados munkája gazd					
Petit A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célraveze-					
Bourgeois A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelen, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tan-					
Garmond A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt					
Ciceró A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges.					
Mittel A tudás a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet					
Tertia A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, és megszerz					

2 4 6 8 10 12 14

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Text A reklám művészete a kereskedelmi élet Kétciceró Orosháza, Siklós Tab, Kiskirályság Kétmittel Kolozsvár, Olt Ér, Nagyvárad Háromciceró Szombatos! Négyciceró Bokornál Ötciceró Róbert Hatciceró Vazul					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Ciceró A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok tapasztalat szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő					
Mittel A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok					
Tertia A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türe-					
Text Arad, Budapest, Ceglédbercel Domboskő, Eperjes, Fót, Győr					
Kétciceró Rend a lelke mindennek A tisztaság fél egészség					
Kétmittel Debrecen, Csongrád					
Háromciceró Móricz Zsigmond					
Négyciceró Madách Imre					

2 4 6 8 10 12 14

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Ötciceró **Szabadkai** Hatciceró **Mezőtúr** Hétciceró **TOKAJ** Nyolcciceró **MÓRA** Nyolcciceró **MURI**					

2 4 6 8 10 12 14

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Tízciceró SOM Tizenkétciceró NEI					

2 4 6 8 10 12 14

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet

Perl

A TUDÁS, A TAPASZTALAT ÉS A MŰVÉSZI ÍZLÉS NEM VEHETŐ MEG KÉSZEN, S MEGSZERZÉSÉHEZ SOK IDŐ, SOK TÜRELEM, SOK KÍSÉRLET SZÜKSÉGES. NEM VOLNA HÁT OKOS DOLOG, HA MINDEN MEGRENDELŐ MAGA AKARNÁ EZT A DRÁGA TANDÍJAT MEGFIZETNI S SOKKAL OKOSABB, HELYESEBB, OLCSÓBB ÉS CÉLRAVEZETŐBB, HA ODA FORDUL, AHOL EZT MÁR KÉSZEN, EGY KÉZBEN KAPHATJA. TETTEL, TANÁCS-

Nonpareille

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célravezetőbb, ha oda fordul, ahol ezt már készen, egy kézben kaphatja. Tettel, ta-

Petit

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helye-

Garmond

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog,

Cicero

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet

Mittel

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen s meg-

Egyésfélcicero

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg

2 4 6 8 10 12 14

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Kétciceró **Kossuth, Petőfi Széchenyi, Bem**					
Kétmittel **Csíkszereda, Kárpátalján!**					
Kéttertia **Pest-Buda**					
Kéttext **Táncsics**					
Négyciceró **Miskolc**					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Nonpareille A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célravezetőbb, ha oda fordul, ahol ezt már készen egy kézben kaphatja. Tettel, tanáccsal, kedvvel és szeretettel, több mint félszázados munkája gazdag eredményeire támaszkodva áll üzemünk az Ön rendelkezésére s kérjük, forduljon hozzánk biza-					
Petit A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célravezetőbb, ha oda fordul, ahol ezt már készen, egy kézben					
Bourgeois A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal					
Garmond A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tan-					
Ciceró A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos do-					
Mittel A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szüksé-					
Tertia A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet

Nonpareille

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célravezetőbb, ha oda fordul, ahol ezt már készen, egy kézben kaphatja. Tettel, tanáccsal, kedvvel és szeretettel, több mint félszázados munkája gazdag eredményeire támaszkodva áll üzemünk az Ön rendelkezésére s kérjük, forduljon hozzánk biza-

Petit

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célravezetőbb, ha oda fordul, ahol ezt már készen, egy kézben

Bourgeois

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal oko-

Garmond

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat

Cicero

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos

Mittel

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükéges. Nem

Tertia

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő

2 4 6 8 10 12 14

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Text *Kárpátalján, Lillafüreden* *Vágvölgye, Uzsoki szoros*					
Kétciceró *Kosztolányi Dezső 927* *Szegény kisgyermek…*					
Kétmittel *Karinthy Frigyes:* *A koponyám körül*					
Kéttertia *Szeged, Csanád* *Vörösmarty tér*					
Háromciceró *Magyar életre*					
Kéttext *SZ. ISTVÁN*					
Négyciceró *SZAMOS*					
Ötciceró *MIÉRT*					

2 4 6 8 10 12 14

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Nonpareille A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kisérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célravezetőbb, ha oda fordul, ahol ezt már készen, egy kézben kaphatja. Tettel, tanácsal, kedvvel és szeretettel, több mint félszázados munkája gazdag eredményeire támaszkodva áll üzemünk az Ön rendel-					
Petit A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célravezetőbb,					
Garmond A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga					
Cicerό A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná					
Mittel A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem vol-					
Tertia A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem,					
Text Gutenberg János negyvenkét soros bibliája az első szedett					
Kétmittel Körösi-Csoma Sándor †					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Nonpareille A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célravezetőbb, ha oda fordul, ahol ezt már készen, egy kézben kaphatja. Tettel,					
Petit A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal oko-					
Garmond A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog ha minden megrendelő					
Ciceró A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok					
Mittel A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok					
Tertia Beregszász, Szolyva Zsolna, Érsekújvár Magyaróvár, Kassa					
Text Széchenyi István Rákóczi Ferenc					

2 4 6 8 10 12 14

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Kétmittel **Karánsebes, Újvidék, Mór** Háromciceró **vitéz Háry** Négyciceró **Balaton**					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet

Nonpareille

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb, és célravezetőbb, ha oda fordul, ahol ezt már készen, egy kézben kaphatja. Tettel, tanáccsal, kedvvel és szeretettel, több mint félszázados munkája gazdag eredményeire támaszkodva áll üze-

Petit

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célravezetőbb, ha oda fordul, ahol ezt már készen, egy

Garmond

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal

Cicero

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet

Tertia

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg ké-

Text

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem ve-

Kétmittel

A divatos betűtípus

Háromciceró

Hubay: C-moll

Háromciceró

BAKÓCZY

2 4 6 8 10 12 14

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet

Nonpareille

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem sok, kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célravezetőbb, ha oda fordul, ahol ezt már készen, egy kézben kaphatja. Tettel, tanáccsal, kedvvel és szeretettel, több mint félszázados

Petit

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága

Garmond

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízles nem vehető meg készen, s megszerzéséhez, sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden meg-

Cicerό

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok

Tertia

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg ké-

Text

A tudás, a tapasztalat és

Kétmittel

Modern tipográfia

Háromciceró

Magyar-orosz

Háromciceró

TELEKI PÁL

Négyciceró

MAROS

2 4 6 8 10 12 14

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet

Nonpareille

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célravezetőbb, ha oda fordul, ahol ezt már készen,

Petit

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden meg-

Garmond

A tudás, a tapasztalat és művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna

Cicerό

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő,

Tertia

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem ve-

Text

A tudás, a tapaszta-

Kétmittel

Királyhegyesi

Háromciceró

Gyöngyösi

Háromciceró

SIMPLEX

Négyciceró

KNER I.

2 4 6 8 10 12 14

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet

Perl

A TUDÁS, A TAPASZTALAT ÉS A MŰVÉSZI ÍZLÉS NEM VEHETŐ MEG KÉSZEN, S MEGSZERZÉSÉHEZ SOK IDŐ, SOK TÜRE-

Nonpareille

A TUDÁS, A TAPASZTALAT ÉS A MŰVÉSZI IZLÉS NEM VEHETŐ MEG KÉSZEN, S MEGSZERZÉSÉ-

Petit

A TUDÁS, A TAPASZTALAT ÉS A MŰVÉSZI ÍZLÉS NEM VEHETŐ MEG KÉSZEN, S MEG-

Garmond

A TUDÁS, A TAPASZTALAT ÉS A MŰ-

Cicero

A TUDÁS, A TAPASZTALAT ÉS

Egyesfélcicero

TIPOGRÁFUSMŰVÉSZ

Kétcicero

KARINTHY, BABITS

Háromcicero

LEHÁR FERENC

Négycicero

SZEKFŰGYULA

Ötcicero

SZENT ISTVÁN

Hatcicero

MÉCS LÁSZLÓ

2 4 6 8 10 12 14

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Cicero A TUDÁS, A TAPASZTALAT Egyésfélcicero TIPOGRÁFUSMŰVÉSZ Kétcicero KARINTHY FRIGYES Háromcicero MOLNÁR FERENC Négycicero KORÁNYI LIPÓT Ötcicero SÁNDOR ERZSI Hatcicero LEHOTAY PÁL					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Ciceró A TUDÁS, A TAPASZT Egyésfélciceró TIPOGRÁFUSMŰV Kétciceró LÁNYI SAROLTA Háromciceró SOMOGYVÁRY Négyciceró DEZSŐ LAJOS Ötciceró ARANYFÜST Hatciceró MIKLÓSFAI					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet

Ciceró

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés

Tertia

A tudás, a tapasztalat és a művészi

Text

A tudás, a tapasztalat és

Kétmittel

Könyvnyomdászati

Egyésfélciceró

A tudás, a tapasztalat és a

Kétciceró

Nemcsak reklámbetű

Háromciceró

Magyar Divat

Négyciceró

Aszúbor!

2 4 6 8 10 12 14

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet

Nonpareille

A TUDÁS, A TAPASZTALAT ÉS A MŰVÉSZI ÍZLÉS NEM VEHETŐ MEG KÉSZEN, S MEGSZERZÉSÉHEZ SOK IDŐ, SOK TÜRELEM, SOK KÍSÉRLET SZÜKSÉGES. NEM VOLNA HÁT OKOS DOLOG, HA MINDEN MEGRENDELŐ MAGA AKARNÁ EZT A DRÁGA TANDÍJAT MEGFIZETNI S SOKKAL OKOSABB, HELYESEBB, OLCSÓBB ÉS CÉLRAVEZETŐBB, HA ODA FORDUL, AHOL EZT MÁR KÉSZEN, EGY KÉZBEN KAPHATJA. TETTEL, TANÁCCSAL, KEDVVEL ÉS SZERETETTEL, TÖBB

Petit

A TUDÁS, A TAPASZTALAT ÉS A MŰVÉSZI ÍZLÉS NEM VEHETŐ MEG KÉSZEN, S MEGSZERZÉSÉHEZ SOK IDŐ, SOK TÜRELEM, SOK KÍSÉRLET SZÜKSÉGES. NEM VOLNA HÁT OKOS DOLOG, HA MINDEN MEGRENDELŐ MAGA AKARNÁ EZT A DRÁGA TANDÍJAT MEGFIZETNI S

Garmond

A TUDÁS, A TAPASZTALAT ÉS A MŰVÉSZI ÍZLÉS NEM VEHETŐ MEG KÉSZEN, S MEGSZERZÉSÉHEZ SOK IDŐ, SOK TÜRELEM, SOK KÍSÉRLET SZÜKSÉGES. NEM VOLNA HÁT OKOS DOLOG, HA MINDEN MEGRENDELŐ MAGA AKARNÁ EZT

Cicerό

A TUDÁS, A TAPASZTALAT ÉS A MŰVÉSZI ÍZLÉS NEM VEHETŐ MEG KÉSZEN, S MEGSZERZÉSÉHEZ SOK IDŐ, SOK TÜRELEM, SOK KÍSÉRLET SZÜKSÉGES. NEM VOLNA HÁT OKOS DOLOG, HA MINDEN MEG-

Mittel

A TUDÁS, A TAPASZTALAT ÉS A MŰVÉSZI ÍZLÉS NEM VEHETŐ MEG KÉSZEN, S MEGSZERZÉSÉHEZ SOK IDŐ, SOK TÜRELEM, SOK KÍSÉRLET SZÜKSÉGES. NEM VOLNA HÁT OKOS DOLOG,

Tertia

A TUDÁS, A TAPASZTALAT ÉS A MŰVÉSZI ÍZLÉS NEM VEHETŐ MEG KÉSZEN, S MEGSZERZÉSÉHEZ SOK IDŐ,

Text

A TUDÁS, A TAPASZTALAT ÉS A MŰVÉSZI ÍZLÉS

Kétcicerό

A TUDÁS, A TAPASZTALAT ÉS A MŰVÉSZI

Kétmittel

A TUDÁS, A TAPASZTALAT ÉS A MŰV

Háromcicerό

A TUDÁS, A TAPASZTALAT A

2 4 6 8 10 12 14

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet

Diamant

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célravezetőbb, ha oda-

Perl

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célravezetőbb, ha oda fordul, ahol ezt már készen, egy kézben kaphatja.

Nonpareille

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célraveze-

Petit

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat

Garmond

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem és sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden meg-

Ciceró

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet

Mittel

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg ké-

Tertia

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg

Text

Budapest és Nagykőrös
Dombóvár, Erdőbényen

Kétciceró

Kassa, Csap, Uzsok
Érsekújvár, Körösfő

2 4 6 8 10 12 14

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Petit ALAPÍTTATOTT 1882. ESZTENDŐBEN Cicero KOZMA LAJOS ÉPÍTÉSZ Tertia KERÉKJÁRTÓ JÁNOS					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet

Nonpareille

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célravezetőbb, ha oda fordul, ahol ezt már készen, egy kézben kaphatja. Tettel, tanáccsal, kedvvel és szeretettel, több mint félszázados

Petit

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célravezetőbb,

Garmond

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog ha minden megrendelő maga akarná

Cicero

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges.

Tertia

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s

Text

Makó, Jeruzsálem, Isten áldjon minket

Kétmittel

Gárdonyi Géza Itt vagyok én is

2 4 6 8 10 12 14

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Petit A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni, s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célravezetőbb, ha oda fordul, ahol ezt már készen, egy kézben kaphatja.					
Garmond A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal					
Cicero A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog,					
Tertia A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok					
Text A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s meg-					

2 4 6 8 10 12 14

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet

Nonpareille

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célravezetőbb, ha odafordul, ahol ezt már készen, egy kézben kaphatja. Tettel,

Petit

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni

Garmond

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szük-

Cicero

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet

Tertia

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem ve-

Text

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés

Kétciceró

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés

Kétmittel

A tudás, a tapasztalat és a művészi

Háromciceró

Balatonföldvár, Békésmegyer

Négyciceró

Abony, Füzesgyarmat

Hatciceró

Mohács, Dózsa

2 4 6 8 10 12 14

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Petit A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célravezetőbb, ha oda fordul, ahol ezt már készen, egy kézben kaphatja. Tettel, tanács-					
Garmond A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal					
Cicero A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga					
Mittel A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha min-					
Tertia A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok					
Text A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő,					

2 4 6 8 10 12 14

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Kétciceró Gróf Bercsényi Miklós Rákóczi Ferenc, Zrinyi Kéttertia Kisfaludy Károly br. Jósika Miklós Négyciceró Király deák 1882 - 1942					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet

Petit

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célravezetőbb, ha oda fordul, ahol ezt már

Garmond

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a

Cicero

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát

Mittel

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szüksé-

Tertia

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s meg-

Text

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen,

Kétciceró

Zágoni Mikes Kelemen
Thököly Imre fejedelem

Kéttertia

Attila, Csaba, Gejza
Etelköz, Pusztaszer

2 4 6 8 10 12 14

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Garmond A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és célravezetőbb, ha oda					
Cicero A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná					
Mittel A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga					
Tertia A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges.					
Text A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megsz					
Kétcicero Rákóczi, Mikes, Balog, Hunyadi, Klapka, Dobó					
Kétmittel Jókai, Petőfi, Madách, Kölcsey, Arany János					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet

Petit

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosa66, helyese66, olcsó66 és célravezető66, ha odafordul, ahol ezt már készen,

Garmond

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága

Cicero

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges. Nem volna hát

Tertia

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok

Text

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem

Kétmittel

Herczeg Ferenc Csermely Gyula

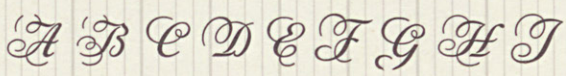
Háromcicero

Magyar falu

2 4 6 8 10 12 14

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Garmond 					
Ciceró 					
Tertia 					
Text 					
Kétmittel 					
Négyciceró 					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Petit A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok tapasztalat szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő maga akarná ezt a drága tandíjat megfizetni s sokkal okosabb, helyesebb, olcsóbb és cél=					
Garmond A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok tapasztalat szükséges. Nem volna hát okos dolog, ha minden megrendelő					
Cicero A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok tapasztalat szükséges. Nem volna hát					
Mittel A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok					
Tertia A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s meg=					
Text A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés					
Kétmittel Hernyóselyem					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Mittel ARANY TROMBITA Text HÖLGYFUTÁR Kétciceró JÓKAI MÓR Kétciceró RÉSZJEGY Háromciceró MUST Ciceró GYOMAI TAKARÉK Egyésfélciceró EGYEZER 100 Kétciceró RÉSZVÉNY Háromciceró ÚJPEST					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet

Garmond

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok tapasztalat szükséges. Nem volna há

Cicero

A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok kísérlet szükséges.

Petit

ZZUU DDDDD RRR TTTTTTTT HHHHHHHH MMMMMM Ö Ü ÁÁÁÁÁÁ ÉÉÉÉÉÉ ŐŐŐŐŐŐ ŰŰŰŰŰŰ LLLLLL YYYYYY ÍÍÍÍÍÍ ÚÚÚÚÚÚ ÓÓÓÓÓÓ ÖÖÖÖÖÖ ÜÜÜÜÜÜ ÁÁÁÁÁÁ ÉÉÉÉÉÉ ŐŐŐŐŐŐ ŰŰŰŰŰŰ

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

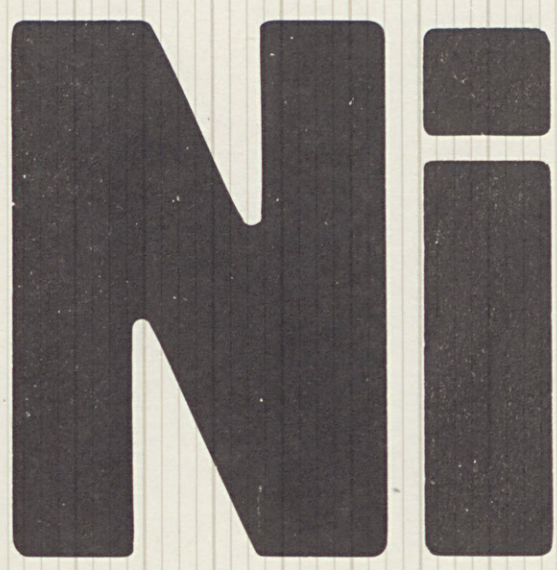
Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Garmond **A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türelem, sok tapasztalat szükséges. Nem volna hát okos dolog,**					
Ciceró **A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen, s megszerzéséhez sok idő, sok türe-**					
Tertia **A tudás, a tapasztalat és a művészi ízlés nem vehető meg készen,**					
Text **Budapest, Léva Kassa, Ipolyság**					
Kétciceró **Petőfi Sándor Kaffka Margit**					
Kétmittel **Magyaróvári**					
Háromciceró **Kondoros**					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Négyciceró Lengyel Ötciceró Bolyai Hatciceró Gyón Nyolcciceró Hát Tízciceró Tél					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Tizenkétciceró Tizenhatciceró 					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Tizenhatciceró Sör Huszonhatciceró M 2 4 6 8 10 12 14					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Mittel 1234567890123456 Tertia 123456789012345678901234 Kétciceró 1234567890123 12345678901234567 89 Három és félciceró 123456789012 Négyciceró 123456 123456789 1234567890 Ötciceró 123456789012 3					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

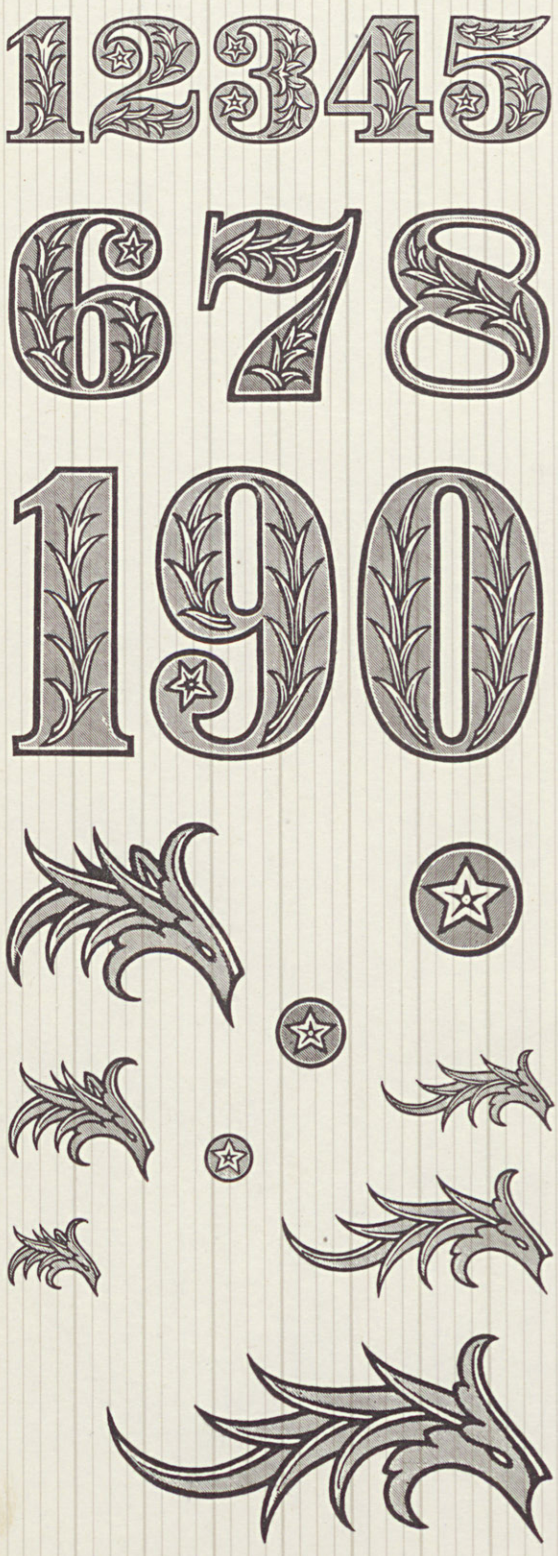
Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
B 1234567890 1234567890 1234567890 1234567					
B **1234567890 1234567890 1234567890 1234567**					
G 1234567890 1234567890 1234567890 1234					
G **1234567890 1234567890 1234567890 1234**					
C 1234567890 1234567890 1234567					
P					
B					
G					
C					
N ———————————					
P ———————————					
B ———————————					
G ———————————					
C ———————————					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

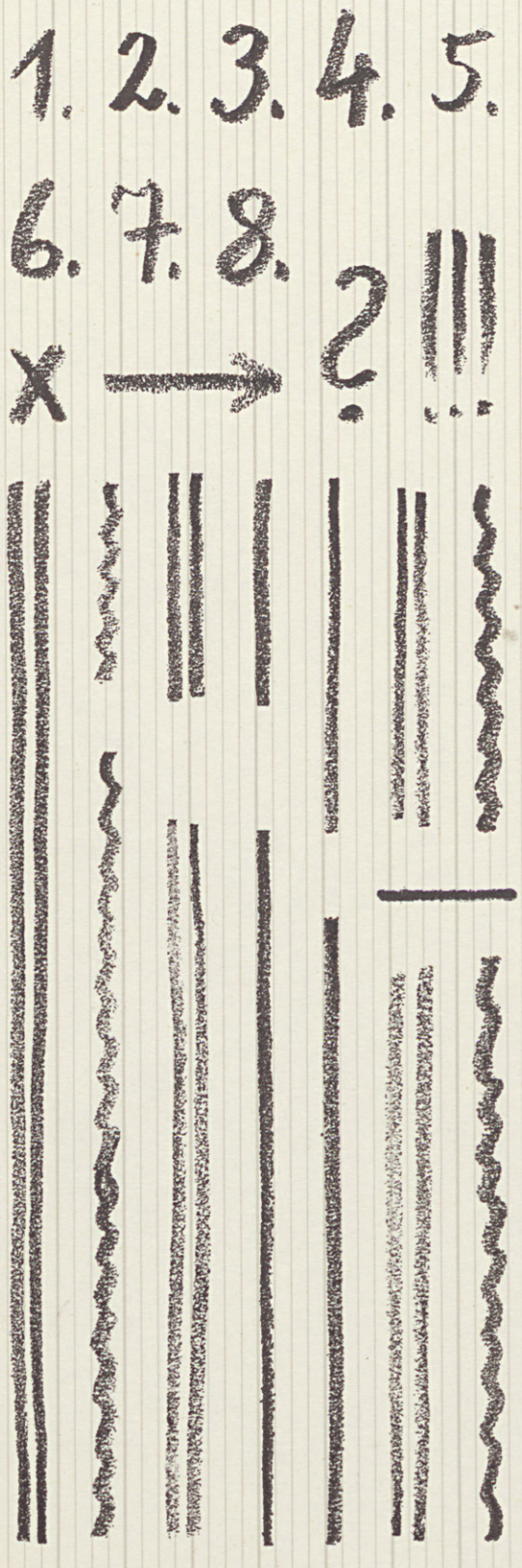
Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Nonpareille 0/0 12345/67890					
Petit 12345/67890					
Bourgeois 12345/67890					
Garmond 1/4 1/2 12345/67890					
Ciceró 12345/67890					
Vonások / / / / / / /					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

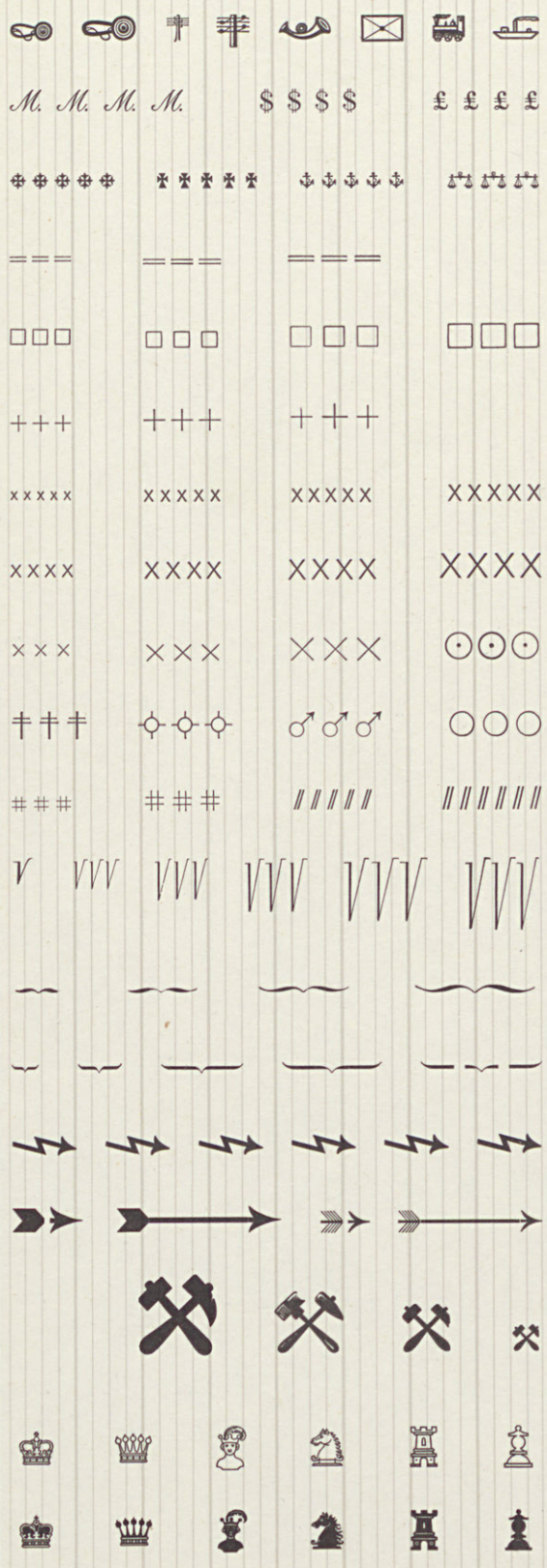
MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Négy-, hat- és kilenccciceró 					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

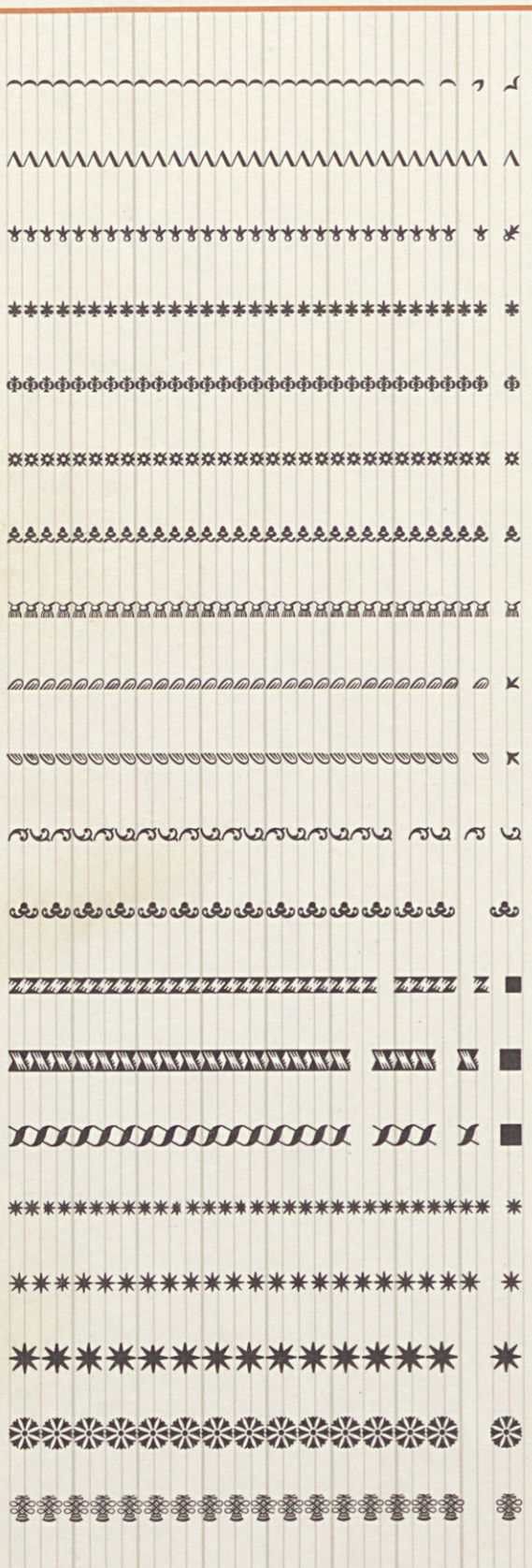
Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

	ä	à	â	ë	è	ê	ě	č	ç	ì	î	ï	ň	ò	ô	ù	û	ů	ř	š	ž	ď	ť	ý	æ	œ
Leipzigi Egyetemi																										
Antiqua																										
Cursiv																										
Félkövér																										
Bodoni																										
Antiqua																										
Cursiv																										
Keskeny Antiqua																										
Cochin																										
Antiqua																										
Cursiv																										
Rousseau cursiv																										
Simplex																										
Világos																										
Félkövér																										
Kövér																										
Neon																										
Vékony																										
Kövér																										
Árnyékolt																										
Veltro																										

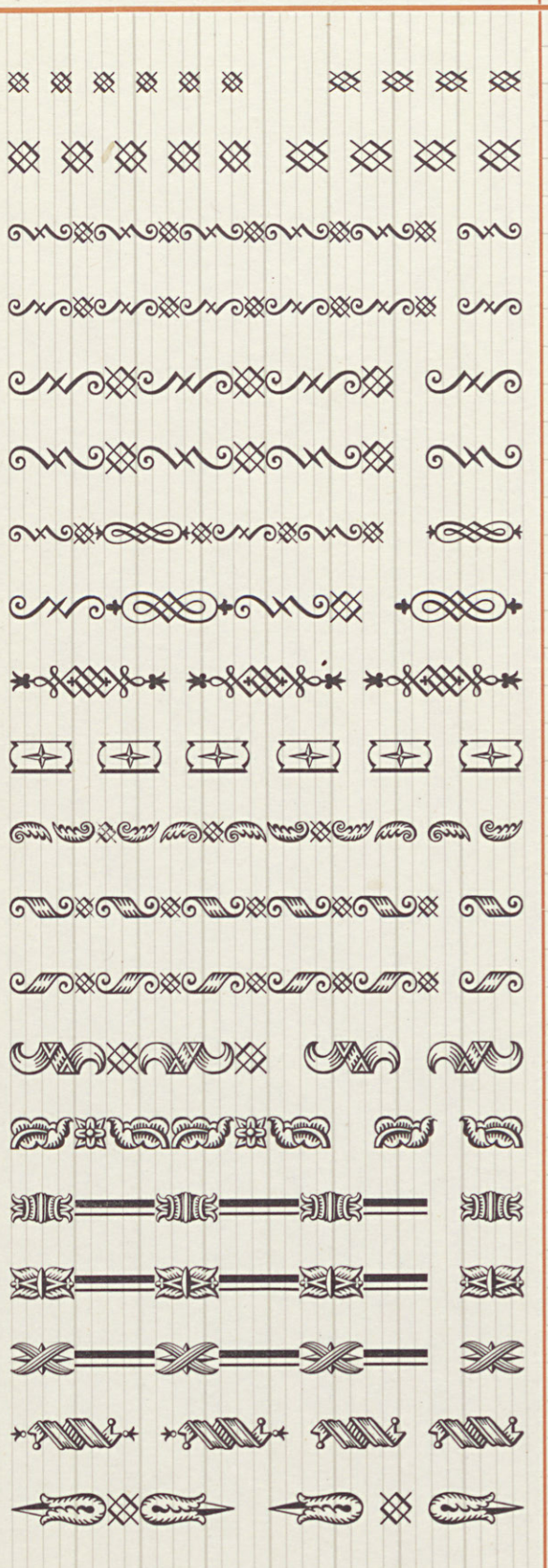
KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

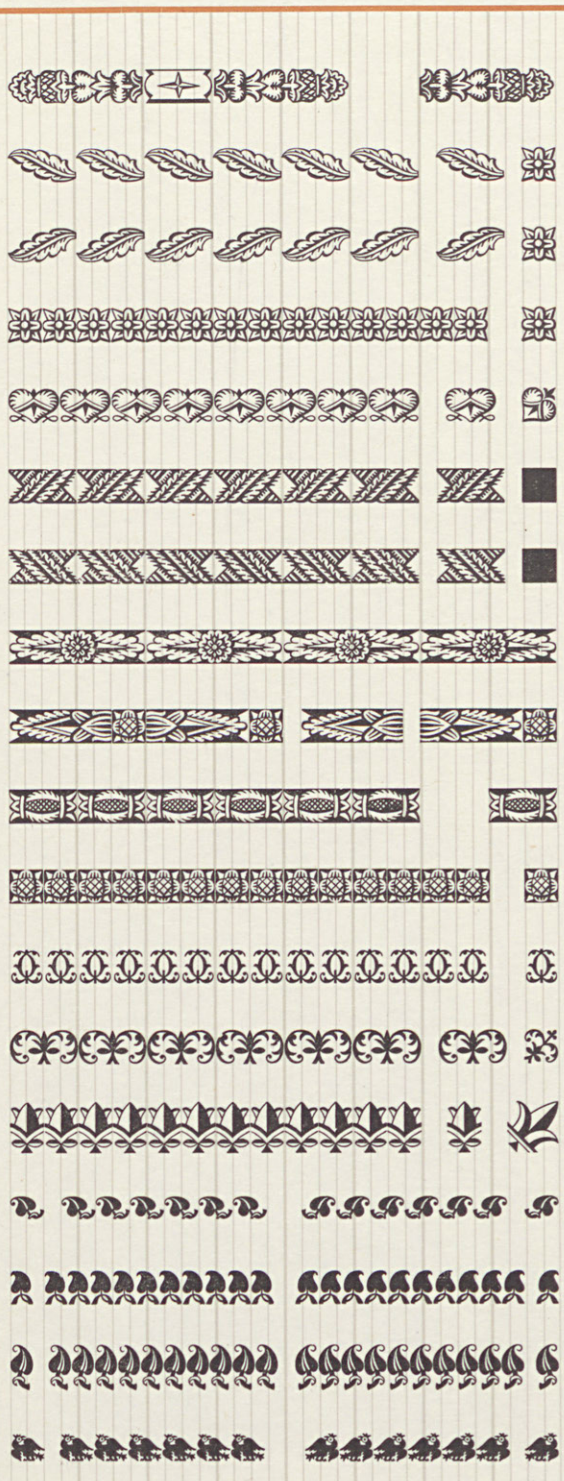
Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

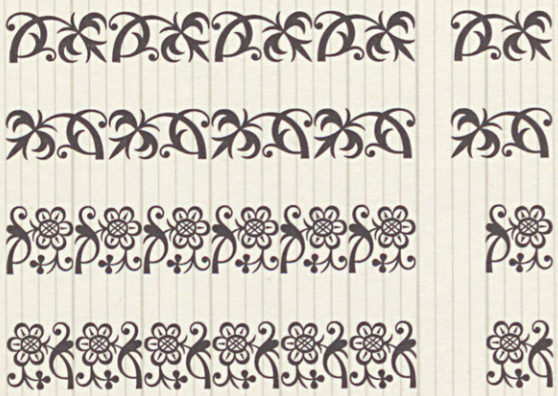
MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

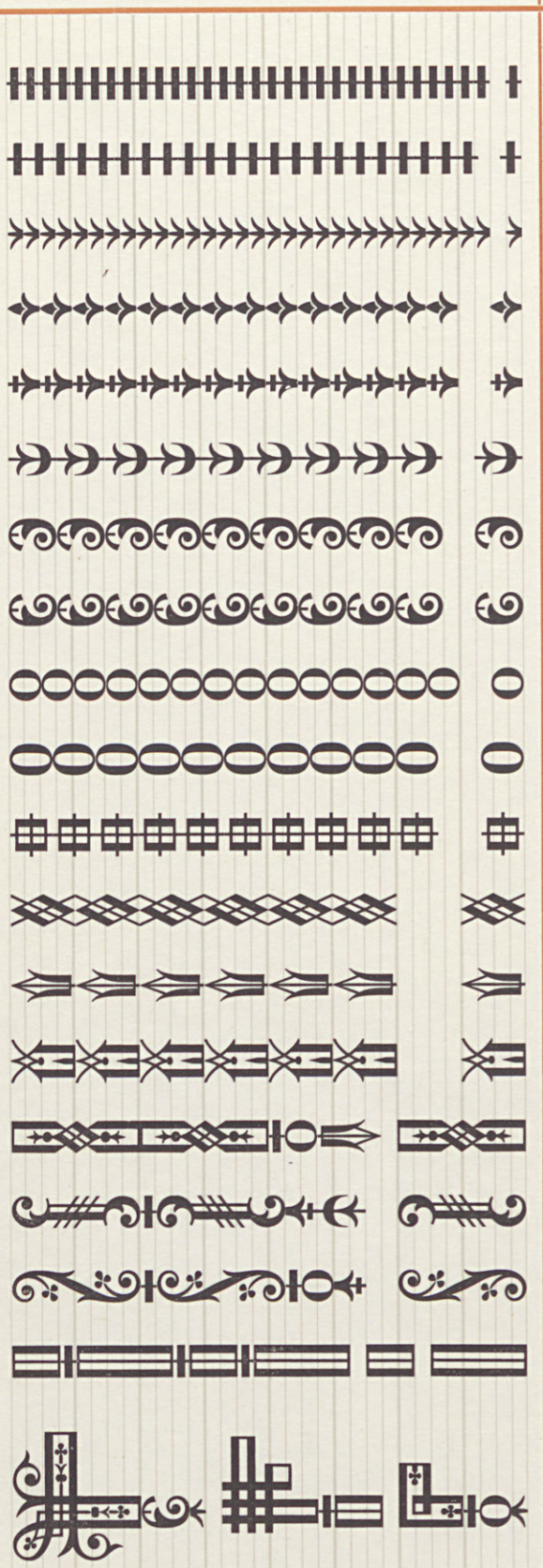
Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

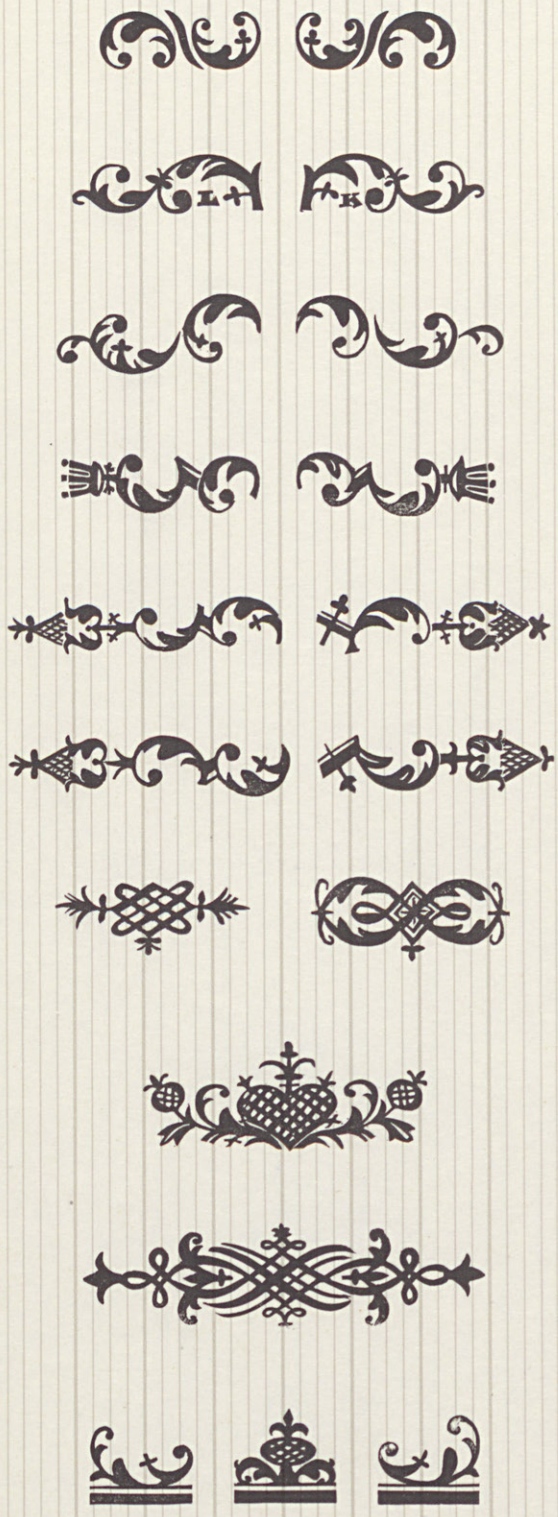
MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

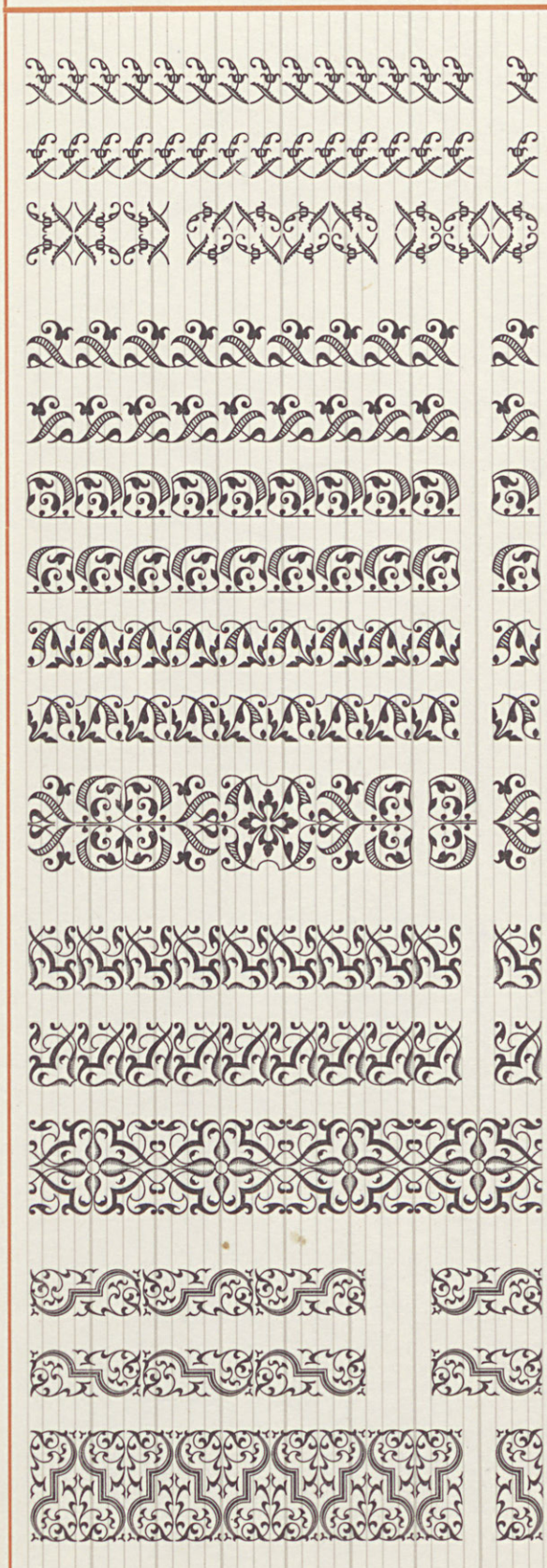
Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

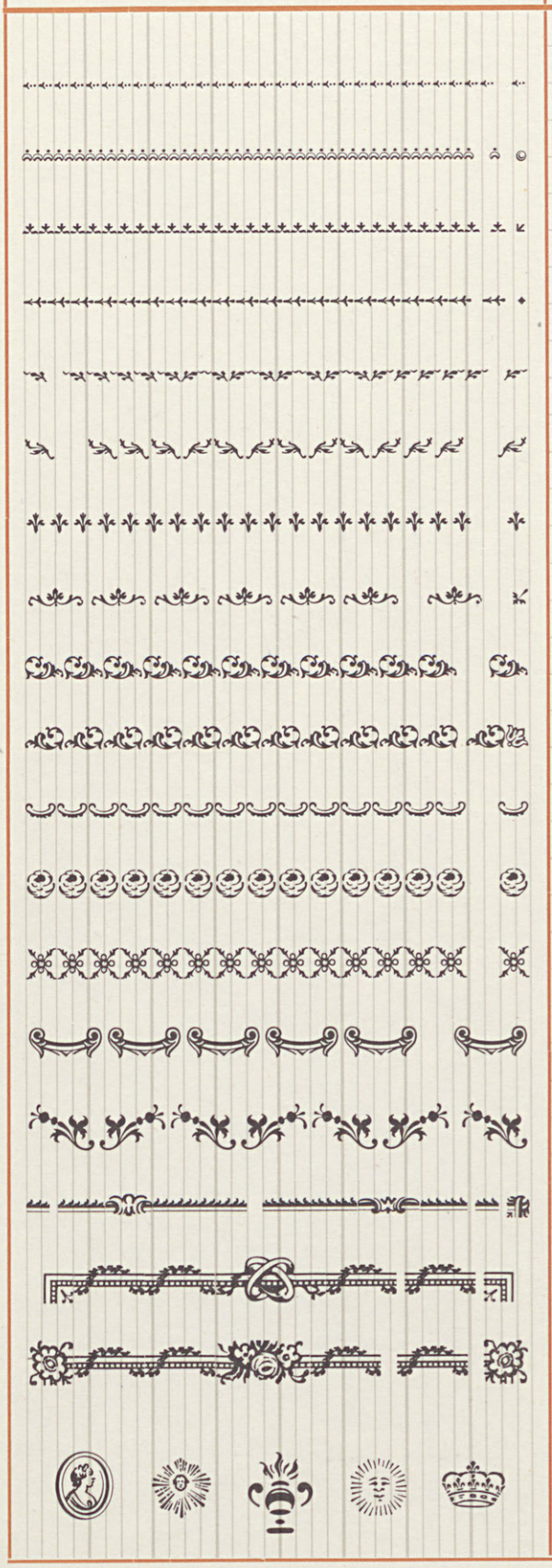
MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

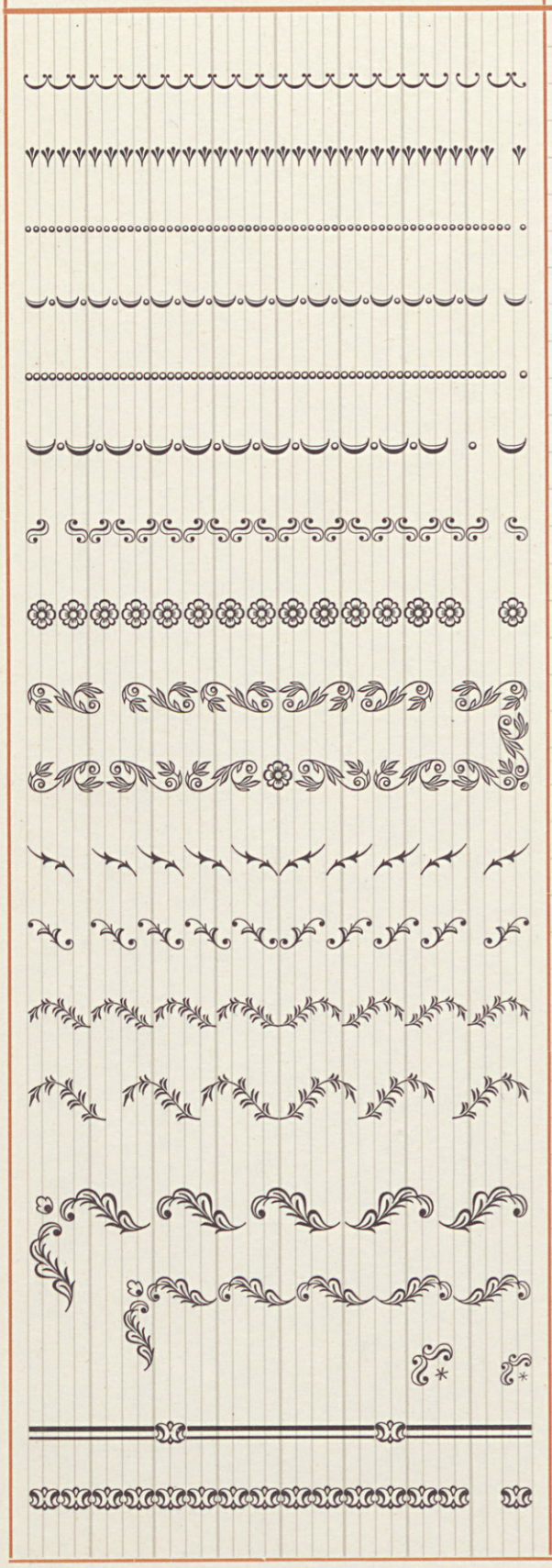
Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

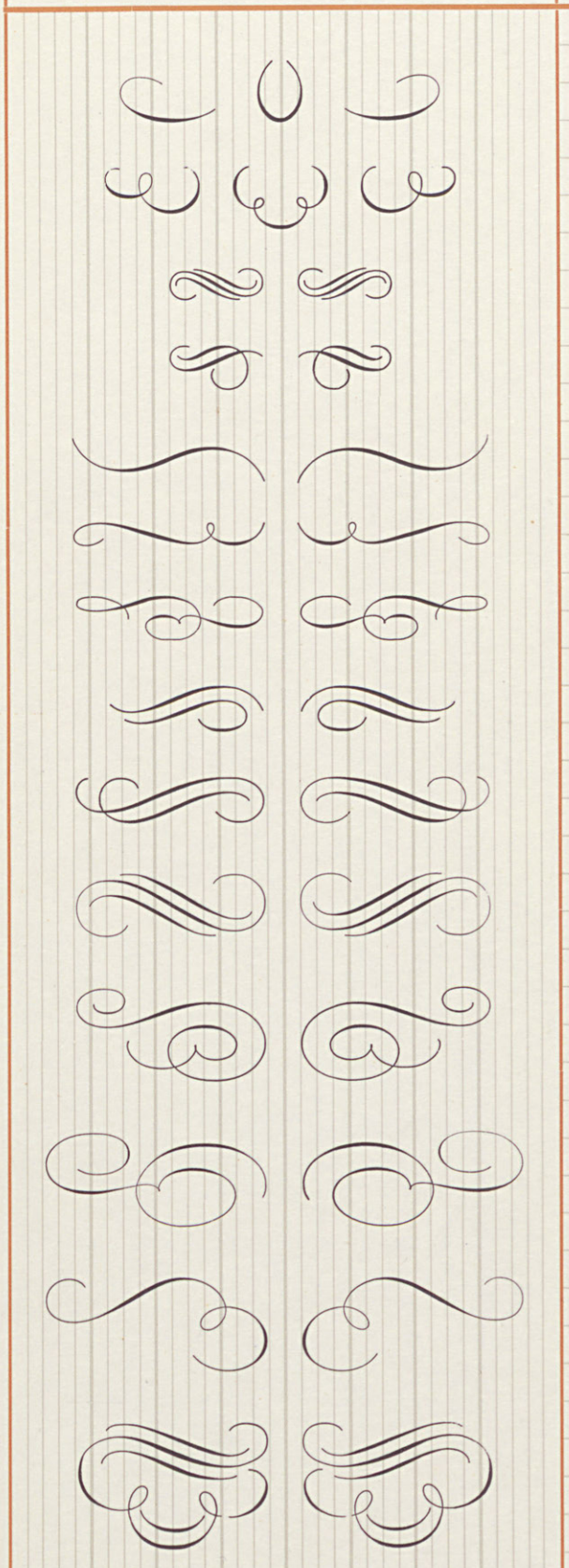
KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

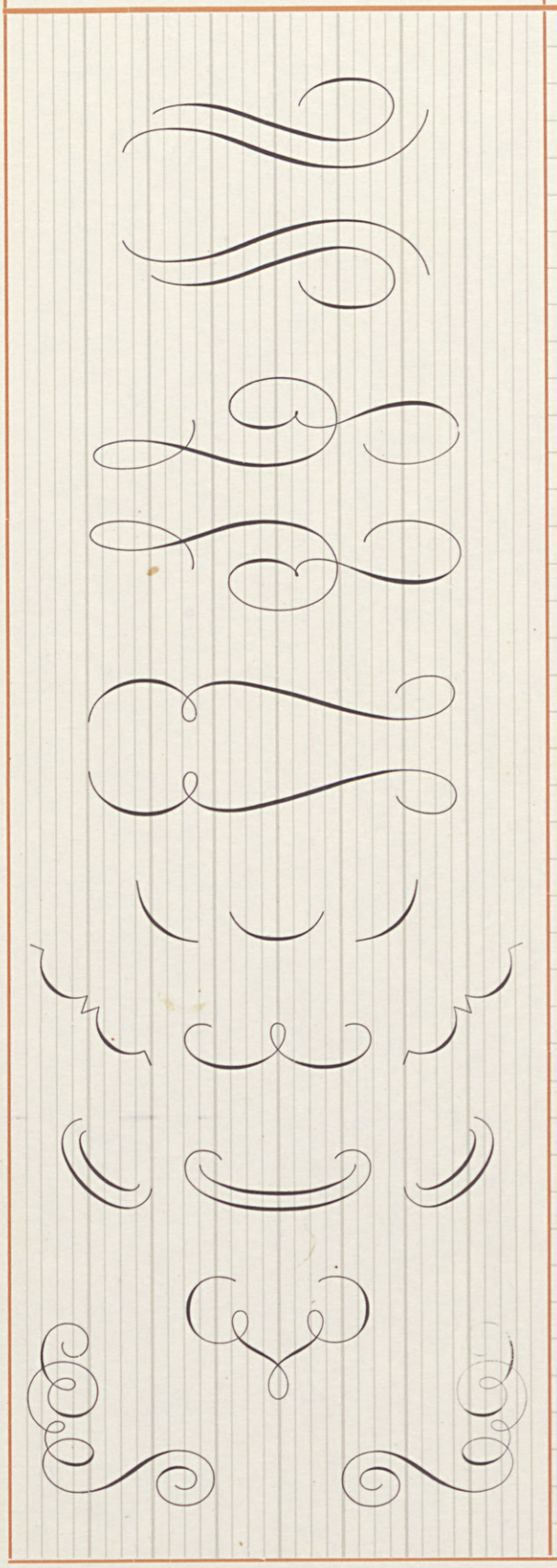
Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

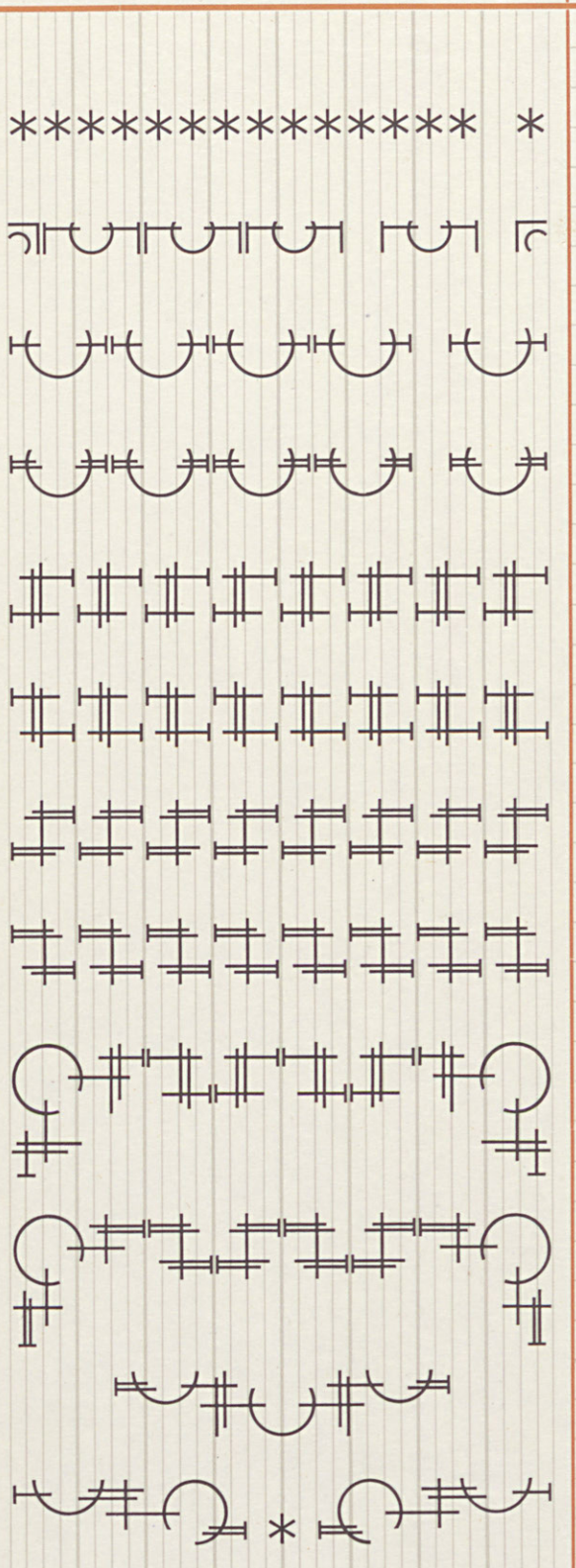
Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

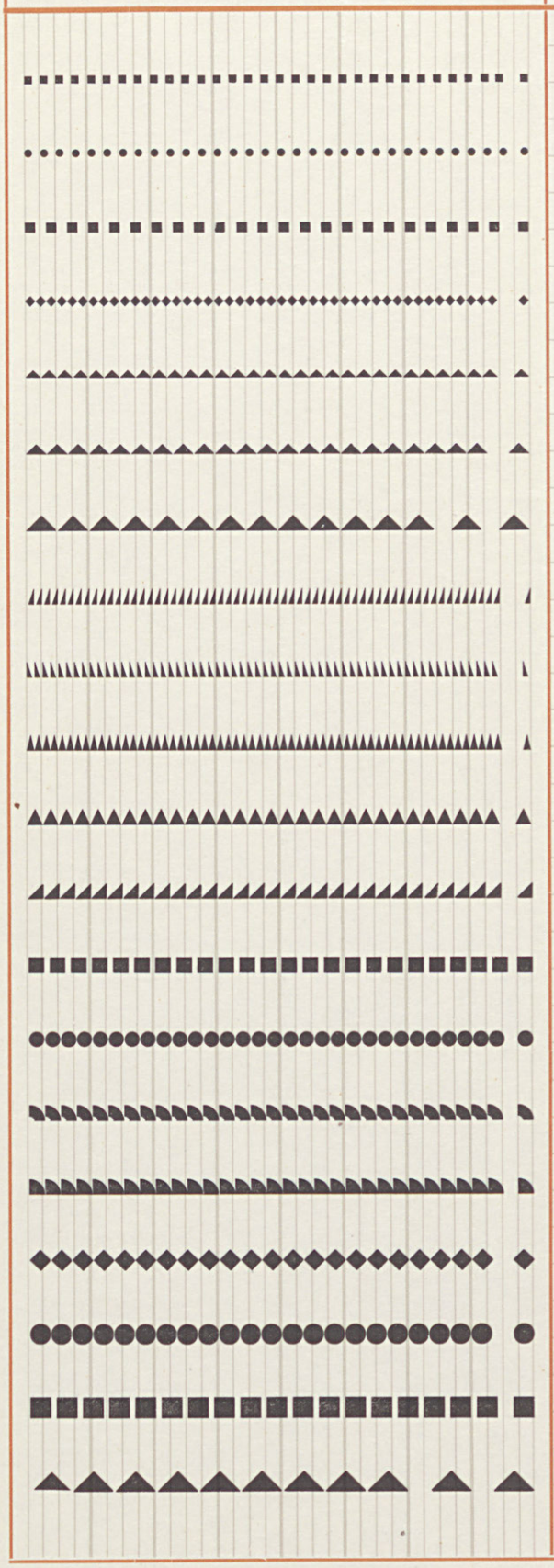
Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

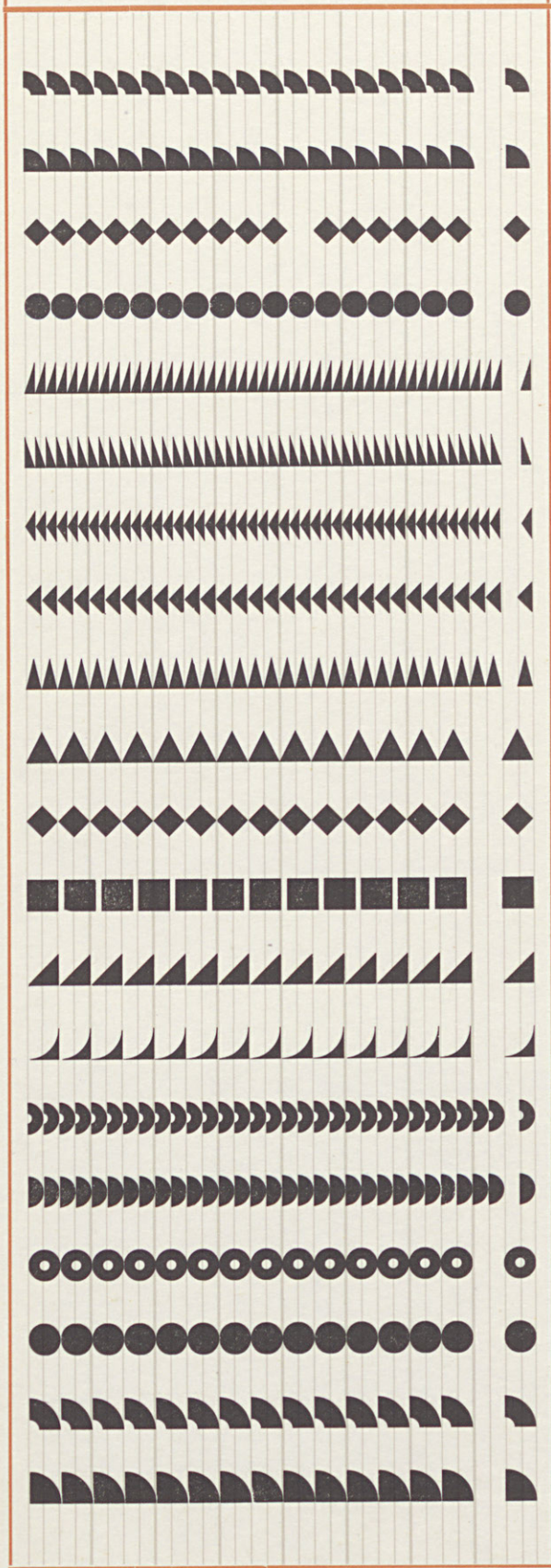
Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

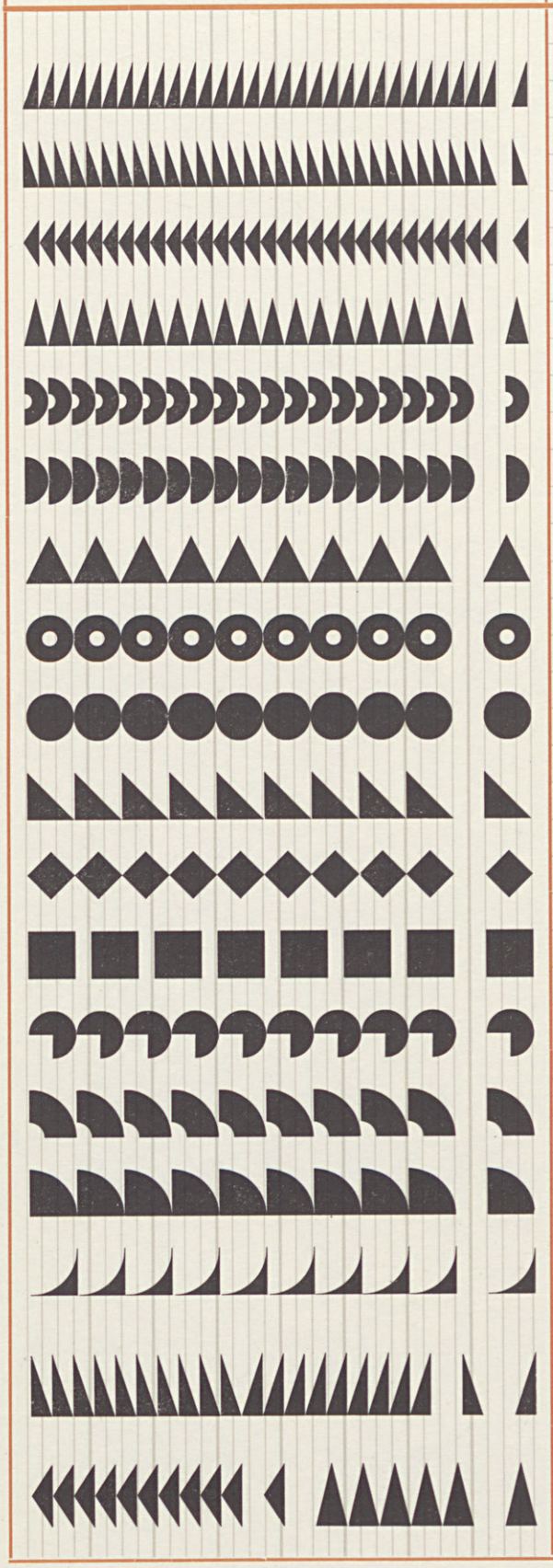
MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

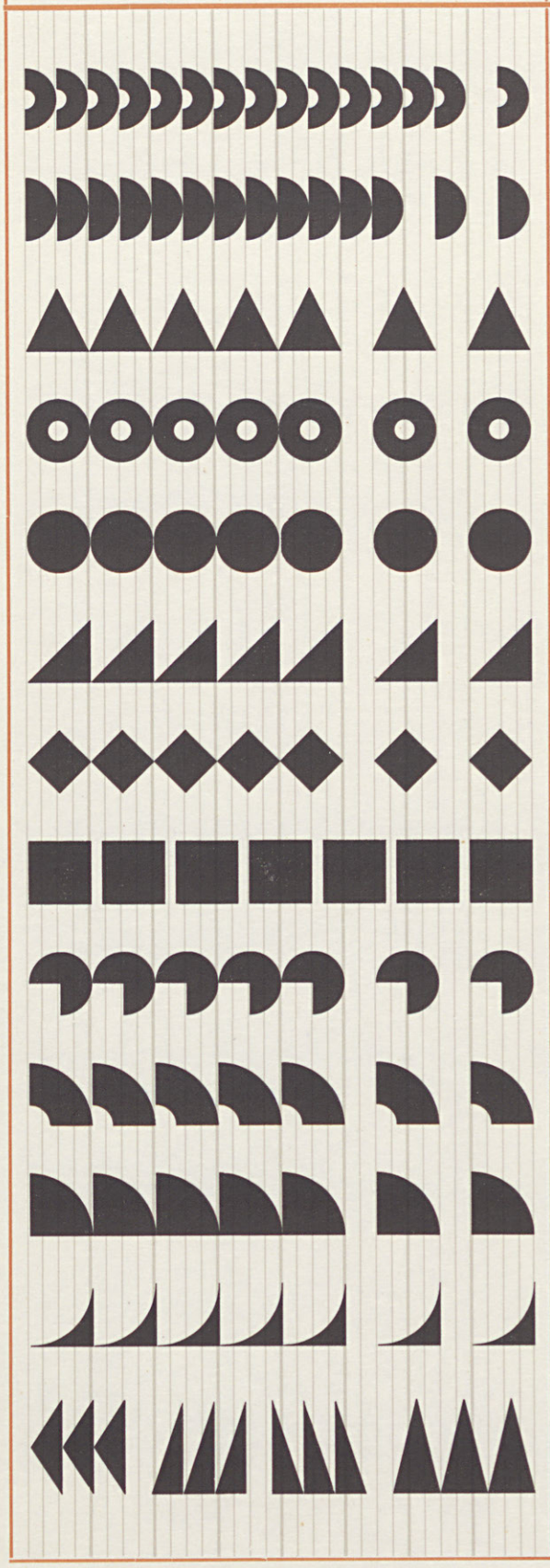
Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

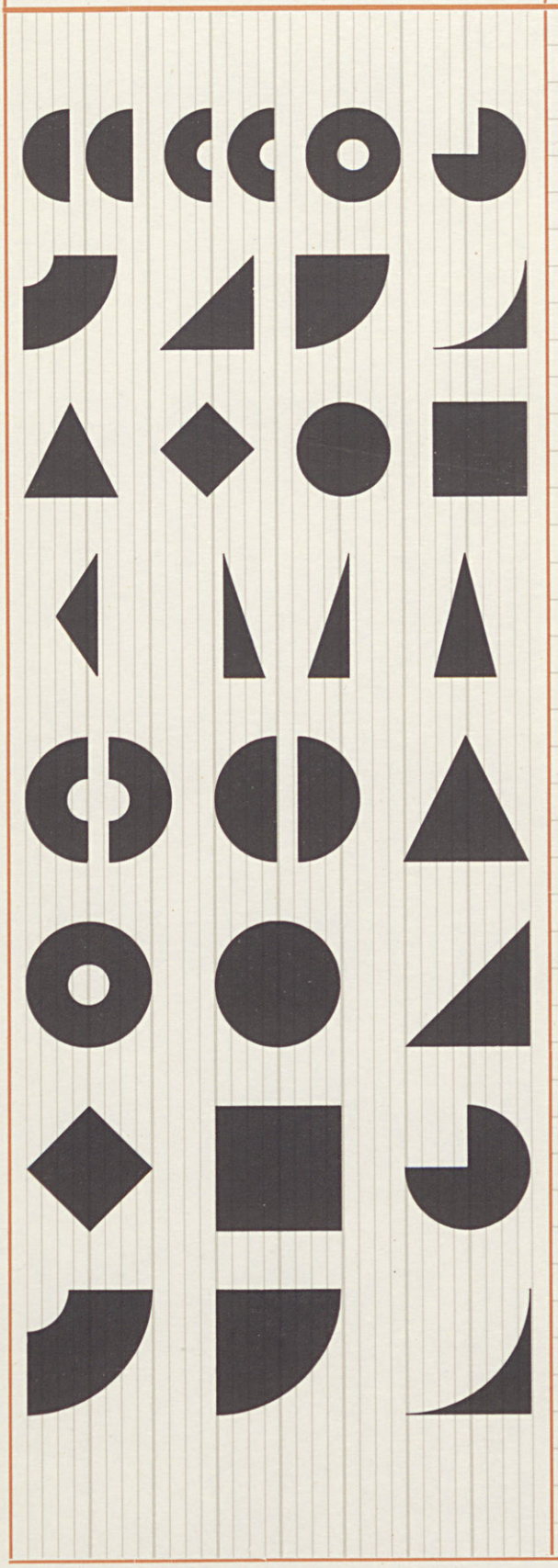
Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

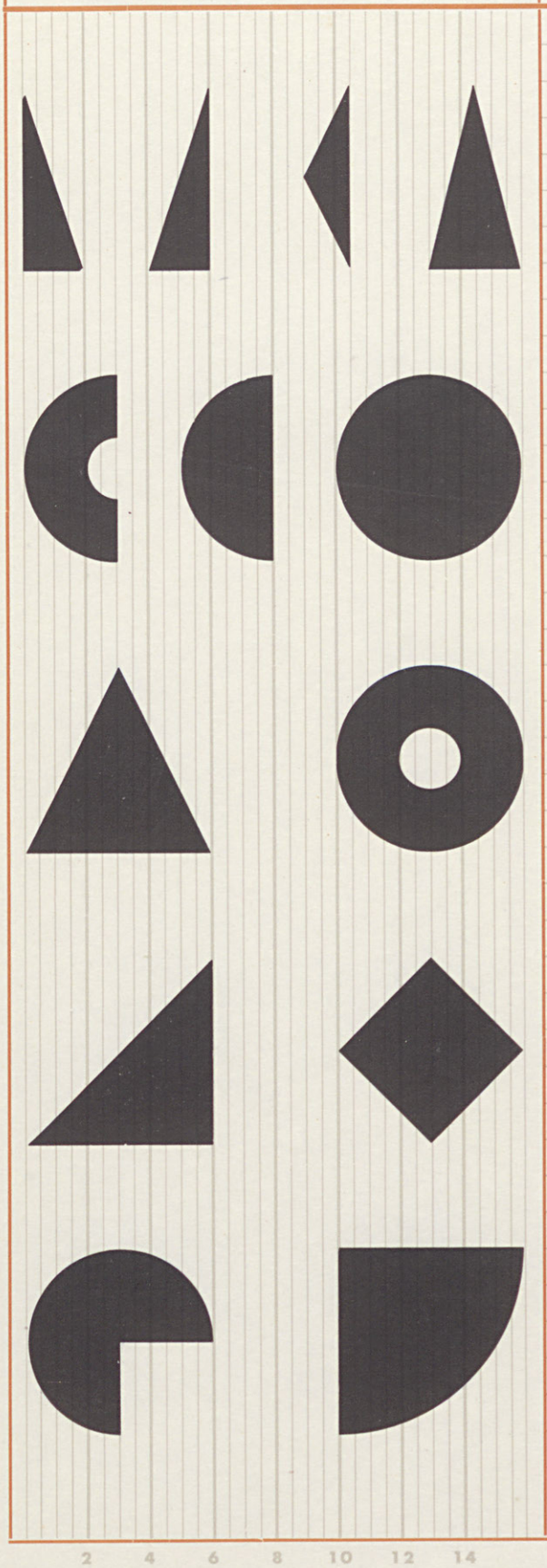
MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

2 4 6 8 10 12 14

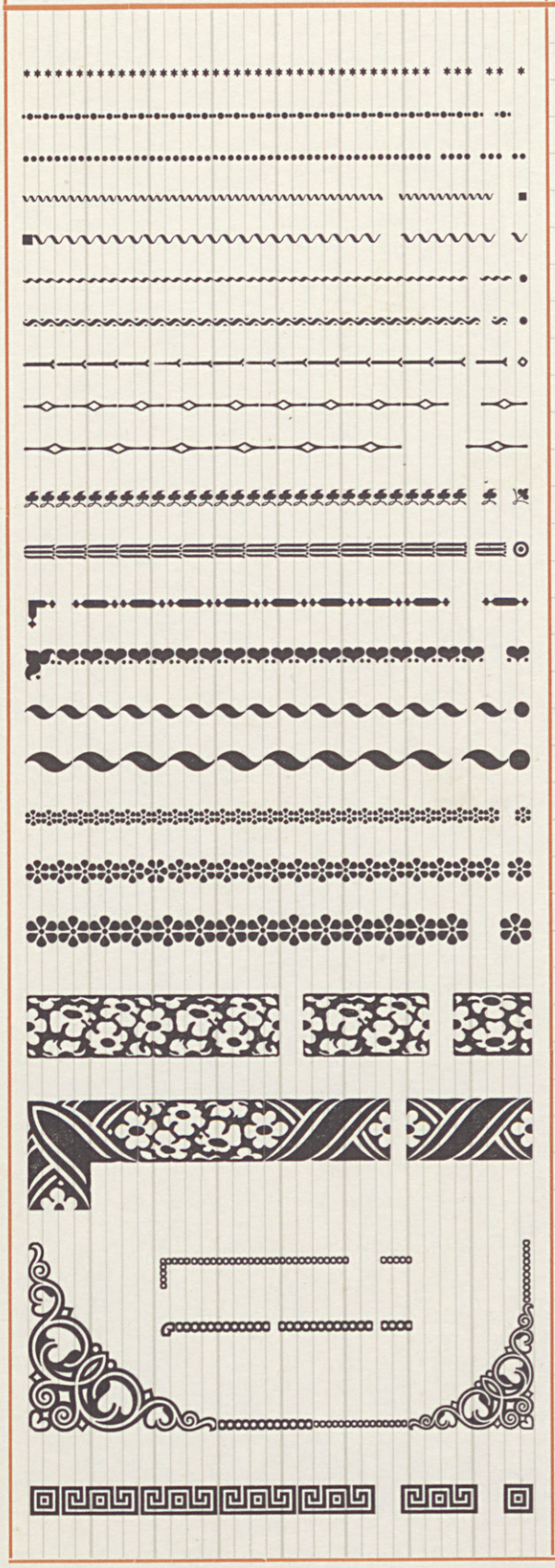
KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

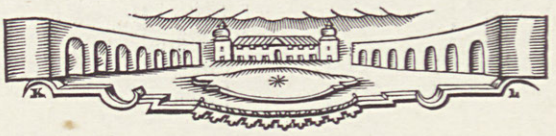
Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság 2 4 6 8 10 12 14	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

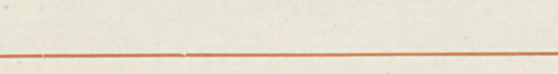
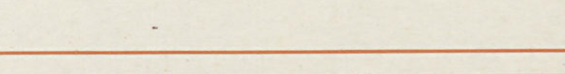

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

A
Ω

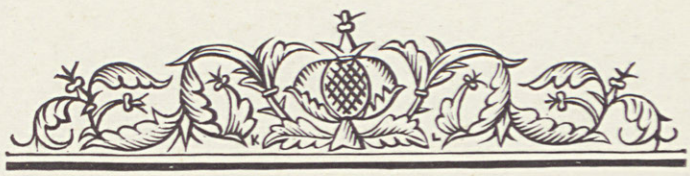

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

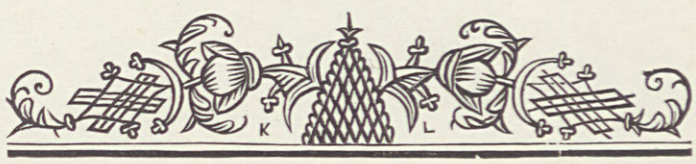

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

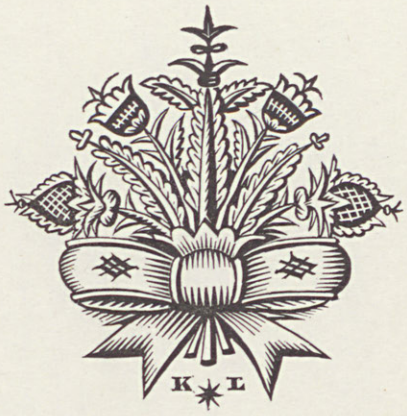

K
L
KL

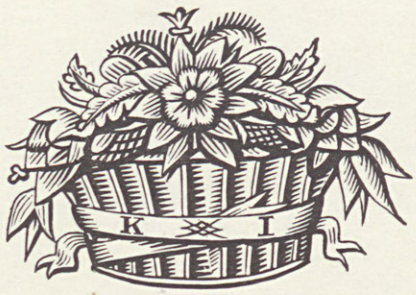

K
L

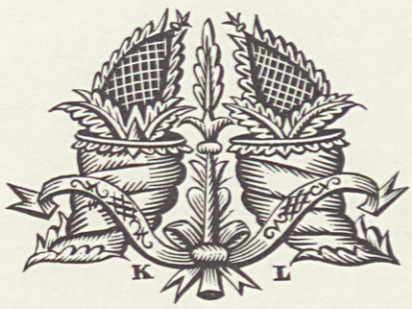

K
L

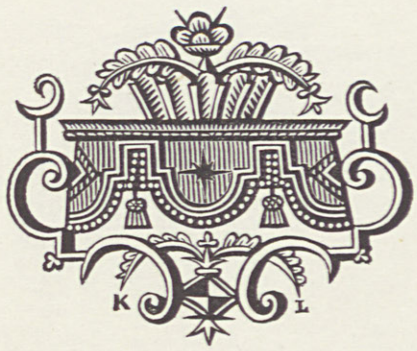

K
L

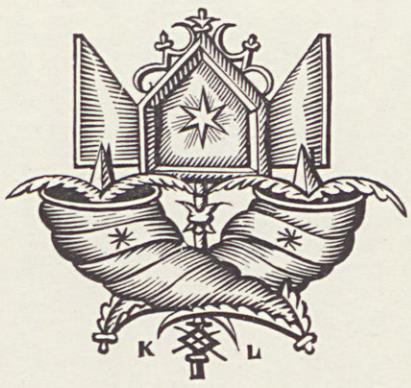
MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

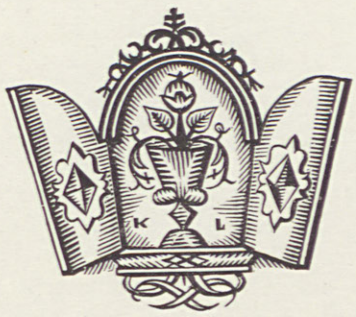

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

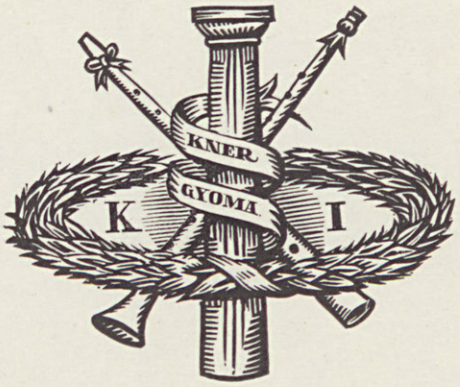
MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

K
L

K
L
K·Gy·I

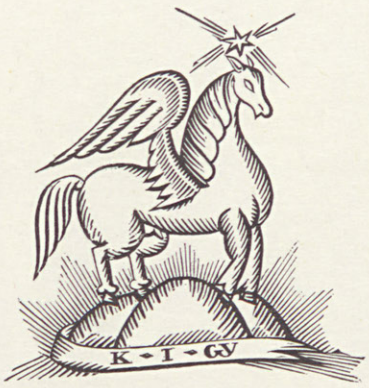

K

KNER
GYOMA
K
I

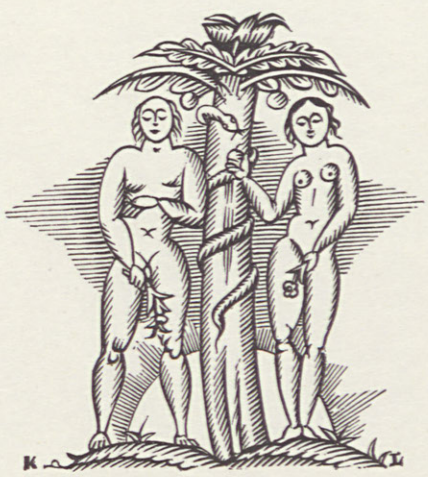

K✱II

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

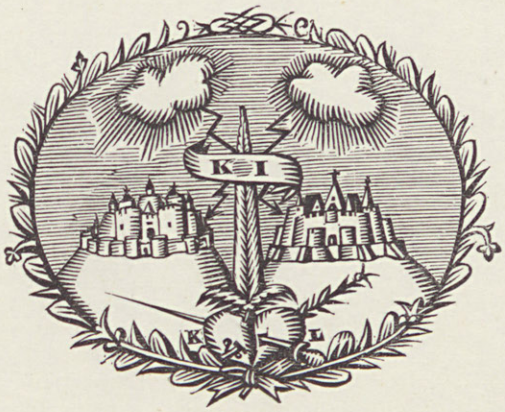
MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

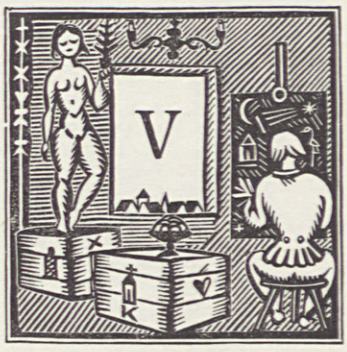

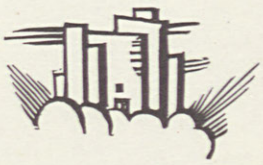

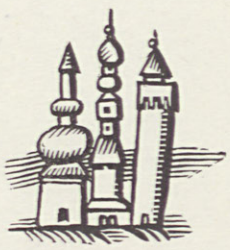
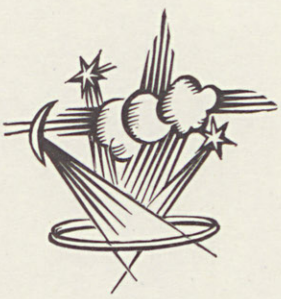
KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

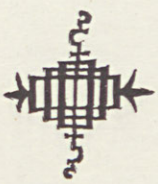
MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

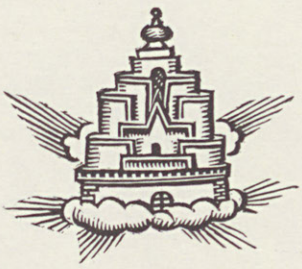
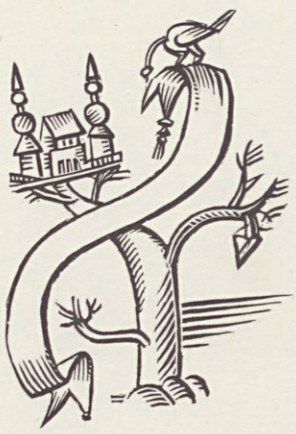

K
L

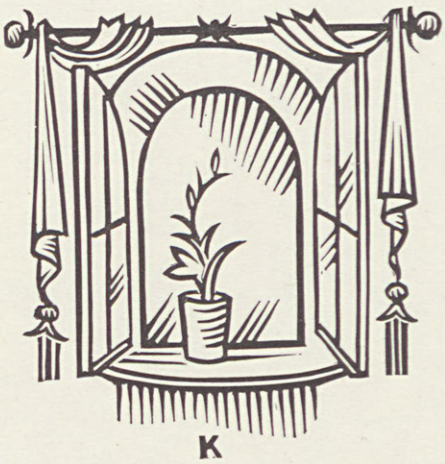
MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

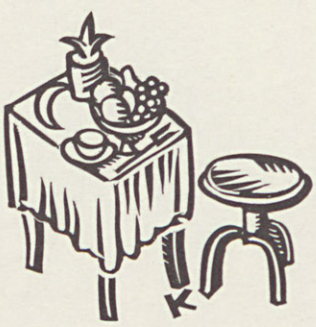

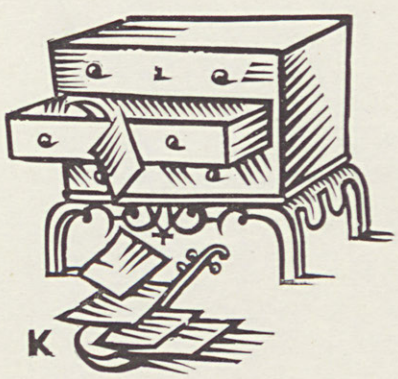

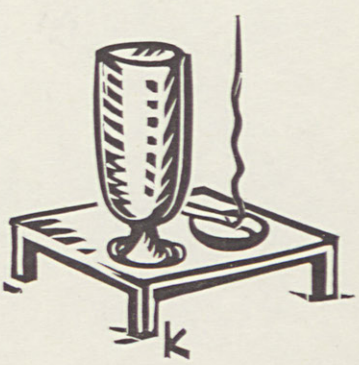

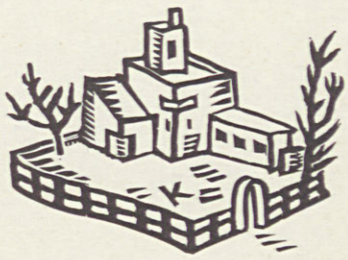

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

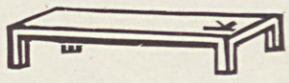

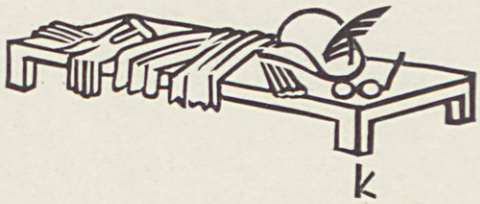

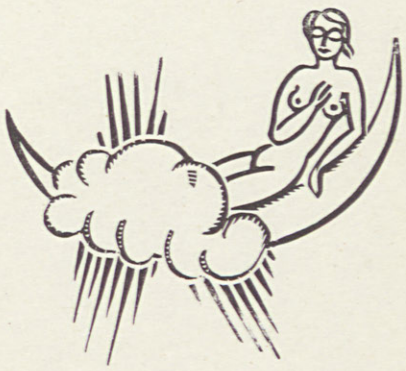

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

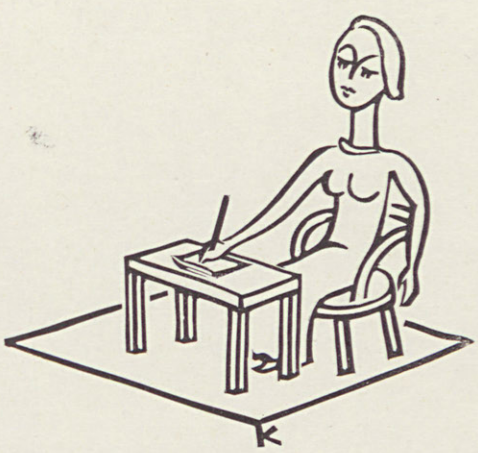

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

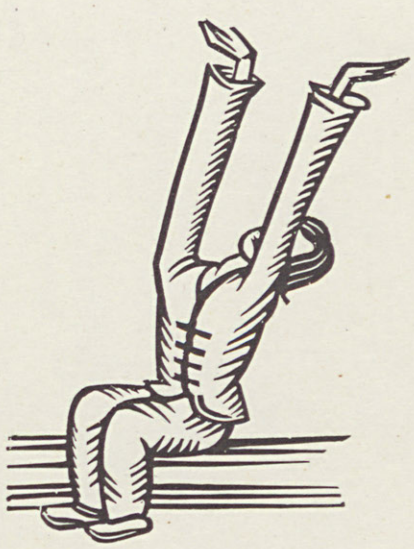

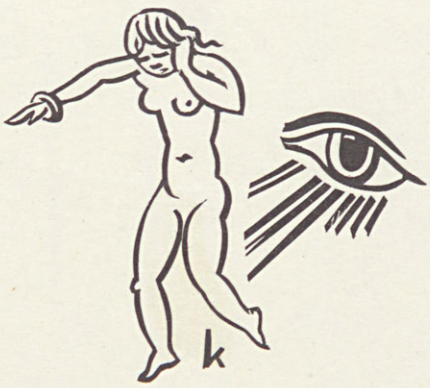

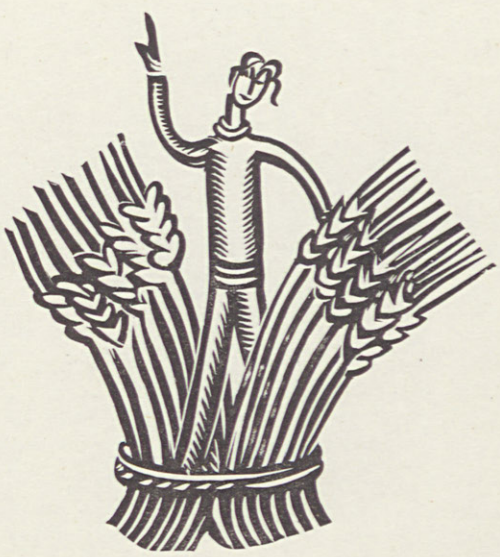
KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

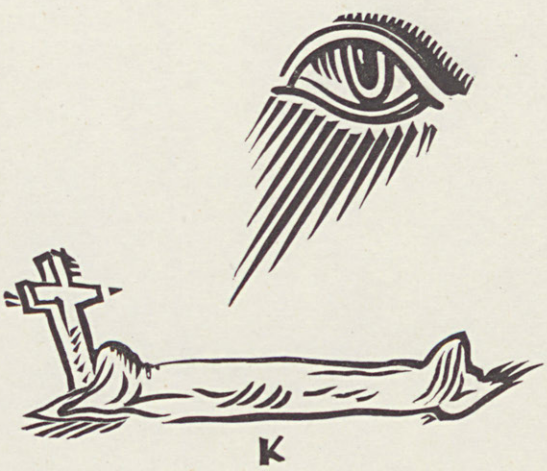
MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

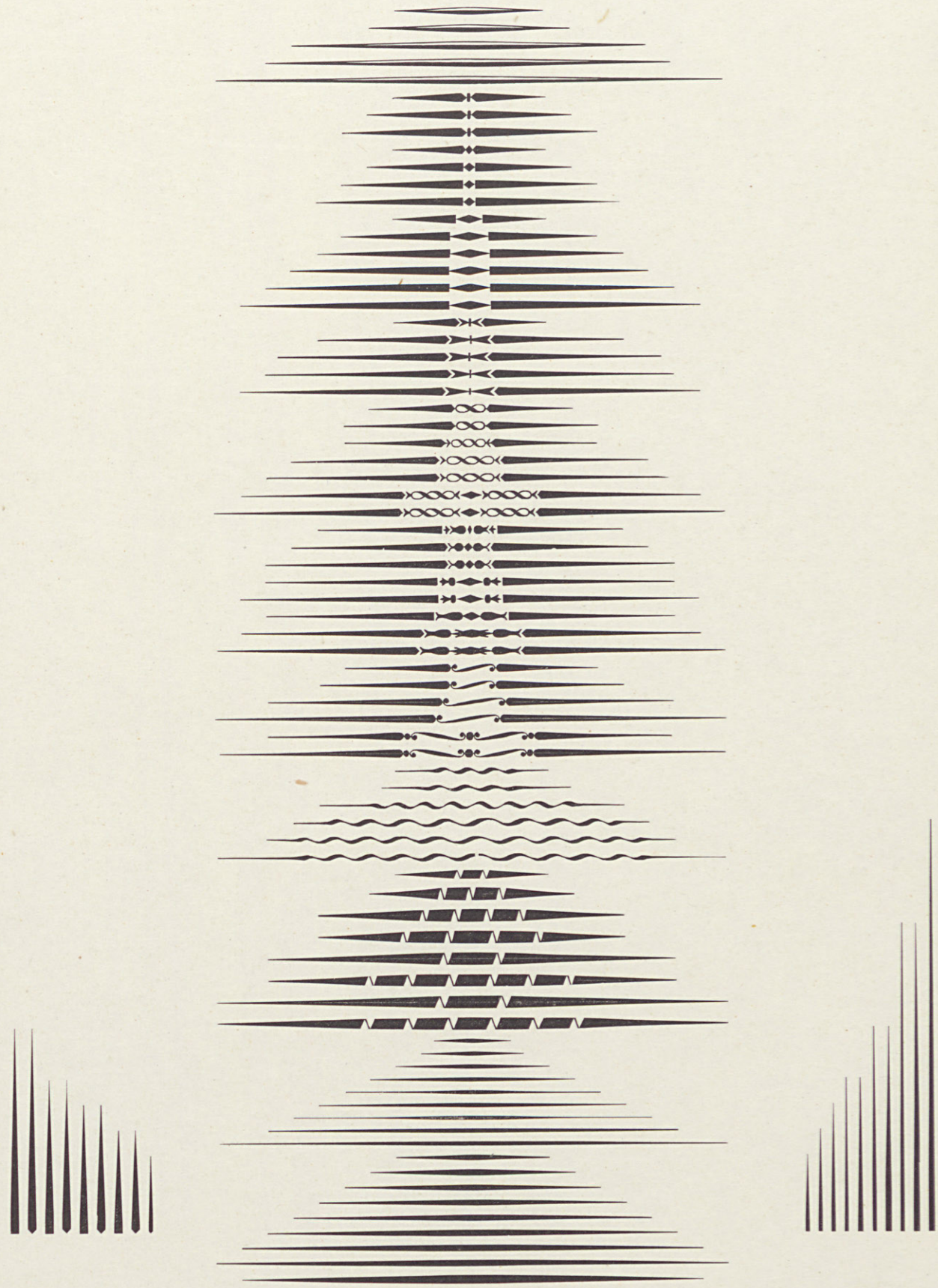
KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

K
I

KÖNYVNYOMTATÓ
KNER·IZIDOR
GYOMA·BÉKÉS·M.
K
I
MDCCCLXXXII

K
I

·KI·

·KI·

K + I + G
K
KNER KIADÁS

KNER

KI
KNER

KNER

KNER

KNER·IZIDOR
KÖNYVNYOMTATÓ
K
I
GYOMA
1882
K
L

KNER

KNER

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

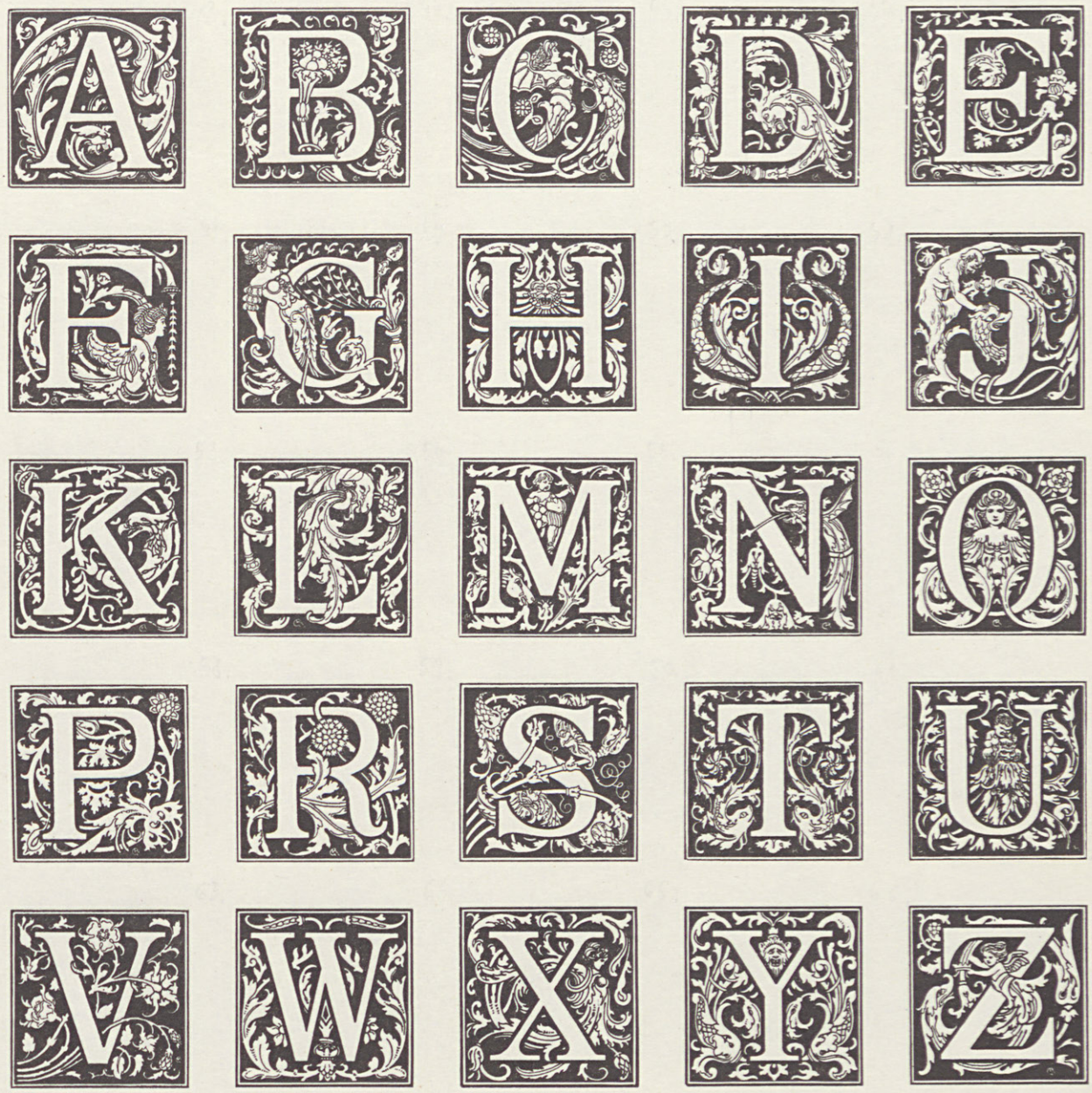

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

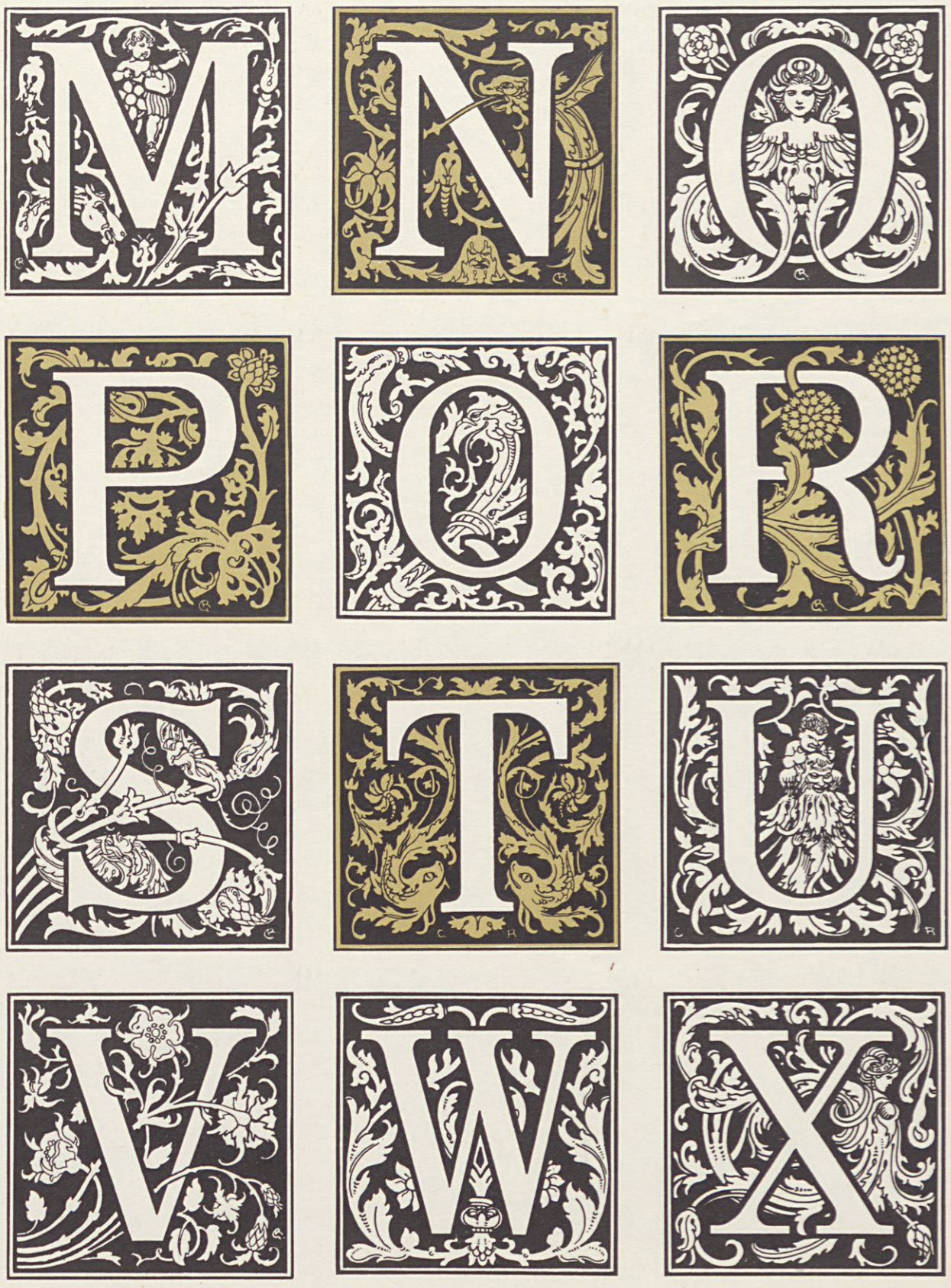
KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

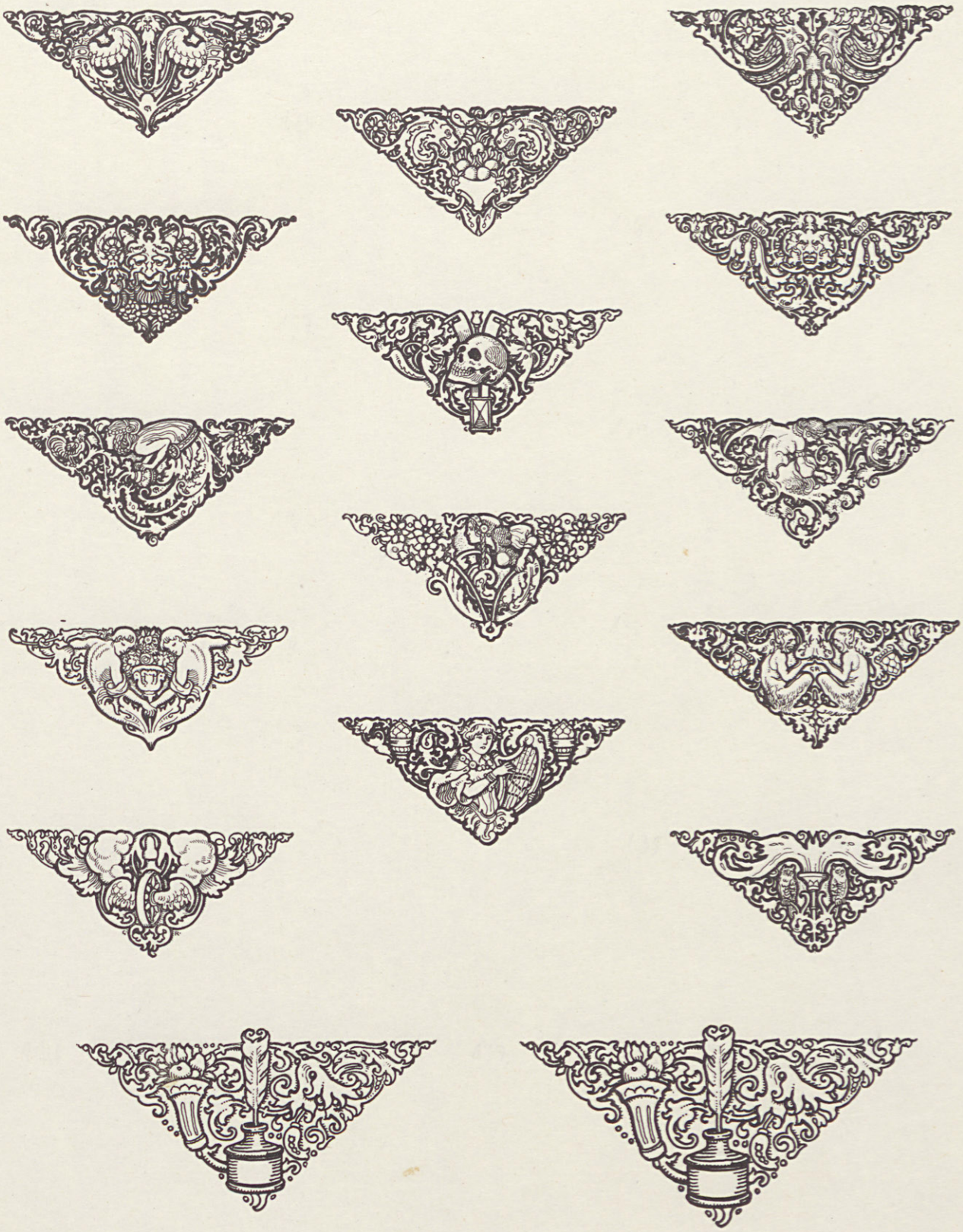

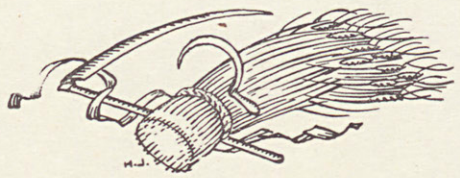
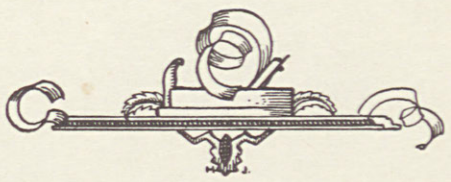

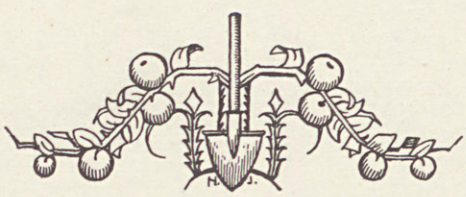
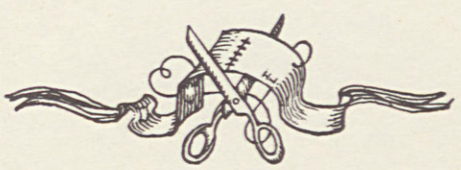
KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

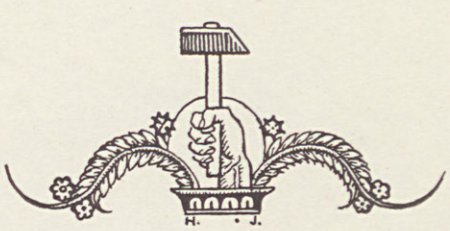

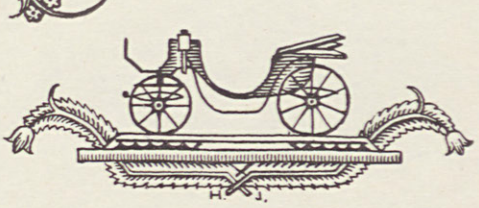
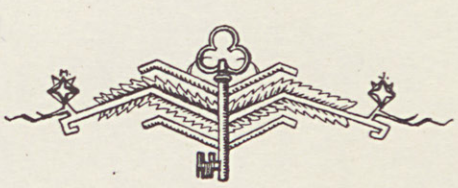
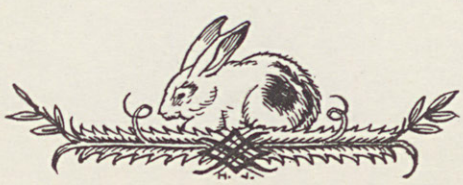
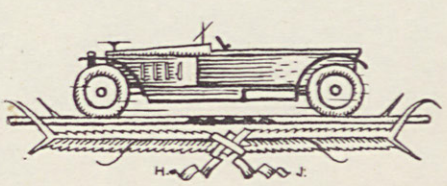
MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM
DEBRECEN

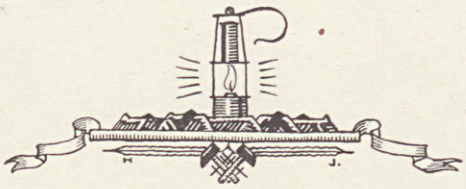

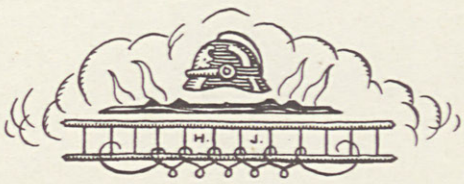

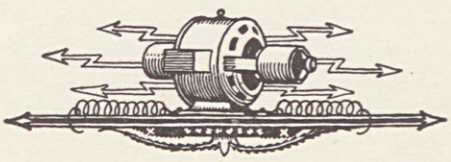

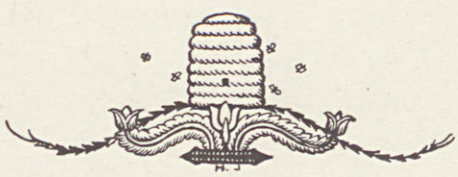
KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

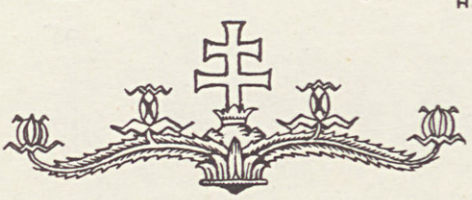

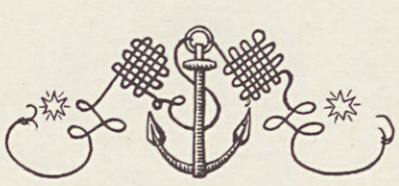

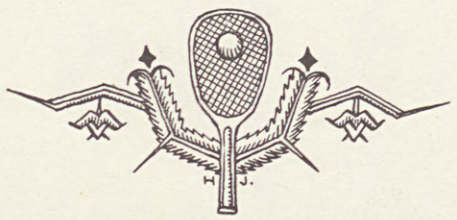

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

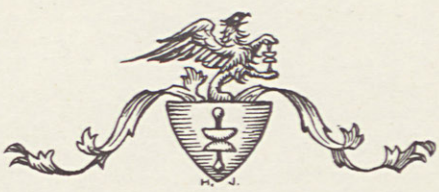
MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

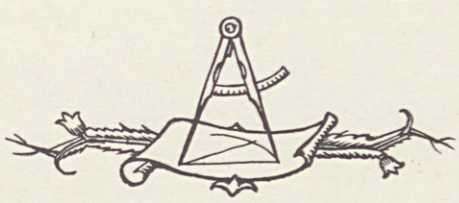

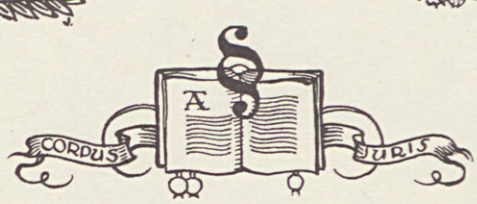

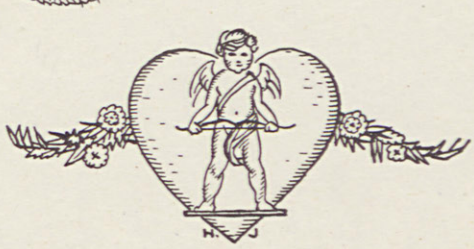

A
§
CORPUS
JURIS

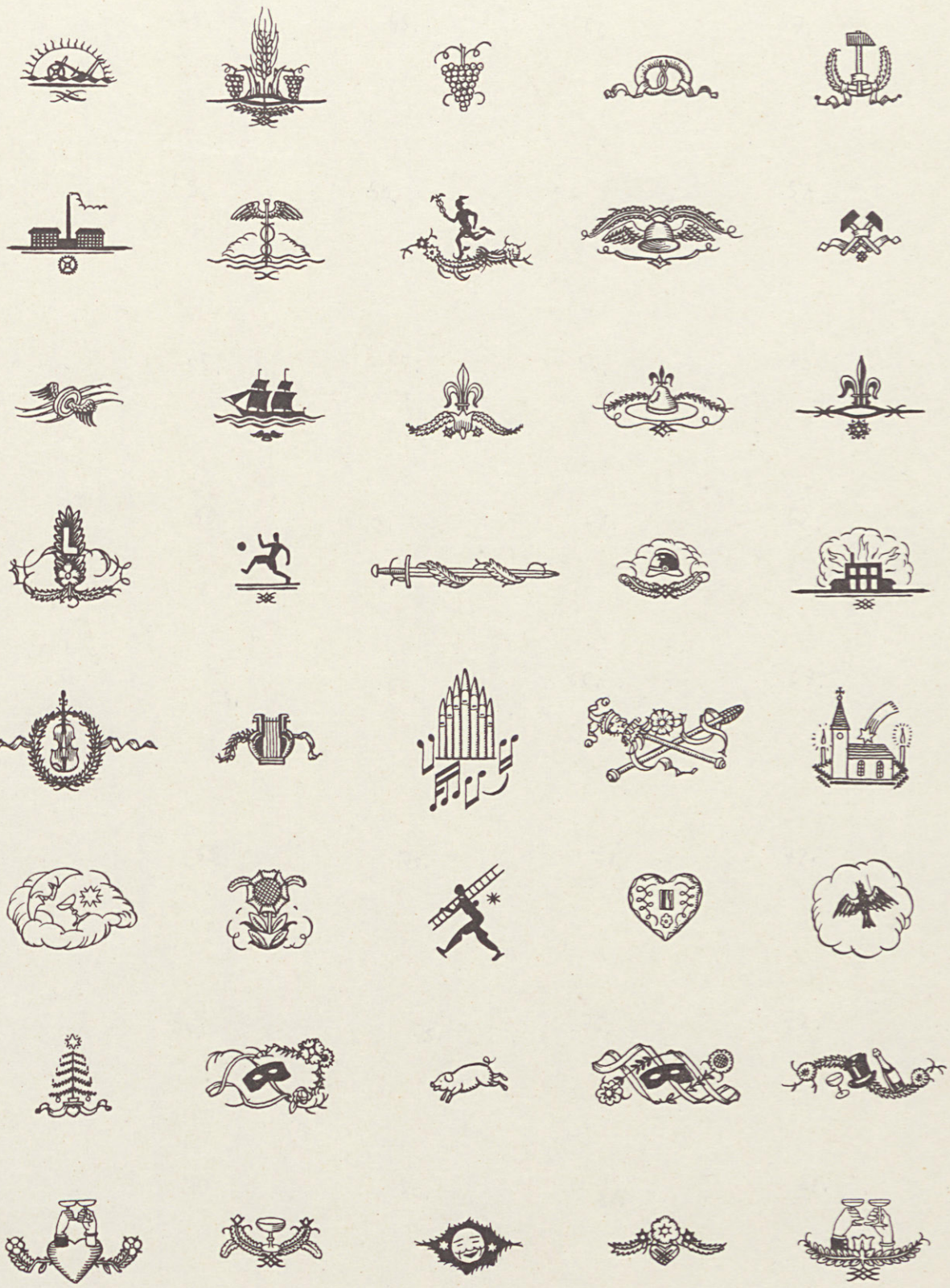

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

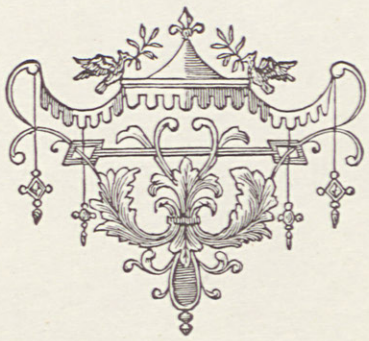
KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

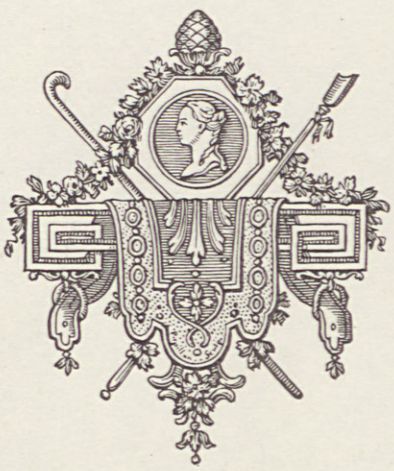

Papillon.
1766

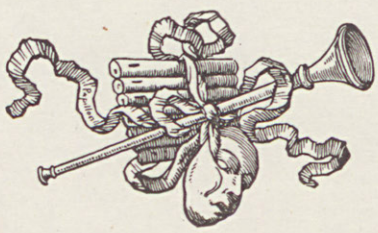

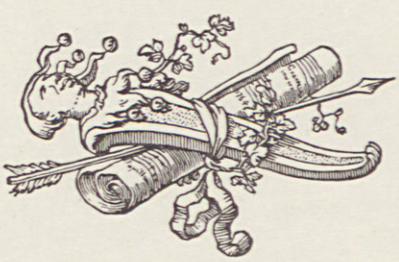

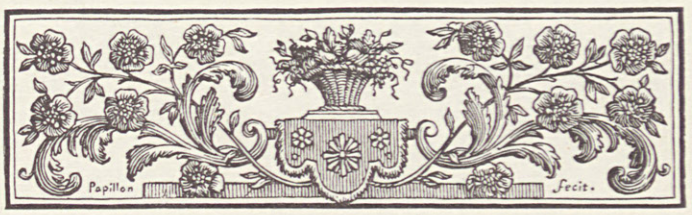

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

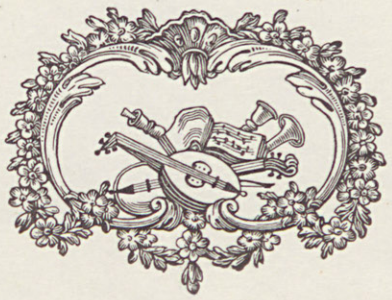

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

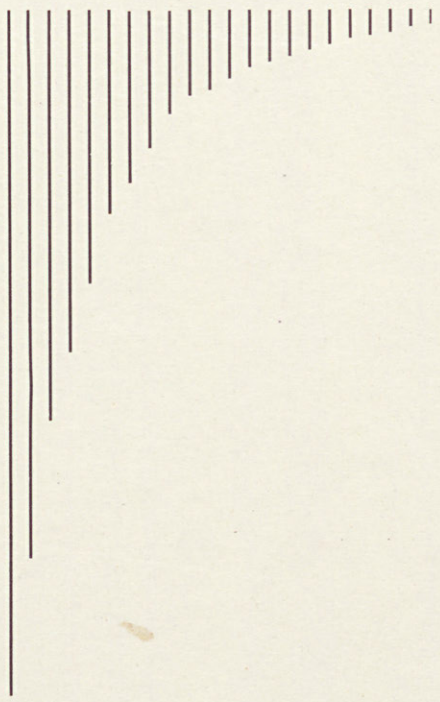
MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

MAGYAR KIRÁLYI PÁZMÁNY PÉTER TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

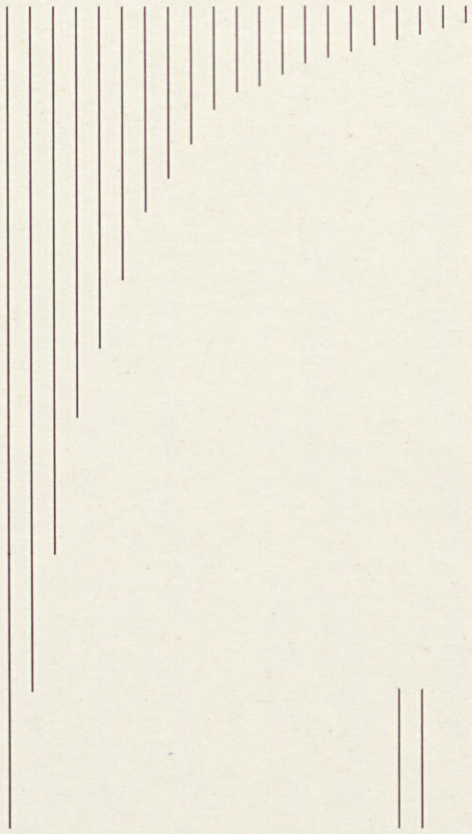
MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

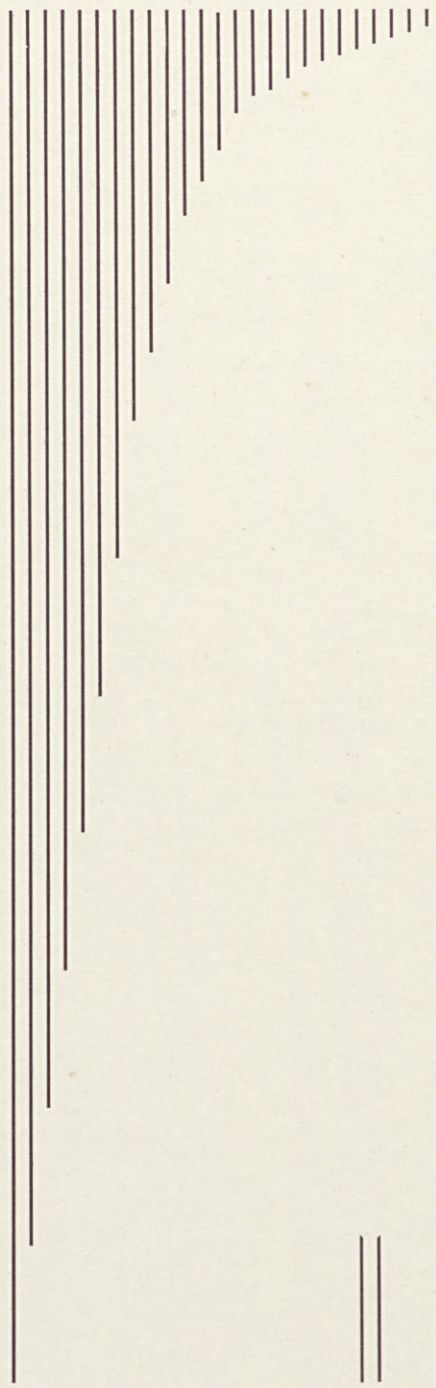
MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

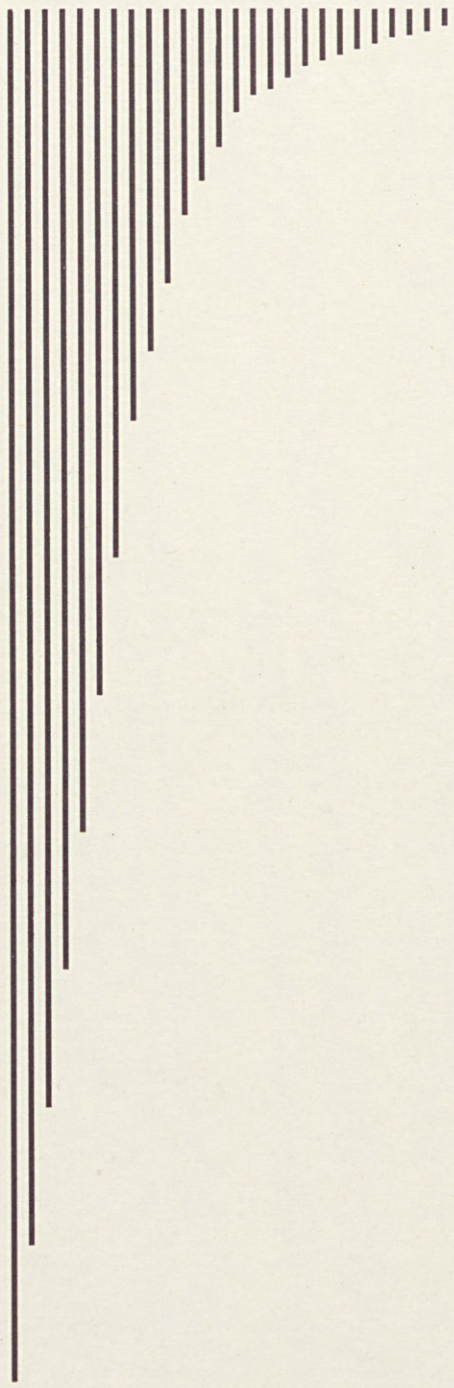
MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

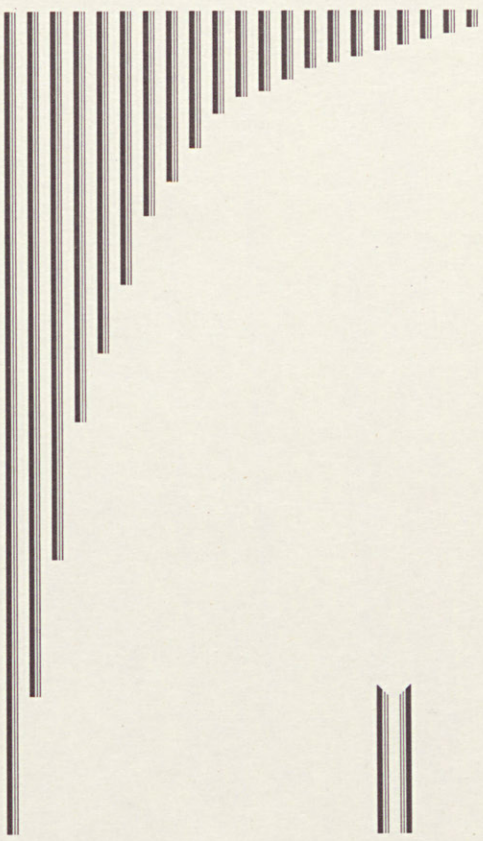
MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

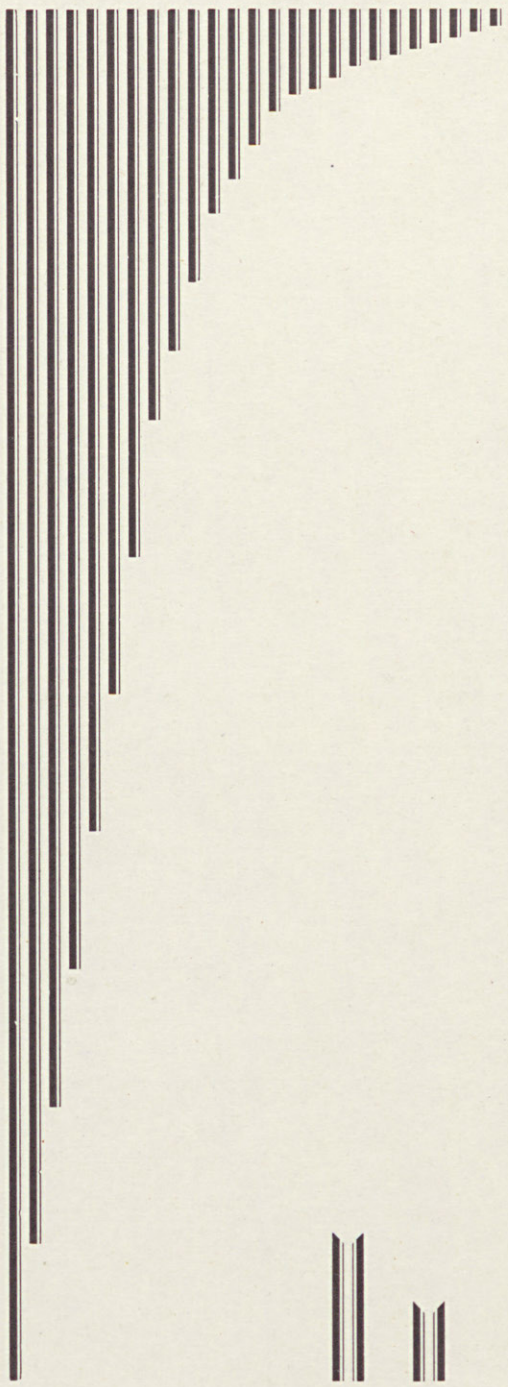
MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

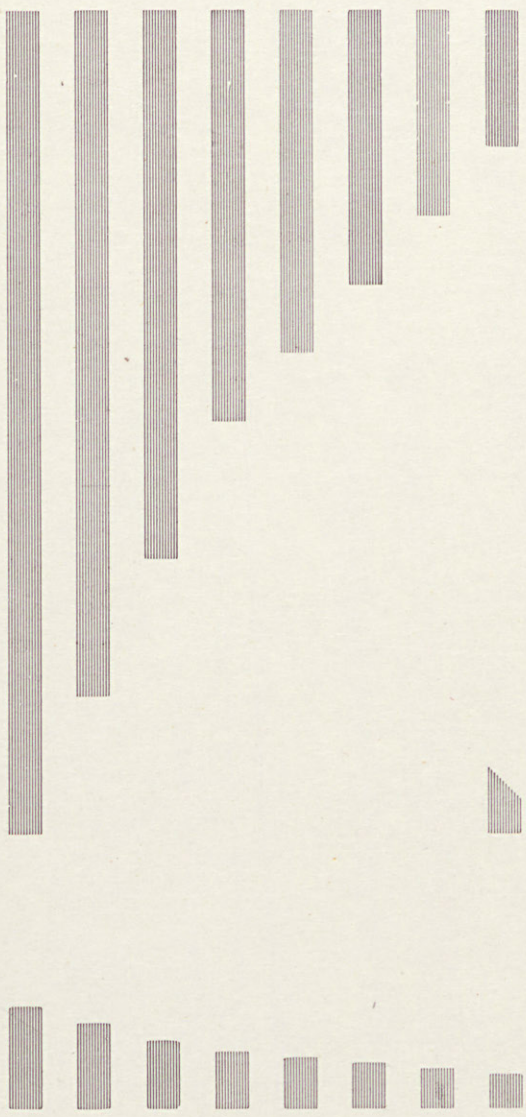
MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

NONPAREILLE KERETVONALAK

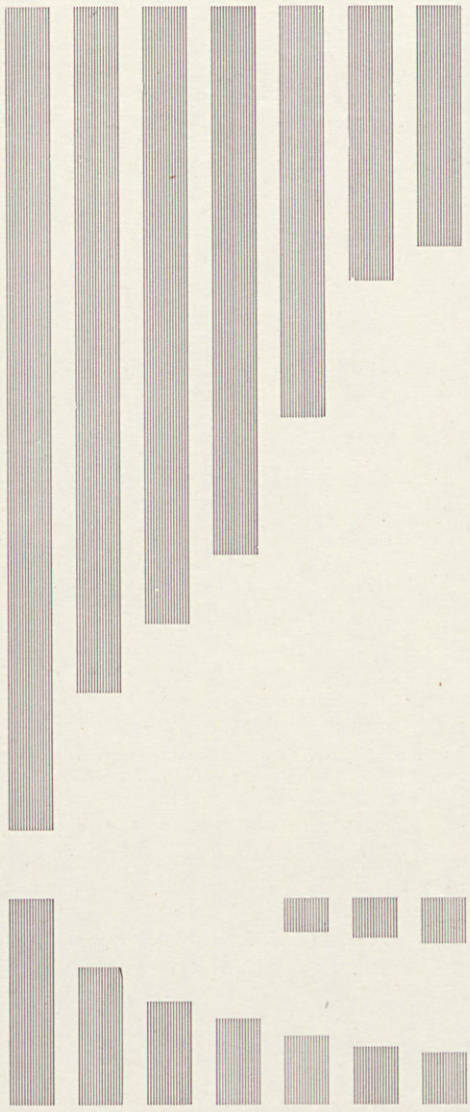
Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

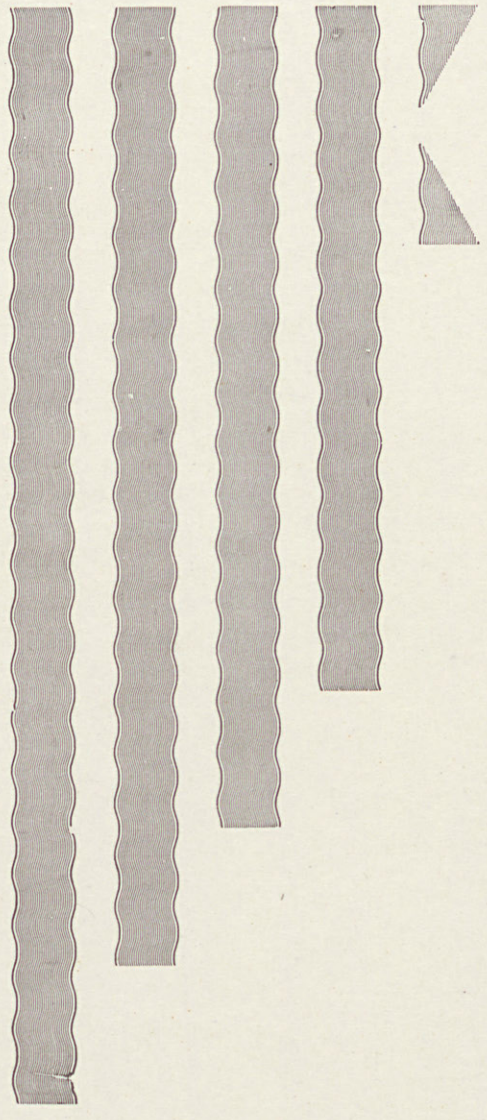
MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	pont: 1	pont: 1 1/2	pont: 2	négyzet: 1/4	négyzet: 1/3	négyzet: 1/2	négyzet: 1/1	Jegyzet
Nonpareille									
Petit									
Bourgeois									
Garmond									
Ciceró									
Mittel									
Tertia									
Egyésfélciceró									
Text									
Kétmittel									
Kétésfélciceró									
Kéttertia									
Kéttext									

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság		Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
Nonpareille	2 ciceró					
	3 ciceró					
	4 ciceró					
Petit	2 ciceró					
	3 ciceró					
	4 ciceró					
Bourgeois	2 ciceró					
	3 ciceró					
	4 ciceró					
Garmond	2 ciceró					
	3 ciceró					
	4 ciceró					
Ciceró	2 ciceró					
	3 ciceró					
	4 ciceró					
Mittel	2 ciceró					
	3 ciceró					
	4 ciceró					
Tertia	2 ciceró					
	3 ciceró					
	4 ciceró					
Text	2 ciceró					
	3 ciceró					
	4 ciceró					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
2 ciceró					
3 ciceró					
4 ciceró					
5 ciceró					
6 ciceró					
8 ciceró					
10 ciceró					
12 ciceró					
14 ciceró					
16 ciceró					
18 ciceró					
20 ciceró					
24 ciceró					
26 ciceró					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
2 ciceró					
3 ciceró					
4 ciceró					
5 ciceró					
6 ciceró					
8 ciceró					
10 ciceró					
12 ciceró					
14 ciceró					
16 ciceró					
18 ciceró					
20 ciceró					
24 ciceró					
26 ciceró					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
2 ciceró					
3 ciceró					
4 ciceró					
5 ciceró					
6 ciceró					
8 ciceró					
10 ciceró					
12 ciceró					
14 ciceró					
16 ciceró					
18 ciceró					
20 ciceró					
24 ciceró					
26 ciceró					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
6 ciceró					
8 ciceró					
12 ciceró					
16 ciceró					
20 ciceró					
24 ciceró					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
6 ciceró					
8 ciceró					
12 ciceró					
16 ciceró					
20 ciceró					
24 ciceró					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
6 ciceró					
8 ciceró					
12 ciceró					
16 ciceró					
20 ciceró					
24 ciceró					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
4 ciceró					
6 ciceró					
8 ciceró					
12 ciceró					
16 ciceró					
20 ciceró					
24 ciceró					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
4 ciceró					
6 ciceró					
8 ciceró					
12 ciceró					
16 ciceró					
20 ciceró					
24 ciceró					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
4 ciceró					
6 ciceró					
8 ciceró					
12 ciceró					
16 ciceró					
20 ciceró					
24 ciceró					

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

Nagyság	Kitől, mikor érkezett	Hány kg	Hány szekrény	Helye	Jegyzet
8 ciceró					
12 ciceró					
16 ciceró					
20 ciceró					
24 ciceró					
28 ciceró					
32 ciceró					
36 ciceró					
40 ciceró					

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA, GYOMA

MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA
DEBRECEN

DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR
1942/1346 gyarapodási naplószám.